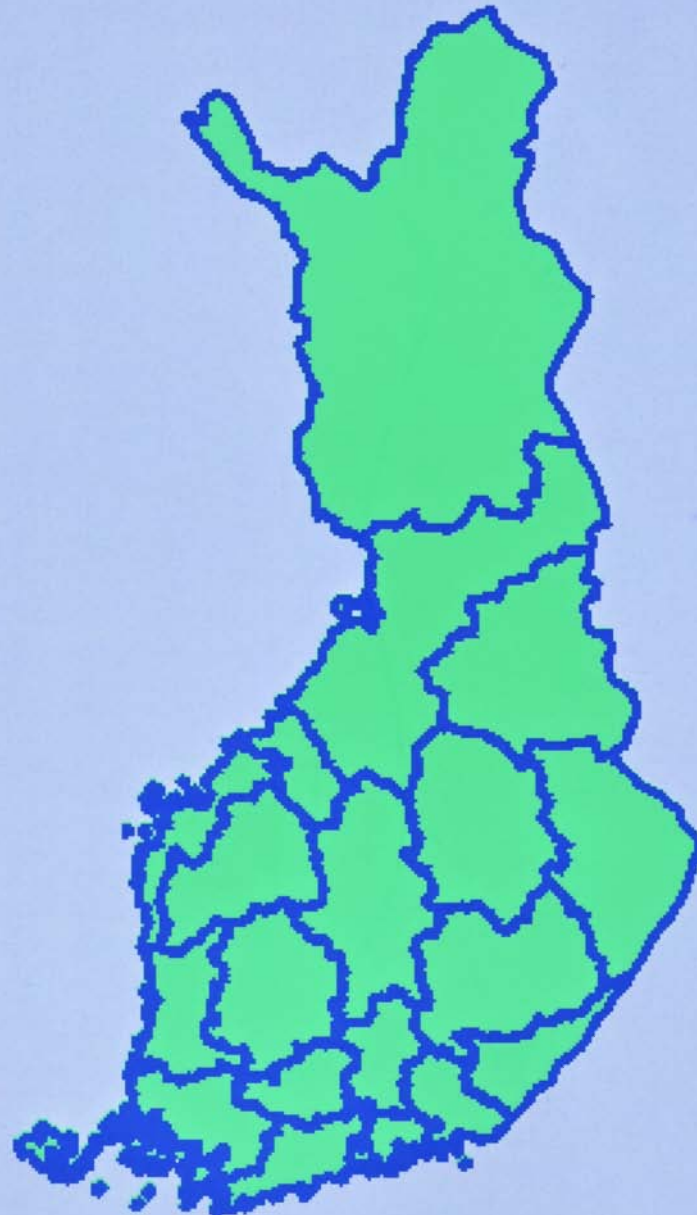

Olli Nummela • Satu Helakorpi • Tiina Laatikainen • Antti Uutela • Pekka Puska

TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN JA TERVEYDENTILA MAAKUNNITTAIN SUOMESSA 1978-1999

Kansanterveyslaitos
Folkhälsoinstitutet
National Public Health Institute

Kansanterveyslaitoksen julkaisuja

B10/2000

Publications of the National Public Health Institute

Olli Nummela, Satu Helakorpi, Tiina Laatikainen, Antti Uutela, Pekka Puska

**TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN JA TERVEYDENTILA
MAAKUNNITTAIN SUOMESSA 1978-1999**

KANSANTERVEYSLAITOS
KIRJASTO- JA TIETO-
PALVELUYKSIKKÖ

Kansanterveyslaitos
Epidemiologian ja terveyden edistämisen osasto
Terveyden edistämisen tutkimusyksikkö

KTL - National Public Health Institute, Finland
Department of Epidemiology and Health Promotion
Health Promotion Research Unit

Helsinki 2000

Copyright National Public Health Institute

Julkaisija - Utgivare - Publisher

Kansanterveyslaitos (KTL)
Mannerheimintie 166
00300 Helsinki
Puh. vaihde (09) 4744 1, telefax (09) 4744 8408

Folkhälsoinstitutet
Mannerheimvägen 166
00300 Helsingfors
Tel. växel (09) 4744 1, telefax (09) 4744 8408

National Public Health Institute
Mannerheimintie 166
FIN-00300 Helsinki, Finland
Telephone +358 9 4744 1, telefax +358 9 4744 8408

ISSN 0359-3576
ISBN 951-740-193-0
ISBN 951-740-198-1 (PDF Version)

Yliopistopaino
Helsinki 2001

SISÄLLYS

1	AINEISTO	1
2	MENETELMÄT	1
3	TERVEYDENTILA.....	2
3.1	Koettu terveys.....	2
3.2	Sairastavuus.....	2
3.3	Toimintakyky.....	2
4	PÄIVITTÄINEN TUPAKOINTI.....	3
5	ALKOHOLI	3
5.1	Raittius.....	3
5.2	Alkoholiannoksia viikossa.....	3
6	LIKUNTA.....	4
6.1	Vapaa-ajan liikunta.....	4
6.2	Työmatkaliikunta.....	4
7	YLIPAINO.....	4
8	RUOKAVALINNAT	5
8.1	Leivän käyttö.....	5
8.2	Leipärasvan laatu.....	5
8.3	Tuoreet vihannekset.....	6
8.4	Maitolaatu.....	6
8.5	Terveellisten ruokatottumusten indeksi.....	6
9	MASENNUS	7
10	HAMMASTERVEYS	7
10.1	Hampaiden puuttuminen	7
10.2	Käynnit hammaslääkärillä	8
11	MAAKUNTIEN VERTAILU KOKO MAAHAN.....	8
12	YHTEENVETO.....	12
	Liitteet.....	14
	1) Maakunnat	14
	2) Kuvio ja taulukkuuettelo	15
	Kuviot.....	16 - 49
	Taulukot.....	50 - 67

TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN JA TERVEYDENTILA MAAKUNNITTAIN SUOMESSA 1978-1999

Terveydentilan edistämiseksi alueellisella tasolla tarvitaan luotettavaa tietoa keskeisistä terveydentilan mittareista ja niiden eroista muuhun maahan verrattuna. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on maakuntatason terveydentilan ja terveystyötytymisen erojen selvittäminen Suomessa.

1 AINEISTO

Kansanterveyslaitos on seurannut 1978 lähtien suomalaisen aikuisväestön terveystyötytymistä ja terveydentilaa (AVTK) vuosittaisella kyselyllä. Tutkimusta varten on poimittu 5 000 hengen satunnaisotos 15-64 -vuotiaasta väestöstä. Vastausaktiivisuus on ollut keskimäärin 75 prosenttia. Aineiston koko on kasvanut 85 909 henkeen vuoden 1999 loppuun mennessä. Tämä tutkimus perustuu kyseiseen AVTK-aineistoon, josta kuitenkin on poistettu nuorin 10-vuotisikäryhmä (15-24 -vuotiaat).

Aikuisväestön terveystyötytymistutkimuksen otoskoon havaintomäärät riittävät keskeisten terveydentilan ja terveystyötytymisen mittareiden osalta maakuntatason tarkasteluun (pts 147/98, kts. liite 1). Aineiston kuvaus on esitetty taulukossa 1.

2 MENETELMÄT

Analyysimenetelmänä käytetään logistista regressiomallia. Logistisissa regressiomalleissa selitettävä muuttuja saa arvon 0, kun tapahtuma ei toteudu ja arvon 1, kun tapahtuma toteutuu. Malleissa syntyvä vedonlyöntisuhteiden suhde eli ristitulosuhte OR (odds ratio, OR-arvo) kuvaa tapahtuman toteutumisen suhteellista yleisyyttä eri osaryhmissä vertailuryhmään eli tässä tapauksessa koko maan yleiseen tasoon (OR = 1) verrattuna.

Tuloksissa on vakioitu ikä (5-vuotisikäryhmittäin), koulutus (luokiteltuna 0-6, 7-9, 10-12, 13-15 ja vähintään 16 vuotta koulutusta saaneiden ryhmiin) ja tutkimusvuosi. Vakioinnilla on pyritty hallitsemaan maakuntien välisiä ikärakenne- ja koulutuseroja. Saadut tulokset kuvaavat keskimääräistä tilannetta maakunnassa koko tutkimusajanjaksona verrattuna koko maan yleiseen tasoon. Mahdolliset satunnaisvaihtelut on kontrolloitu vakioimalla tutkimusvuosi, mutta vakioinnilla ei ole juurikaan vaikutusta tuloksiin.

Esitettäviin pylväskuvioihin on piirretty pylväiden kärkiin viivat kuvaamaan 95 prosentin luottamusvälejä. Väliin kuuluvat 95 prosentin todennäköisyydellä kaikki eli muutkin kuin tutkitut tapaukset, kun arviointi suoritetaan otoksesta laskettujen arvojen perusteella. Mikäli luottamusväli leikkaa koko maan tilannetta kuvaavan arvon (OR = 1), ei maakunta poikkea koko maan yleisestä tasosta. Mikäli koko maan OR (= 1) ei kuulu luottamusväliin, poikkeaa maakunta kyseisessä ilmiössä koko maan tilanteeseen verrattuna. Tarkemmat tilastolliset merkitsevyyserot on kuvattu liitteenä olevissa taulukoissa.

Varsinaisessa tulososiossa käsitellään pääasiassa vain tilastollisesti merkitsevästi eroavia tietoja. Kuvioden päälle otsikon alapuolelle on merkitty selitettävän ilmiön vaikutuksen suunta eli poikkeaaako maakunta positiivisesti vai negatiivisesti koko maasta.

3 TERVEYDENTILA

3.1 Koettu terveys

Tarkasteltaessa hyvää ja melko hyvää koettua terveyttä niitä raportoineiden ryhmät on yhdistetty ja verrattu tilannetta maakunnittain keskitasoiseksi, melko huonoksi ja huonoksi raportoineisiin nähden.

Miehillä hyvä tai melko hyvä koettu terveys on koko maahan nähden hieman yleisempää Uudellamaalla, Pohjanmaalla sekä erityisesti Ahvenanmaalla, missä terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi kokeminen raportoidaan yli kaksi kertaa koko maata yleisemmäksi (OR 2.41). Vastaavasti koko maata hieman heikommaksi (koettu terveys korkeintaan keskitasoinen) miehet kokevat terveydentilansa Pirkanmaalla, Etelä- ja Pohjois-Savossa sekä Pohjois-Pohjanmaalla (OR-arvot noin 0.8-0.9). (Kuvio 1 ja taulukko 2.)

Naisilla maakuntien erot koko maahan ovat pääosin samansuuntaiset kuin miehillä. Poikkeuksena Uudenmaan koko maata hieman parempi tilanne ei ole tilastollisesti merkitsevä. Satakunta ja Pohjois-Karjala erottuvat koetussa terveydessä koko maata hieman heikompaan suuntaan. (Kuvio 2 ja taulukko 2.)

3.2 Sairastavuus

Sairastavuutta kuvaavaan mittariin on koottu yhdeksän keskeistä tutkimusajankohtaa edeltävän vuoden aikana lääkärin toteamaa tai hoitamaa sairautta. Sairastavuusmittariin valitut sairaudet ovat kohonnut verenpaine/ verenpainetauti, sokeritauti, sydänveritulppa, sepelvaltimotauti/ angina pectoris, sydämen vajaatoiminta, nivelreuma, selän kulumavika/ muu selkäsairaus, keuhkoputkentulehdus/ keuhkolaajentuma sekä virtsateiden tulehdus/ munuaistulehdus. Tuloksissa verrataan terveitä (ei yhtään sairautta) muihin (vähintään yksi sairaus).

Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla (OR noin 0.8-0.9) sekä etenkin Ahvenanmaalla (0.47) sairastavuus on miehillä koko maata harvinaisempaa. Etelä- ja Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa sekä Kainuussa (noin 1.2-1.3) miehillä on koko maata yleisemmin vähintään yksi sairaus. Naisilla vähintään yhden sairauden raportointi on koko maata yleisempää Uudellamaalla, Satakunnassa, Pirkanmaalla sekä Pohjois-Pohjanmaalla (noin 1.1-1.2). Positiiviseen suuntaan erottuvat miesten tavoin Pohjanmaa sekä varsinkin Ahvenanmaa. (Kuviot 3-4 ja taulukko 3.)

3.3 Toimintakyky

Toimintakykyä kuvaava indeksi on laskettu vastauksista kysymyksiin, joissa kysytään kykyä kävellä noin 500 metriä levähtämättä, juosta noin sata metriä sekä juosta yli puoli kilometriä. Mikäli vastaus kaikkiin kolmeen on myönteinen, katsotaan toimintakyky hyväksi ja vastaavasti huonoksi kaikkien kolmen vastauksen ollessa kielteinen. Puuttuvien tietojen vähentämiseksi on indeksi tulkittu kumuloituvaksi. Mikäli henkilö on ilmoittanut pystyvänsä pitkän matkan juoksuun, on hänen katsottu pystyvän myös lyhyen matkan juoksuun ja kävelyyn. Jos tieto pitkän matkan juoksusta puuttuu ja edeltävät vastaukset ovat myönteisiä, henkilön toimintakyky on tulkittu rajoitetuksi. Aito puuttuva tieto on siis tapaus, jossa kaikkiin kolmeen kysymykseen on jätetty vastaamatta.

Rajoitetun toimintakyvyn suuntaan erottuvat miehet Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa sekä Pohjois-Pohjanmaalla (OR-arvot noin 0.8-0.9). Vastaavasti Pohjanmaalla miesten toimintakyky on tavanomaista parempi (1.22). Naisten toimintakyky Etelä-Karjalassa (1.16) ja Keski-Suomessa (1.12) on tilastollisesti hieman parempi kuin muualla Suomessa. Satakunnassa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla (noin 0.8-0.9) on toimintakyky hieman huonompi kuin Suomessa keskimäärin. (Kuviot 5-6 ja taulukko 4.)

4 PÄIVITTÄINEN TUPAKOINTI

Vastanneet on ryhmitelty päivittäin tupakoiviin sekä muihin (satunnaisesti tupakoivat, vuoden sisällä tai myöhemmin lopettaneet, tupakoimattomat ja henkilöt, joista ei ole tietoa).

Miehillä päivittäinen tupakointi on Uudellamaalla noin 1.2-kertaista, Pohjois-Savossa 1.16 ja Lapissa sekä Kymenlaaksossa 1.13-kertaista koko maahan verrattuna. Pohjanmaalla (OR 0.8) sekä Keski-Pohjanmaalla (0.7) päivittäinen tupakointi on koko maahan nähden vähäisempää. (Kuvio 7 ja taulukko 5.)

Naisten päivittäinen tupakointi on yleisintä Uudellamaalla (OR 1.61), Itä-Uudellamaalla ja Lapissa (1.55 molemmissa). Myös Kymenlaaksossa (1.23), Kanta-Hämeessä (1.16) ja Varsinais-Suomessa (1.14) päivittäinen tupakointi on hieman koko maata tavanomaisempaa. Sen sijaan Itä-Suomessa (Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala) päivittäistupakointi on vähäisempää (noin 0.8) koko maahan verrattuna. Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla päivittäinen tupakointi on tätäkin vähäisempää (noin 0.6-0.7). (Kuvio 8 ja taulukko 5.)

5 ALKOHOLI

5.1 Raittius

Raittiiksi on katsottu henkilöt, jotka eivät ole oman ilmoituksensa mukaan käyttäneet alkoholia tutkimusta edeltäneen vuoden aikana. Vertailuryhmä on alkoholia käyttäneet.

Etelä-Pohjanmaan miehillä raittius on 1.68 kertaa koko maata yleisempää ja Pohjois-Pohjanmaalla 1.6 sekä Pohjanmaallakin vielä 1.35-kertainen koko maahan nähden. Myös Pohjois-Savossa miehet raportoivat raittiutta tavanomaista yleisemmin (OR 1.23). Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Kymenlaakso erottuvat maakuntina toiseen suuntaan. Uudellamaalla raittius on vähäisempää kuin koko maassa (0.6). Varsinais-Suomessa (0.71) ja Kymenlaaksossa (0.79) poikkeavuus koko maahan ei ole enää yhtä suuri. (Kuvio 9 ja taulukko 6.)

Naisilla Pohjanmaa sekä Itä- ja Pohjois-Suomi erottuvat raittiina alueina. Keski-Pohjanmaalla raittius on lähes 2.5-kertainen koko maahan verrattuna. Muissa Pohjanmaan maakunnissa raittiuden yleisyys on noin 1.4-1.7 -kertainen koko maahan nähden. Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa (OR noin 1.2), Kainuussa (1.36) ja Lapissa (1.21) raittius ei ole enää yhtä tavanomaista. Sen sijaan Uudellamaalla (0.48) ja Ahvenanmaalla (0.47) raittius on melko harvinaista koko maahan nähden. Myös suurimmassa osassa muita eteläisen Suomen maakuntia raittius on harvinaisempaa kuin koko maassa keskimäärin (noin 0.75). (Kuvio 10 ja taulukko 6.)

5.2 Alkoholiannoksia viikossa

Alkoholin kulutusta tarkasteltiin laskemalla yhteen edellisen viikon aikana nautitut alkoholiannokset. Alkoholiannos käsittää pullon olutta tai vastaavaa, lasin viiniä tai ravintola-annoksen väkevää alkoholijuomaa. Annosrajoina viikossa käytettiin miehille vähintään kahdeksaa annosta ja naisille viittä.

Miehet käyttävät yleisimmin vähintään kahdeksan annosta alkoholia viikossa Uudellamaalla (OR 1.59). Varsinais-Suomessa ja Kymenlaaksossa (1.27) käyttö on myös koko maata yleisempää. Kanta-Hämeessä (1.23), Etelä-Karjalassa (1.19) ja Pirkanmaalla (1.10) vähintään 8 annosta käytäviä miehiä on enää vain hieman koko maata enemmän. Vähintään kahdeksan annoksen viikkokäyttö on tavanomaista harvinaisempaa Pohjanmaalla. Erityisesti Pohjanmaan maakunnassa kyseisen rajan ylittävä käyttö on lähes kaksi kertaa koko maata harvinaisempaa (0.58). Käyttö on harvinaisempaa myös Etelä-Pohjanmaalla (0.71) ja Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla (noin 0.8). (Kuvio 11 ja taulukko 7.)

Vähintään viiden alkoholiannoksen viikossa käyttäminen on Uudellamaalla naisilla lähes kaksinkertainen (OR 1.92) koko maahan nähden. Yleisyys ei ole aivan yhtä suurta Varsinais-Suomessa ja Päijät-Hämeessä (noin 1.4) eikä Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa (noin 1.2). Myös Itä-Uusimaa erottuu hieman runsaamman käytön alueena (1.28). Vähäisessä käytössä Etelä-Pohjanmaan ero koko maahan on suurin (0.52), mutta myös Pohjanmaan maakunta ja Kainuu eroavat lähes yhtä selvästi koko maasta (noin 0.6). Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa (0.7 ja 0.74) käyttö on myös vähäisempää. (Kuvio 12 ja taulukko 7.)

6 LIIKUNTA

6.1 Vapaa-ajan liikunta

Kohtuulliseksi viikottaiseksi vapaa-ajan liikunnan harrastusrajaksi on katsottu vähintään 2-3 kertaa viikossa vähintään puoli tuntia kerralla ainakin lievästi hikoillen ja hengästyen liikkuminen. Vertailuryhmänä ovat enintään kerran viikossa liikkuvat.

Miehet Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa sekä Lapissa harrastavat vapaa-ajan liikuntaa koko maata yleisemmin. Yleisyys on noin 1.1-1.2 -kertaista koko maahan nähden. Varsinais-Suomi, Etelä-Pohjanmaa sekä Itä-Uusimaa erottuvat vähäisemmän liikunnan alueina (OR noin 0.8-0.9) verrattuna koko maahan. Tilastollisesti erot eivät ole kuitenkaan suuria. (Kuvio 13 ja taulukko 8.)

Naisilla Pirkanmaa, Kymenlaakso ja Pohjois-Savo sekä Lappi (OR-arvot 1.11-1.15) erottuvat tilastollisesti tavanomaista runsaamman liikunnan harrastamisen alueina vaikkakaan erot eivät olleet suuria. Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa sekä Pohjanmaalla (0.88-0.90) ja varsinkin Ahvenanmaalla (0.67) vapaa-ajan liikunta on tavanomaista harvinaisempaa. (Kuvio 14 ja taulukko 8.)

6.2 Työmatkaliikunta

Työmatkaliikunnan tarkastelussa on luokiteltu kodin ulkopuolella työssä käyvät kahteen ryhmään: niihin, jotka liikkuvat työmatkalla vähintään 15 minuuttia päivässä ja niihin, jotka liikkuvat tätä vähemmän tai kulkevat työmatkansa moottoriajoneuvolla.

Miehet harrastavat työmatkaliikuntaa tavanomaista yleisemmin eteläisessä Suomessa. Uudellamaalla, Satakunnassa ja Etelä-Karjalassa ero on noin 1.3-kertainen ja Kymenlaaksossa yli 1.4-kertainen maan yleiseen tasoon verrattuna. Tavanomaista heikommin liikutaan Itä-Uudellamaalla (OR 0.68) ja Etelä-Pohjanmaalla (0.75) sekä Ahvenanmaalla (0.29). (Kuvio 15 ja taulukko 9.)

Naiset harrastavat työmatkaliikuntaa koko maata yleisemmin Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä, Etelä-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla (OR-arvot 1.10-1.21). Tavanomaista harvinaisempaa työmatkaliikunta on Etelä-Pohjanmaalla (0.73) ja Pohjanmaalla (0.82) sekä Ahvenanmaalla (0.36). (Kuvio 16 ja taulukko 9.)

7 YLIPAINO

Pituuden ja painon mukaan laskettu kehon painoindeksi on ryhmitelty ylipainoisten (BMI \geq 25) ja lihaviiden (BMI \geq 30) yhdistettyyn luokkaan, joita verrataan muihin (BMI < 25). Puhuttaessa seuraavassa ylipainoisuudesta tarkoitetaan myös lihavuutta.

Etelä-Pohjanmaalla (OR 1.28) ja Pirkanmaalla (1.15) ylipainoisuus on miehillä yleisempää kuin koko maassa erojen ollessa myös tilastollisesti erittäin merkitseviä. Myös Pohjois-Savossa, Satakunnassa ja Kanta-Hämeessä (1.11-1.16) on hieman enemmän ylipainoisia kuin koko maassa. Tilastollisesti toiseen suuntaan eroavat Uusimaa (0.89) ja Pohjanmaa (0.82), joissa ylipainoisuus on koko maata harvinaisempaa. (Kuvio 17 ja taulukko 10.)

Naisten osalta on joitakin eroja miehiin verrattuna. Satakunnan ja Pohjois-Karjalan (OR 1.18 molemmissa) lisäksi Etelä-Pohjanmaalla (1.16) naiset ovat ylipainoisempia muuhun maahan verrattuna. Myös Pohjois-Savossa ja Pirkanmaalla ylipaino on hieman tavallista yleisempää. Miesten tavoin Uudellamaalla ja Pohjanmaalla ylipainoisuus on naisilla hieman harvinaisempaa kuin koko maassa keskimäärin, ja Ahvenanmaalla selvästi koko maata harvinaisempaa. (Kuvio 18 ja taulukko 10.)

8 RUOKAVALINNAT

8.1 Leivän käyttö

Vähintään kuusi viipaletta (seka-, ruis- tai ranskanleipää) päivässä katsotaan leivän riittäväksi käytöksi.

Miehillä Itä-Suomi erottuu runsaamman leivän syönnin alueena. Kainuussa, Pohjois-Karjalassa sekä Etelä- ja Pohjois-Savossa syödään vähintään kuusi viipaletta leipää 1.5-1.7 -kertaisesti koko maahan verrattuna. Myös Keski-Suomessa (OR 1.27) ja Kanta-Hämeessä (1.15) leivän syönti on hieman koko maata runsaampaa. Tavanomaista vähäisempi leivän syönti taas kasautuu enimmäkseen eteläiseen osaan maata. Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa yleisyys on reilu 0.7-kertainen (0.73-0.78) ja Pirkanmaalla hieman tätä yleisempää (0.86). Etelä-Pohjanmaalla (0.7) ja Pohjanmaalla (0.53) leivän syönti on miehillä harvinaisinta. (Kuvio 19 ja taulukko 11.)

Myös naiset syövät Itä-Suomessa leipää koko maata runsaammin. Etelä-Savossa (OR 1.73) yleisyys on suurinta ja Kainuussa (1.55) hieman vähäisempää. Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Keski-Suomi (noin 1.4-1.5) erottuvat myös leivänsyönnin alueina. Leivän syönti on naisilla Ahvenanmaalla yli kaksi kertaa tavanomaista vähäisempää (0.47) ollen Pohjanmaallakin melko harvinaista (0.6). Uudellamaalla ero ei ole enää yhtä suuri (0.7). Etelä-Pohjanmaalla ja Lapissa sekä Varsinais-Suomessa ero on pienempi (noin 0.8). Satakuntakin erottuu hieman koko maasta (0.9). (Kuvio 20 ja taulukko 11.)

8.2 Leipärasvan laatu

Leipärasvan käyttöä on tiedusteltu kysymällä, mitä rasvaa vastaaja enimmäkseen käyttää leivällä. Kevytlevite, kasvistanolimargariini sekä pehmeä margariini tai rasvaleyte leipärasvaa käyttämättömien lisäksi (terveellisempi/kevyempi vaihtoehto) sisältyvät ryhmään, joita verrataan voita ja voi-kasviöljyseosta käyttävien ryhmään.

Miehet suosivat Uudellamaalla (OR 1.86) lähes kaksi kertaa koko maata yleisemmin terveellisempää vaihtoehtoa. Myös Itä-Uusimaa, Päijät-Häme ja Kymenlaakso erottuvat vaihtoehtoa suosivina alueina eron ollessa noin 1.5-kertainen koko maahan nähden. Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla sekä Etelä-Karjalassa ero keskimäärin kaventuu noin 1.2-kertaiseksi. Usealla alueella, jossa syödään runsaasti leipää, terveellisen valinnan tekeminen ei ole enää yhtä yleistä. Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa ero koko maahan verrattuna on pienin (noin 0.8) ja Pohjois-Savossa hieman suurempi (0.74). Myös Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla on eroa koko maahan verrattuna (noin 0.7). Etelä-Pohjanmaalla ero on suurin (0.46) koko maahan nähden ja on vielä Satakunnasakin lähes samalla tasolla (0.65). (Kuvio 21 ja taulukko 12.)

Naisten erot ovat melko samansuuntaiset kuin miehillä. Uusimaa, Päijät-Häme ja Kymenlaakso erottuvat terveellisemmän vaihtoehdon alueina eron ollessa vähintään 1.5-kertainen koko maahan nähden. Miehistä poiketen Pohjois-Pohjanmaalla sekä Lapissa terveellisemmän vaihtoehdon suosiminen on 1.3 kertaa koko maata yleisempää. Myös Itä-Uudellamaalla yleisyys on saman suurista. Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla ja Etelä-Karjalassa ero on suunnilleen miesten tasolla ollen noin 1.2-kertainen koko maahan verrattuna. Naiset käyttävät myös voita ja voi-kasviöljyseosta suurin piirtein miesten tavoin. Satakunnassa sekä Keski- ja Etelä-Pohjanmaalla ero

on lähes kaksinkertainen koko maahan verrattuna. Myös Pohjanmaalla ero on lähes yhtä suuri (OR 0.62), mutta Keski-Suomessa (0.75) ja Pohjois-Savossa (0.71) hieman pienempi. (Kuvio 22 ja taulukko 12.)

8.3 Tuoreet vihannekset

Vastanneet on jaoteltu kahteen ryhmään sen mukaan, käyttävätkö he tuoreita vihanneksia päivittäin vai harvemmin.

Miehet käyttävät Uudellamaalla vihanneksia päivittäin 1.5-kertaa useammin koko maahan verrattuna. Itä-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Päijät-Hämeessä sekä Pohjanmaalla ero on noin 1.3-kertainen. Pirkanmaa (OR 1.14) ja Kymenlaakso (1.2) erottuvat vain heikosti maan keskitasosta. Vähäisessä vihanneksen käytössä taas erottuvat Etelä- ja Pohjois-Savo, Etelä-Pohjanmaa (noin 0.8), Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu (noin 0.7) sekä Lappi (0.58). (Kuvio 23 ja taulukko 13.)

Naisilla erot ovat melko samanlaiset kuin miehillä. Uudellamaalla vihanneksen päivittäinen käyttö on noin 1.5 kertaa koko maata yleisempää. Päijät-Hämeessä yleisyys on noin 1.3-kertainen. Etelä-Karjalassa, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa yleisyys on noin 1.2-kertainen Varsinais-Suomen erottuessa enää heikosti (OR 1.14). Vähäisemmän käytön alueina erottuvat Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala (noin 0.85) sekä Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi (noin 0.7). (Kuvio 24 ja taulukko 13.)

8.4 Maitolaatu

Terveelliseksi vaihtoehdoksi on katsottu rasvaisten maitolaatujen välttäminen. Vähärasvaiseksi maitolaaduksi on laskettu kevytmaito, ykkösmaito sekä rasvaton maito. Myös maitoa juomattomat kuuluvat rasvaista maitoa välttäneiden ryhmään.

Miehet valitsevat vähärasvaisen maitolaadun yleisimmin Uudellamaalla (OR 1.63). Myös Itä-Uusimaa, Pohjanmaa, Kymenlaakso sekä Varsinais-Suomi erottuvat terveellisen vaihtoehdon maakuntina (noin 1.3). Lappi, Pohjois- ja Etelä-Savo sekä Satakunta erottuvat (noin 0.8-0.9) heikompaan suuntaan eron kasvaessa Keski-Suomeen (0.72) ja edelleen Etelä-Pohjanmaalle (0.51) siirryttäessä, missä vähärasvaisen maitolaadun käyttö on harvinaisinta. (Kuvio 25 ja taulukko 14.)

Myös naisilla Uusimaa (OR 1.73) ja Kymenlaakso (1.45) erottuvat maitolaadun valinnassa terveellisen vaihtoehdon maakuntina. Miehistä poiketen myös Etelä-Karjalassa vältetään tavanomaista yleisemmin rasvaista maitoa (1.24). Myös Varsinais-Suomessa suositaan vähärasvaisia maitolaatujia (1.15). Miesten tavoin Etelä-Pohjanmaalla on terveellisen vaihtoehdon valinta harvinaisinta (0.47) Keski-Suomen (0.7) ja Satakunnan (0.77) tilanteen ollessa hieman parempi. (Kuvio 26 ja taulukko 14.)

8.5 Terveellisten ruokatottumusten indeksi

Terveellisten ruokavalintojen indeksi on muodostettu edellä mainituista neljästä ravintomuuttujasta (kuviot 19-26 ja taulukot 11-14) siten, että terveellinen vaihtoehto on saanut arvon 1. Kyseiset neljä muuttujaa on laskettu yhteen ja ryhmitelty vastanneet korkeintaan kaksi ja vähintään kolme terveellistä valintaa omaksuneiden ryhmään. Tieto terveellisten ruokatottumusten indeksissä on muodostunut puuttuvaksi, jos yksikin vastaus kyseisistä neljästä kohdasta on puuttunut. Puuttuvien tietojen määrä on kuitenkin vain neljä prosenttia.

Miehet ovat omaksuneet vähintään kolme terveellistä ruokatottumusta yleisimmin Uudellamaalla (OR 1.38). Itä-Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa niiden yleisyys on lähes yhtä suuri. Myös Kainuu (1.22) erottuu hienoisesti positiiviseen suuntaan terveellisten ruokatottumusten omaksumisessa. Tämä johtuu melko runsaasta leivän syönnistä. Heikompaan suuntaan erottuu selvästi Etelä-Pohjanmaa (0.53). Myös Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa erottuvat huonompaan

suuntaan (noin 0.7). Satakunnassa (0.78) ja varsinkin Lapissa (0.87) ero on tätäkin pienempi. (Kuvio 27 ja taulukko 15.)

Naisilla erot ovat samansuuntaiset kuin miehillä terveellisten tottumusten ollessa yleisimmät Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa (OR noin 1.3). Itä-Uudenmaan tilanne on lähes samanlainen (1.25). Kainuun menestyminen vertailussa johtuu (1.24) runsaasta leivänsyönnistä. Miehistä poiketen Etelä-Karjalassa ja Kanta-Hämeessä vähintään kolme terveellistä tottumusta on hieman koko maata tavanomaisempaa (1.16-1.17). Myös Pirkanmaa erottuu heikosti positiiviseen suuntaan (1.14). Koko maan yleisestä tasosta heikompaan suuntaan poikkeaa selvimmin Etelä-Pohjanmaa (0.59) ja Pohjanmaa (0.70). Satakunnassa (0.78) ja Lapissa (0.87) miesten ja naisten ero on samansuuruinen. (Kuvio 28 ja taulukko 15.)

9 MASENNUS

Masentuneisuutta on mitattu kysymyssarjassa, jossa on tiedusteltu oireita tai vaivoja viimeksi kulueneen kuukauden aikana.

Miehillä yleisintä masentuneisuus on Pirkanmaalla (OR 1.25) sekä Pohjois-Karjalassa (1.23). Myös Uudellamaalla (1.18) ja Varsinais-Suomessa (1.15) raportoidaan hieman koko maata useammin masentuneisuutta tutkimusta edeltävän kuukauden aikana. Ahvenanmaalla masentuneisuus on harvinaisinta (0.39). Myös Pohjanmaalla (0.61) sekä Etelä-Pohjanmaalla (0.80) masentuneisuus on koko maata harvinaisempaa. (Kuvio 29 ja taulukko 16.)

Naisilla masentuneisuus on yleisintä Kanta-Hämeessä (OR 1.25), mutta ero muihin lähes saman tuloksen saaviin maakuntiin (Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala, OR 1.21-1.22) on hyvin pieni. Myös Keski-Suomi erottuu vielä heikosti koko maasta (1.14) masentuneisuuden yleisyydessä. Miesten tavoin myös Ahvenanmaan naisilla masentuneisuus on selvästi harvinaisempaa (0.44) kuin koko maassa. Myös Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla masentuneisuus on tavanomaista harvinaisempaa (0.78 ja 0.8). (Kuvio 30 ja taulukko 16.)

10 HAMMASTERVEYS

10.1 Hampaiden puuttuminen

Hampaiden kuntoa on mitattu tarkastelemalla hampaiden puuttumista. Hammasproteesia käyttävät ja vähintään yhden hampaan menettäneet on yhdistetty yhdeksi ryhmäksi, ja heitä on verrattu ryhmään, jolla kaikki hampaat ovat tallella.

Miehillä hampaiden puuttuminen on erilaista Pohjois- ja Etelä-Suomessa. Keski-Pohjanmaan miehiltä puuttuu lähes kaksi kertaa yleisemmin vähintään yksi hammas (OR 1.97) ja Lapissa päästään lähes samaan suhteelliseen yleisyyteen (1.73). Pohjois-Pohjanmaalla yleisyys on hieman yli 1.5-kertainen ja Pohjois-Karjalassa sekä Kainuussa hieman pienempi (noin 1.5). Etelä- ja Pohjois-Savossa sekä Etelä-Pohjanmaalla vähintään yhden hampaan puuttuminen on noin 1.3 kertaa yleisempää koko maahan verrattuna. Uudellamaalla (0.56), Varsinais-Suomessa (0.56), Kymenlaaksossa (0.57) sekä Ahvenanmaalla (0.55) on koko maata yleisempää hampaiden tallella oleminen. Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Pirkanmaalla sekä Itä-Uudellamaalla poiketaan myös parempaan suuntaan (noin 0.8) koko maan tasosta. (Kuvio 31 ja taulukko 17.)

Myös naisilla erot hampaiden puuttumisessa ilmenevät pääasiassa eteläisen ja pohjoisen Suomen välillä. Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaalla ero on noin 1.6-kertainen pienentyen Keski-Pohjanmaalle ja Kainuuseen siirryttäessä noin 1.5-kertaiseksi. Myös Lappi sijoittuu lähes samalle tasolle (OR 1.44). Itäiseen Suomeen siirryttäessä hampaiden puuttumisen yleisyys hieman heikkenee ollen Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa noin 1.3-kertainen ja Pohjois-Savossa lähes 1.2-kertainen

koko maahan verrattuna. Ahvenanmaalla naisilla hampaita puuttuu yli kaksi kertaa tavanomaista harvemmin (0.43) riskisuhteen hieman pienentyessä Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Kymenlaaksossa (noin 0.6). Vielä Pirkanmaa (0.78) mahtuu hyvään suuntaan poikkeavien maakuntien joukkoon. (Kuvio 32 ja taulukko 17.)

10.2 Käynnit hammaslääkärillä

Käynnit hammaslääkärillä vuoden aikana on ryhmitelty vähintään kerran ja ei yhtään kertaa käyneisiin.

Miehillä selvimmin muusta Suomesta poikkeaa Ahvenanmaa, missä vähintään kerran vuoden aikana hammaslääkärillä käyminen on yli kaksi kertaa yleisempää kuin koko maassa. Muutkin hyvään suuntaan poikkeavat maakunnat sijaitsevat pääasiassa eteläisessä osassa maata. Itä-Uudellamaalla (OR 1.56) ja Pohjanmaalla on Varsinais-Suomen (1.4 kummassakin) lisäksi tavanomaista yleisempää käydä hammaslääkärillä vähintään kerran vuodessa. Muita hieman koko maata parempaan suuntaan poikkeavia alueita ovat Uusimaa, Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso ja Pirkanmaa (1.13-1.26). Itäisessä ja Pohjoisessa Suomessa käynnit ovat harvinaisempia. Hammaslääkärillä käyminen näyttää olevan harvinaisinta Pohjois-Pohjanmaalla (0.63). Keski-Pohjanmaalla ja Lapissa (0.67) tilanne on hieman Kainuuta (0.72) ja Pohjois-Savoa (0.7) heikompi. Etelä-Pohjanmaa ja Pohjois-Karjala erottuvat vielä vähän (noin 0.8) koko Suomea heikompaan suuntaan. (Kuvio 33 ja taulukko 18.)

Ahvenanmaan naisilla yleisyys käydä hammaslääkärillä on yli 2.5-kertainen koko maahan nähden, vaikka luottamusväli miesten tavoin onkin suuri. Itä-Uusimaa (OR 1.65), Varsinais-Suomi (1.47) sekä Uusimaa (1.39) ja Kymenlaakso (1.46) erottuvat vielä kohtuullisen hyvin koko maasta positiiviseen suuntaan. Lisäksi hyvään suuntaan poikkeavia alueita ovat Kanta-Häme ja Pirkanmaa (noin 1.3) sekä Päijät-Häme ja viimeisenä Pohjanmaa (molemmissa 1.14). Kainuussa naiset käyvät yli kaksi kertaa tavanomaista harvemmin hammaslääkärillä (0.47). Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla sekä Lapissa (noin 0.6) tilanne on hieman parempi. Edelleen Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa sekä Etelä-Pohjanmaalla (noin 0.7) tilanne on hieman valtakunnan tasoa heikompi kuten myös Keski-Suomessa (0.89). (Kuvio 34 ja taulukko 18.)

11 MAAKUNTIEN VERTAILU KOKO MAAHAN

Uusimaa

Uudellamaalla miehet kokevat terveytensä hieman koko maata paremmaksi, mutta naisten sairastavuus on maakunnassa hieman yleisempää. Päivittäinen tupakointi ja alkoholin suuremmat käyttömäärät ovat maakunnassa myös yleisiä ja raittius harvinaista. Naiset harrastavat hieman koko maata vähemmän vapaa-ajan liikuntaa työmatkaliikunnan ollessa molemmilla sukupuolilla hieman koko maata yleisempää. Ylipaino ja lihavuus ovat tavanomaista harvinaisempia tuoreiden vihannesten syönnin, rasvaisen maidon välttämisen sekä voin ja voi-kasviöljyseoksen leipärasvana käytön ollessa koko maata vähäisempää. Myös leivän käyttö on koko maata vähäisempää, mutta kokonaisuudessaan terveellisiä ruokatottumuksia noudatetaan alueella koko maata paremmin. Uudellamaalla käydään hammaslääkärissä koko maata yleisemmin ja alueella omat hampaat ovatkin yleisesti tallella. Sen sijaan masentuneisuus on maakunnassa yleisempää kuin koko Suomessa.

Varsinais-Suomi

Sairastavuus on Varsinais-Suomen miehillä koko maata harvinaisempaa. Naisten päivittäinen tupakointi on hieman koholla. Raittius on molemmilla sukupuolilla harvinaista ja alkoholia käytetään koko maata yleisemmin vapaa-ajan liikunnan harrastamisen ollessa harvinaisempaa. Leivän käyttö on koko maata vähäisempää leipärasvan laadun ollessa useammin kevyttä ja vihannesten käytön ollessa yleistä. Myös rasvaista maitoa vältetään alueella. Kokonaisuudessaan kuitenkin vain miehet erottuvat terveellisissä ruokatottumuksissa edulliseen suuntaan. Hampaiden

puuttuminen on harvinaista hammaslääkärillä asioinnin ollessa vastaavasti yleistä. Uudenmaan tavoin myös Varsinais-Suomessa on masentuneisuutta koko maata yleisemmin.

Satakunta

Satakunnassa naisten koettu terveys on hieman koko maata huonompi myös sairastavuuden ollessa koholla ja toimintakyvyn ollessa koko maata useammin rajoitettu. Työmatkaliikunta on miehillä koko maata yleisempää. Leivän käyttö on koko maata vähäisempää. Voin tai voi-kasviöljyseoksen käyttö leivällä ja rasvaisen maidon koko maata yleisempi käyttö sekä kokonaisuudessaan koko maata harvinaisemmat terveelliset ruokatottumukset saattavat olla osasy syy myös alueen koko maata yleisempään ylipainoisuuteen. Hammaslääkärin vastaanotolla maakunnan miehet käyvät koko maata yleisemmin.

Kanta-Häme

Kanta-Hämeessä naisten päivittäinen tupakointi on hieman koholla ja raittius harvinaista alkoholin käytön ollessa keskimääräistä runsaampaa kummallakin sukupuolella. Maakunnan miehet ovat hieman koko maata useammin ylipainoisia ja syövät leipää hieman tavanomaista runsaammin. Terveelliset ruokatottumukset ovat kokonaisuudessaan naisilla hieman koko maata yleisempiä. Kanta-Hämeessä naiset ovat ilmoittaneet myös masentuneisuutta koko maata yleisemmin. Maakunnassa on hammaslääkärillä asiointi koko maata yleisempää, mutta vain miehillä on hampaiden puuttumattomuus koko Suomea tavallisempaa.

Pirkanmaa

Pirkanmaalla raportoidaan korkeintaan keskitasoista terveyttä koko maata yleisemmin naisten sairastavuuden ollessa hieman keskimääräistä yleisempää. Maakunnassa on naisten raittius koko maata vähäisempää alkoholin käytön ollessa koholla molemmilla sukupuolilla. Vapaa-ajan liikuntaa harrastetaan tavanomaista yleisemmin, mutta ylipainoisuus on silti koko maata tavanomaisempaa. Leivän käyttö on miehillä koko maata vähäisempää leipärasvan ollessa koko maata yleisemmin kevytvaihtoehto kummallakin sukupuolella. Tuoreiden vihannesten päivittäiskäyttö on koko maata yleisempää myös terveellisten ruokatottumusten ollessa hieman koko maata yleisempiä. Masentuneisuus on maakunnassa yleistä. Hammaslääkärillä asioidaan koko maata yleisemmin ja hampaita puuttuu harvemmin.

Päijät-Häme

Päijät-Hämeen naisilla raittius on harvinaisempaa ja suuremmat viikkoannokset yleisempiä kuin koko maassa. Naiset harrastavat työmatkaliikuntaa koko maata yleisemmin. Maakunnassa suositaan terveellisiä rasvoja leivän päällä sekä käytetään päivittäin tuoreita vihanneksia koko maata yleisemmin. Näin myös terveelliset ruokatottumukset kokonaisuudessaan ovat koko maata tavallisempia. Miehillä hampaita puuttuu koko maata harvemmin, kun taas naiset käyvät hammaslääkärillä yleisemmin.

Kymenlaakso

Päivittäin tupakointi on Kymenlaaksossa hieman koko maata yleisempää. Raittius on harvinaista ja alkoholin käyttö yleisempää koko maahan nähden. Naiset harrastavat vapaa-ajan, mutta miehet työmatkaliikuntaa koko maata yleisemmin. Leipärasvana käytetään kevyempiä vaihtoehtoja ja päivittäinen tuoreiden vihannesten käyttö on koko maata yleisempää. Myös rasvaista maitoa vältetään ja terveelliset ruokatottumukset ovatkin kokonaisuudessaan koko maata yleisempiä. Hampaiden puuttuminen on harvinaista ja hammaslääkärillä käydään koko maata yleisemmin.

Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa naisten toimintakyky on koko maata yleisemmin hyvä. Myös päivittäistupakointi on naisilla harvinaisempaa. Miehet käyttävät alkoholia hieman yleisemmin kuin miehet koko Suomessa. Työmatkaliikuntaa harrastetaan yleisesti, leivän päällä suositaan kevyempiä

vaihtoehtoja ja naiset käyttävät vihanneksia päivittäin ja välttävät rasvaista maitoa koko maata yleisemmin. Näin naiset myös erottuvat terveellisissä ruokatottumuksissa koko maata parempaan suuntaan. Naiset ovat kuitenkin koko maan naisiin nähden masentuneempia.

Etelä-Savo

Etelä-Savossa on korkeintaan keskitasoinen koettu terveys koko maata yleisempää. Miehillä on myös sairastavuus hieman koholla. Maakunnassa naisten päivittäinen tupakointi on hieman koko maata harvinaisempaa. Vähintään kuuden leipäviipaleen päivittäinen käyttö on Etelä-Savossa koko maata yleisempää, mutta miehet käyttävät tuoreita vihanneksia koko maata harvemmin ja käyttävät rasvaista maitoa. Vähintään yhden hampaan puuttuminen on maakunnassa koko maata yleisempää.

Pohjois-Savo

Etelä-Savon tavoin myös Pohjois-Savossa on koko maata yleisempää korkeintaan keskitasoinen koettu terveys. Miesten sairastavuus on yleisempää ja toimintakyvyssä on rajoituksia koko maata yleisemmin kummallakin sukupuolella. Miehillä päivittäinen tupakointi on yleisempää, mutta naisilla vähäisempää kuin koko maassa. Raittius ja vapaa-ajan liikunnan harrastaminen ovat maakunnassa tavanomaista yleisempiä molemmilla sukupuolilla. Maakunnassa syödään leipää runsaasti, mutta suositaan leivän päällä voita tai voi-kasviöljyseosta. Tuoreita vihanneksia käytetään koko maata harvemmin ja miehet suosivat rasvaista maitoa. Ylipainoisuus onkin maakunnassa hieman koko maata yleisempää. Maakunnassa käydään myös tavanomaista harvemmin hammaslääkärillä ja hampaita puuttuu koko maata yleisemmin.

Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalassa naiset kokevat terveydentilansa koko maata yleisemmin korkeintaan keskitasoiseksi, mutta miehillä on sairastavuus ja rajoitettu toimintakyky koko maan miehiä yleisempää. Naisilla päivittäistupakointi on harvinaisempaa ja raittius yleisempää sekä alkoholin käyttö vähäisempää kuin koko maassa. Maakunnassa miehet harrastavat vapaa-ajan liikuntaa tavanomaista yleisemmin ja naiset ovat koko maata useammin ylipainoisia. Leipää käytetään maakunnassa runsaasti, mutta miehet suosivat leivän päällä voita tai voi-kasviöljyseosta. Päivittäinen vihannesten käyttö on taas naisilla hieman harvinaista. Maakunnassa ollaan koko maata masentuneempia, hampaita puuttuu yleisemmin ja hammaslääkärin vastaanotolla käydään harvoin.

Keski-Suomi

Keski-Suomessa naisilla on hieman tavanomaista yleisemmin hyvä toimintakyky. Miehet harrastavat usein vapaa-ajan liikuntaa, mutta naiset työmatkaliikuntaa koko maata yleisemmin. Leipää maakunnassa syödään runsaasti, mutta leivän päällä suositaan voita tai voi-kasviöljyseosta. Myös rasvaista maitoa käytetään yleisesti. Masentuneisuus on naisilla hieman koko maata yleisempää ja heidän hammaslääkärillä käymisensä koko maata harvinaisempaa.

Etelä-Pohjanmaa

Naisten päivittäinen tupakointi on maakunnassa harvinaista ja raittius yleistä molemmilla sukupuolilla. Alkoholia myös käytetään vähän. Miehet harrastavat vapaa-ajan liikuntaa koko maata vähemmän ja myös työmatkaliikunta on kummallakin sukupuolella koko maata vähäisempää. Maakunnassa syödään leipää koko maata vähemmän, käytetään leivän päällä voi-kasviöljyseosta yleisemmin, juodaan rasvaista maitoa enemmän ja miehillä vihannesten päivittäinen käyttö on harvinaista. Terveelliset ruokatottumukset ovatkin kokonaisuudessaan koko maata vähäisempiä ja ylipainoisuus tavallisempaa. Maakunnassa ollaan harvoin masentuneita, mutta hampaita puuttuu ja hammaslääkärissä käydään koko maata harvemmin.

Pohjanmaa

Pohjanmaalla koettu terveys on parempi, sairastavuus vähäisempää ja miehillä toimintakyky koko maata useammin hyvä. Miehillä myös päivittäinen tupakointi on harvinaisempaa, molemmat sukupuolet koko maata useammin raittiita ja he myös käyttävät alkoholiannoksia vähemmän. Maakunnan naiset kuitenkin harrastavat vapaa-ajalla ja työmatkoilla liikuntaa koko maata vähemmän. Tästä huolimatta ylipaino-ongelmat ovat maakunnassa vähäisempiä sekä miehillä että naisilla. Leipää maakunnassa käytetään koko maata vähemmän ja sen päällä useammin voita tai voi-kasviöljyseosta. Miehillä on kuitenkin päivittäinen vihannesten käyttö ja rasvaisen maidon välttäminen koko maata yleisempää, mutta kokonaisuudessaan terveelliset ruokatottumukset ovat kummallakin sukupuolella koko maata harvinaisempia. Maakunnassa on masentuneisuus vähäisempää ja hammaslääkärillä asiointi koko maata yleisempää.

Keski-Pohjanmaa

Päivittäinen tupakointi on alueella koko maata harvinaisempaa ja naisten raittius yleistä. Molemmat sukupuolet käyttävät alkoholia koko maata vähemmän. Maakunnassa leivän päällinen on yleensä voi tai voi-kasviöljyseos. Kokonaisuudessaan varsinkin miehillä on hieman koko maata useammin korkeintaan kaksi terveellistä ruokatottumusta. Hampaita maakunnassa puuttuu koko maata yleisemmin ja hammaslääkärillä asiointi on vähäisempää.

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla on koettu terveys heikompi, toimintakyky rajoitetumpi ja naisilla myös sairastavuus koko maata yleisempää. Maakunnassa on raittius yleistä ja miehillä alkoholiannosten nauttiminen vähäisempää kuin koko Suomessa. Naisten työmatkaliikunta on koko maata yleisempää ja he käyttävät leivän päällä tavallisemmin kevyempiä vaihtoehtoja. Tuoreiden vihannesten käyttö on koko maata harvinaisempaa molemmilla sukupuolilla. Maakunnassa puuttuu usein hampaista ja asiointi hammaslääkärillä on koko maata yleisempää.

Kainuu

Kainuussa miehillä on sairastavuus tavallisempaa kuin koko Suomessa. Naisten raittius ja vähäinen alkoholin käyttö on yleistä. Maakunnassa syödään leipää runsaasti, mutta tuoreiden vihannesten käyttö on harvinaista. Kokonaisuudessaan terveelliset ruokatottumukset ovat kuitenkin hieman koko maata yleisempiä. Hampaiden puuttuminen on yleistä ja hammaslääkärillä asiointi vähäistä.

Lappi

Lapissa poltetaan tupakkaa päivittäin koko maata yleisemmin naisten raittiuden ollessa myös yleisempää. Vapaa-ajan liikuntaa harrastetaan runsaammin, mutta naiset syövät leipää koko maata vähemmän, vaikka suosivatkin leivän päällä kevyempiä vaihtoehtoja. Miehillä rasvaisen maidon käyttö on yleistä, ja molemmat sukupuolet käyttävät tuoreita vihanneksia koko maata harvemmin. Terveelliset ruokatottumukset ovat hieman maan keskitasoa harvinaisempia. Hampaiden puuttuminen on yleistä ja hammaslääkärillä asiointi vähäistä.

Itä-Uusimaa

Naisten päivittäinen tupakointi ja vähintään viiden alkoholiannoksen käyttö viikossa on maakunnassa koko maata yleisempää. Maakunnan miehet harrastavat vapaa-ajalla ja työmatkoillaan liikuntaa koko maata harvemmin. Leivän päällä suositaan kevyitä vaihtoehtoja, ja miehet syövät koko maata yleisemmin tuoreita vihanneksia päivittäin ja välttävät rasvaista maitoa. Kokonaisuudessaan terveelliset ruokatottumukset ovat koko maata yleisempiä kummallakin sukupuolella. Alueella asioidaan hammaslääkärillä koko maata useammin, mutta vain miehillä on hieman koko maata useammin kaikki hampaat tallella.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaalla koetaan terveydentila koko maata paremmaksi ja sairastetaan vähemmän. Maakunnan naiset ovat koko maata harvemmin raittiita. Myös vapaa-ajan liikunnan harrastaminen on naisilla koko maata vähäisempää ja työmatkaliikunta molemmilla sukupuolilla. Naisten leiväkäyttö on vähäisempää kuten myös ylipainoisuus. Maakunnassa ollaan harvemmin masentuneita, hampaita puuttuu harvemmin ja hammaslääkärillä käydään yleisesti.

12 YHTEENVETO

Koettua terveyttä, sairastavuutta ja toimintakykyä tarkasteltaessa erottuvat koko maata huonompina alueena Itä- ja Koillis-Suomi. Varsinkin Pohjois-Savossa, mutta myös Pohjois-Pohjanmaalla koettu terveys on huonompi, sairastavuus yleisempää ja toimintakyky usein koko maata yleisemmin rajoitettu. Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa tilanne on myös huonompi kuin koko maassa. Lisäksi Satakunnassa ja Pirkanmaalla on etenkin naisten tilanne koko maata heikompi. Positiiviseen suuntaan poikkeavat Pohjanmaa ja Ahvenanmaa, joissa myös raportoidaan masentuneisuutta Etelä-Pohjanmaan lisäksi koko maata vähemmän. Masentuneisuus näyttää olevan yleisintä Etelä-Suomessa Uudenmaan, Varsinais-Suomen sekä Pirkanmaan maakunnissa ja lisäksi Pohjois-Karjalassa. Naisilla on masentuneisuus koko maata yleisempää Keski-Suomessa, Kanta-Hämeessä ja Etelä-Karjalassa.

Raja alkoholikäytössä, raittiudessa ja tupakoinnissa kulkee Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä. Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Kymenlaaksossa poltetaan päivittäin tupakkaa, ollaan harvemmin raittiita ja nautitaan alkoholia yleisemmin koko maahan nähden. Naisten osalta Kanta-Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme ja Itä-Uusimaa ovat myös alueita, joihin epäterveellistä käyttäytymistä on kasaantunut. Tupakoimattomuus, raittius ja alkoholin koko maata vähäisempi käyttö taas kasaantuvat Pohjanmaalle sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaalle. Myös itäinen Suomi (Pohjois-Karjala, Kainuu, Pohjois-Savo) ja Lappi erottuvat koko maata parempina alueina naisten osalta. Tosin poikkeuksena Lapissa päivittäinen tupakointi on koko maata yleisempää sekä miehillä että naisilla, ja Pohjois-Savossa miehet tupakoivat yleisesti.

Työmatkaliikuntaa harrastetaan koko maata yleisemmin Uudellamaalla sekä Etelä-Karjalassa. Myös poikkeuksia positiiviseen suuntaan naisten osalta ovat Keski-Suomi, Päijät-Häme ja Pohjois-Pohjanmaa sekä miesten osalta Satakunta ja Kymenlaakso. Koko maata harvinaisempaa työmatkaliikunta on Etelä-Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla kummallakin sukupuolella sekä naisten osalta Pohjanmaalla ja miesten osalta itäisellä Uudellamaalla.

Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat molemmat sukupuolet koko maata yleisemmin Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa ja Lapissa sekä naiset myös Kymenlaaksossa. Lisäksi miehillä vapaa-ajan liikunta on koko maata yleisempää Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa. Koko maata vähäisempää vapaa-ajan liikunta on Varsinais-Suomessa ja miehillä myös Itä-Uudellamaalla ja Etelä-Pohjanmaalla sekä naisilla Ahvenanmaalla, Uudellamaalla ja Pohjanmaalla.

Ylipainoisuus ja lihavuus (BMI \geq 25) on koko maata harvinaisempaa Uudellamaalla ja Pohjanmaalla sekä naisten osalta Ahvenanmaalla. Vastaavasti yleisempää koko maahan nähden ylipainoisuus ja lihavuus on Satakunnassa, Pirkanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla sekä Pohjois-Savossa ja miehillä Kanta-Hämeessä sekä naisilla Pohjois-Karjalassa.

Leivän syönti on yleisintä Keski-Suomesta itään ja koilliseen siirryttäessä (Keski-Suomi, Pohjois- ja Etelä-Savo, Kainuu sekä Pohjois-Karjala). Myös Kanta-Hämeen miehet syövät leipää hieman runsaammin. Vastaavasti leipää syödään keskimäärin vähemmän rannikkoseudulla (Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa). Lisäksi Pirkanmaan miehet sekä Lapin ja Ahvenanmaan naiset erottuvat koko maata vähäisempinä leivän käyttäjinä.

Kevyemmän ja terveellisemmän leipärasvan käyttö näyttää keskittyvän koko maata yleisemmin eteläisen Suomen maakuntiin (Varsinais-Suomi, Uusimaa, Itä-Uusimaa, Kymenlaakso, Päijät-Häme sekä Etelä-Karjala, Pirkanmaa miehillä sekä Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi naisilla). Vastaavasti voita tai voi-kasviöljyseosta käytetään Satakunnassa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla sekä Pohjanmaalla, Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa ja miesten osalta Pohjois-Karjalassa.

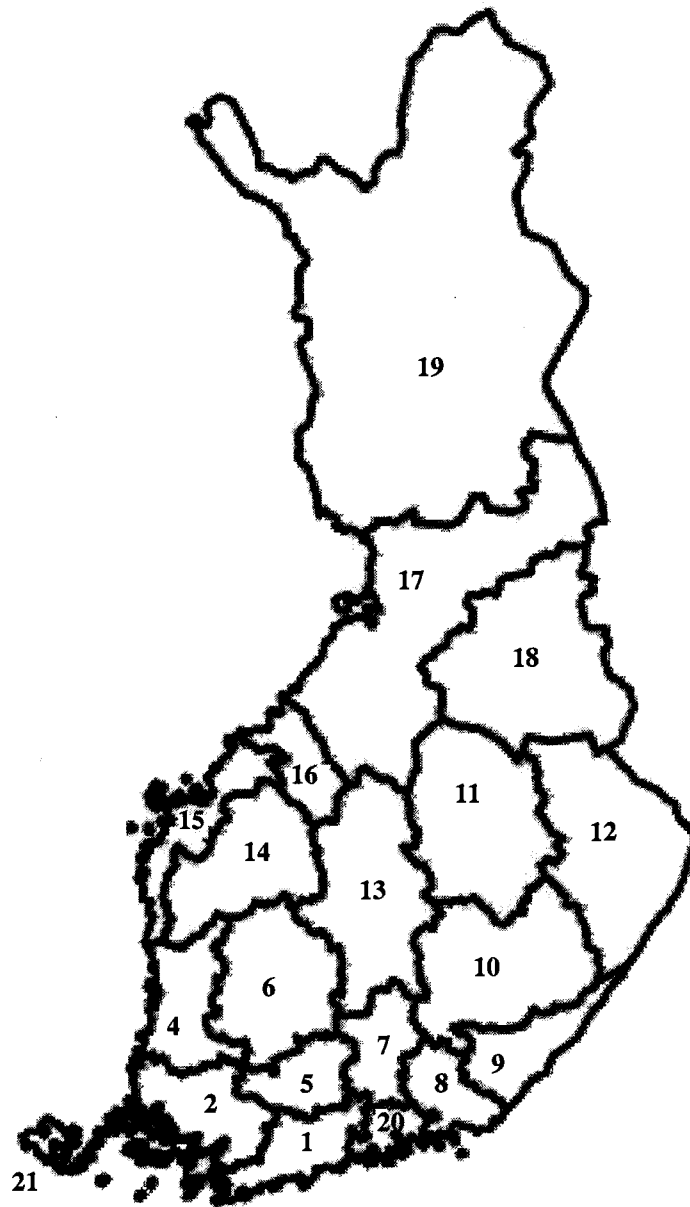
Päivittäinen tuoreiden vihannesten käyttö keskittyy edelleen Etelä-Suomen maakuntiin. Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Kymenlaakso ja Päijät-Häme sekä naisten osalta Etelä-Karjala ja miesten osalta Pohjanmaa ja Itä-Uusimaa erottuvat koko maata yleisemmän päivittäisen vihannesten käytön maakuntina. Koko maata harvinaisempaa vihannesten päivittäiskäyttö on Itä- ja Pohjois-Suomessa. Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Pohjois-Savo sekä naisten osalta Pohjois-Karjala ja miesten osalta Etelä-Savo sekä Etelä-Pohjanmaa ovat koko maata vähäisemmän päivittäisen vihannesten käytön alueita.

Rasvaisten maitolaatujen välttäminen on koko maata yleisempää Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa sekä Kymenlaaksossa. Myös miehet Pohjanmaalla ja Itä-Uudellamaalla sekä naiset Etelä-Karjalassa välttävät koko maata yleisemmin rasvaisia maitolaatuja. Rasvaisten maitolaatujen käyttö on taas koko maata yleisempää Satakunnassa, Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Suomessa sekä miesten osalta Savossa ja Lapissa.

Kokonaisuudessaan terveellisten ruokatottumusten omaajia on koko maata yleisemmin Uudellamaalla, Itä-Uudellamaalla, Kymenlaaksossa, Päijät-Hämeessä ja Pirkanmaalla. Myös Kainuu erottuu positiivisesti osittain runsaan leivän syönnin ansiosta. Lisäksi Varsinais-Suomen miehillä ja Etelä-Karjalan sekä Kanta-Hämeen naisilla on koko maata yleisemmin enemmän terveellisiä ruokatottumuksia. Epäterveelliset ruokatottumukset ovat koko maata yleisempiä Lapissa, Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla sekä Satakunnassa, mutta myös miehillä Keski-Pohjanmaalla.

Uusimaa, Ahvenanmaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa ja Kymenlaakso ja miesten osalta Itä-Uusimaa sekä Kanta- ja Päijät-Häme ovat alueita, joiden väestöllä on koko maata yleisemmin kaikki hampaat tallella. Vähintään yksi hammas puuttuu koko maata yleisemmin Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa, Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Savossa. Etelä-Savo lukuunottamatta kyseisissä maakunnissa asioidaan myös koko maata harvemmin hammaslääkärillä. Myös Keski-Suomen naiset erottuvat vähäisemmän hammaslääkärillä asiointin maakuntana. Hammaslääkärillä asiointi on koko maata yleisempää keskimäärin niissä maakunnissa, joissa on myös kaikki hampaat tallella. Myös Pohjanmaalla asioidaan koko maata yleisemmin hammaslääkärillä. Päijät-Hämeessä asiointi on yleisempää vain naisilla.

Liite 1. Maakunnat

Maakuntien numerot kartalla:

1. Uusimaa	12. Pohjois-Karjala
2. Varsinais-Suomi	13. Keski-Suomi
4. Satakunta	14. Etelä-Pohjanmaa
5. Kanta-Häme	15. Pohjanmaa
6. Pirkanmaa	16. Keski-Pohjanmaa
7. Päijät-Häme	17. Pohjois-Pohjanmaa
8. Kymenlaakso	18. Kainuu
9. Etelä-Karjala	19. Lappi
10. Etelä-Savo	20. Itä-Uusimaa
11. Pohjois-Savo	21. Ahvenanmaa

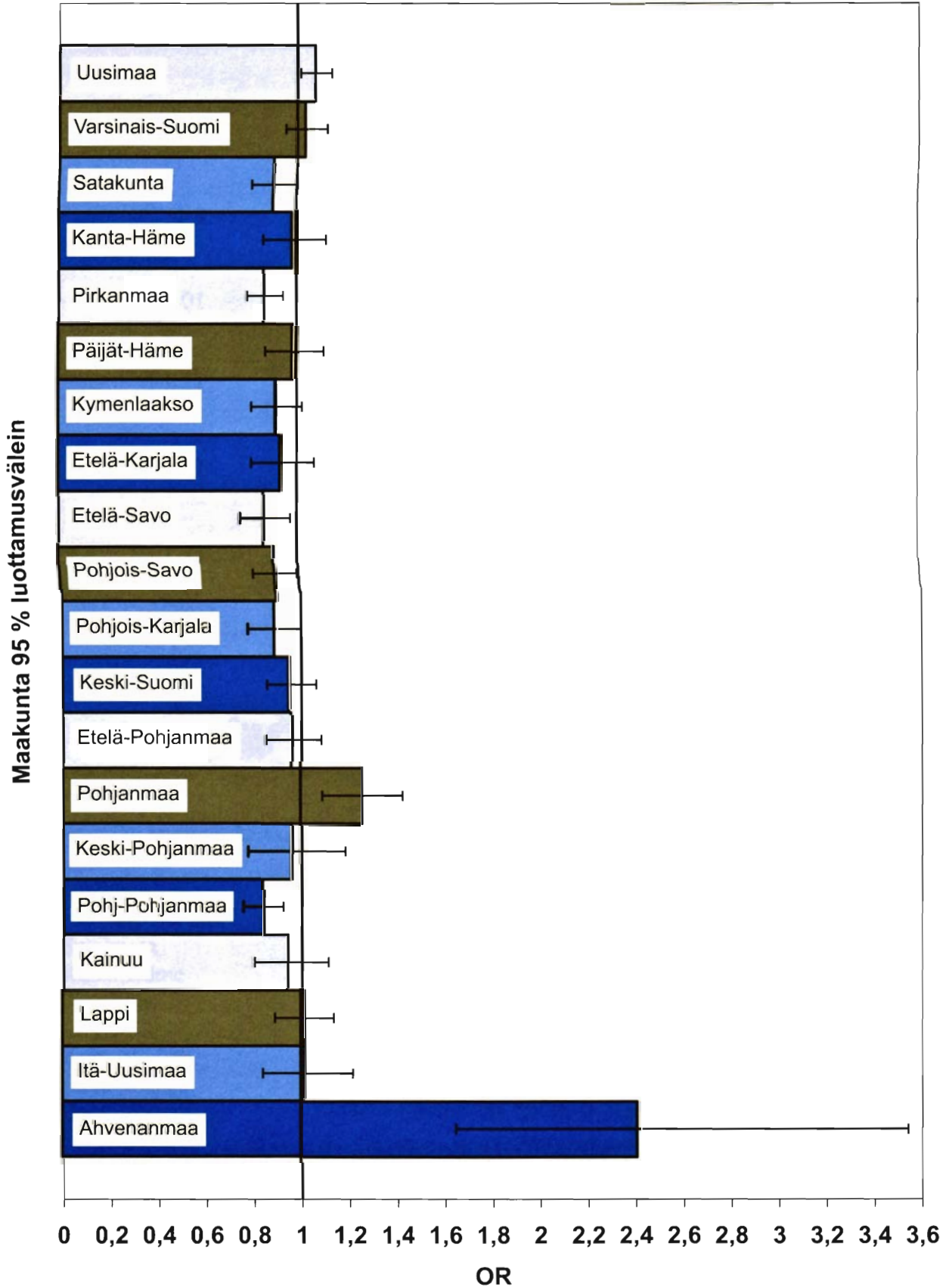
Lähde: Tilastokeskus, käsikirjoja 28: Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot 2000.

KUVIO JA TAULUKKOLUETTELO

	Kuviot	Sivut	Taulukot	Sivut
TERVEYDENTILA	1-6	16-21	2-4	51-53
PÄIVITTÄINEN TUPAKOINTI	7-8	22-23	5	54
ALKOHOLI	9-12	24-27	6-7	55-56
LIIKUNTA	13-16	28-31	8-9	57-58
YLIPAINO	17-18	32-33	10	59
RUOKAVALINNAT	19-28	34-43	11-15	60-64
MASENNUS	29-30	44-45	16	65
HAMMASTERVEYS	31-34	46-49	17-18	66-67

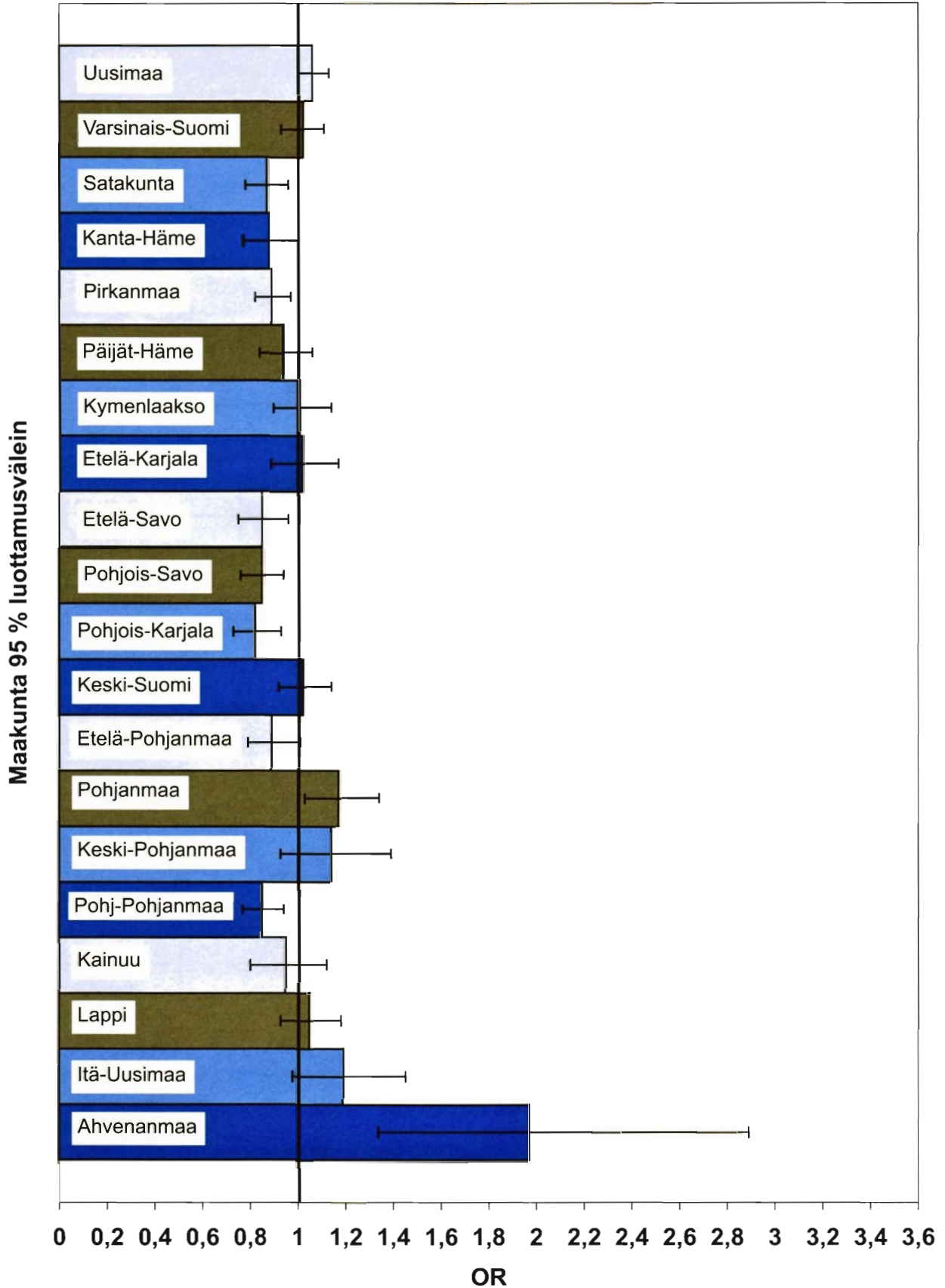
Kuvio 1. Koetun terveyden maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

(korkeintaan keskitasoinen / hyvä tai melko hyvä)

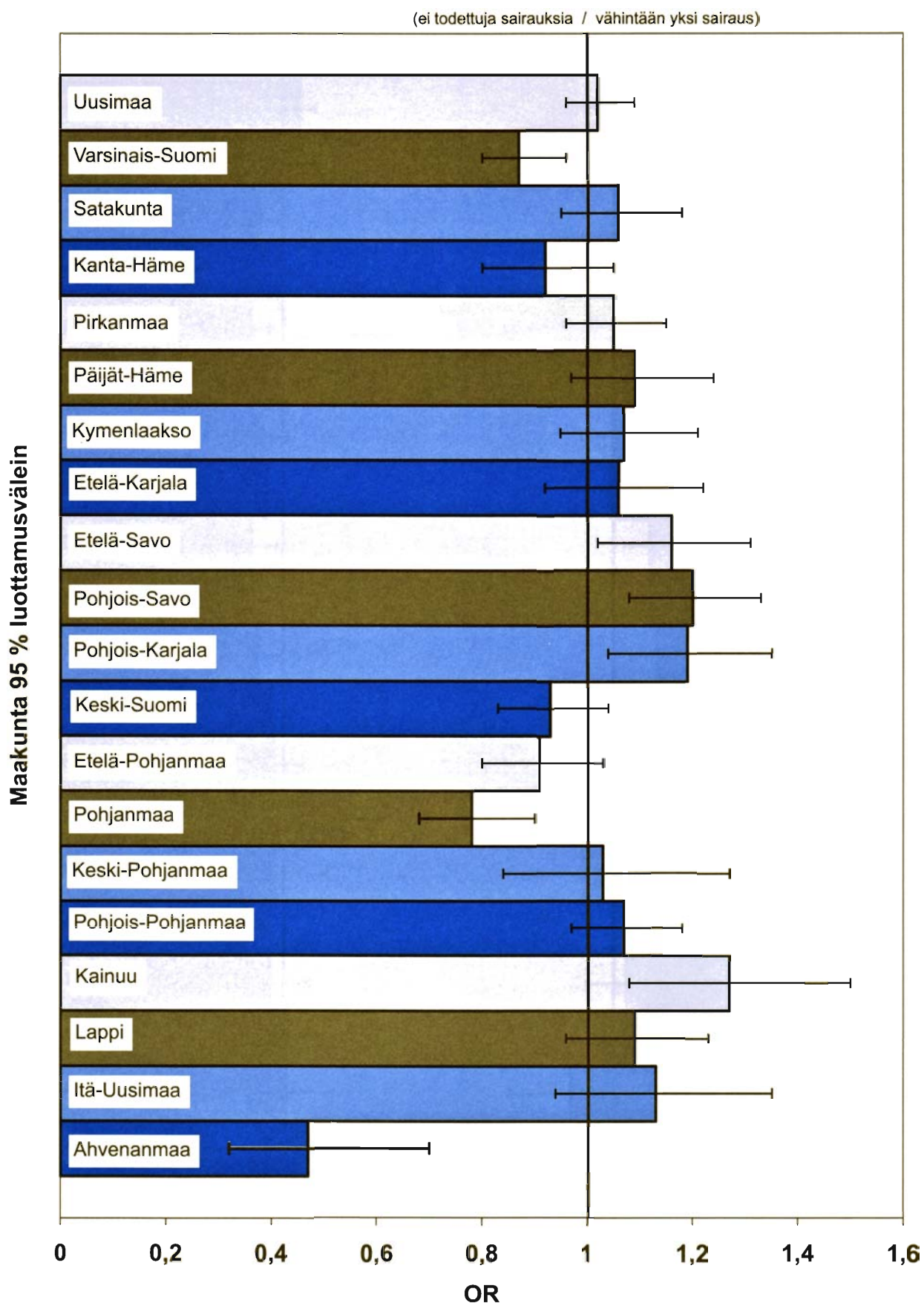

Kuvio 2. Koetun terveyden maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

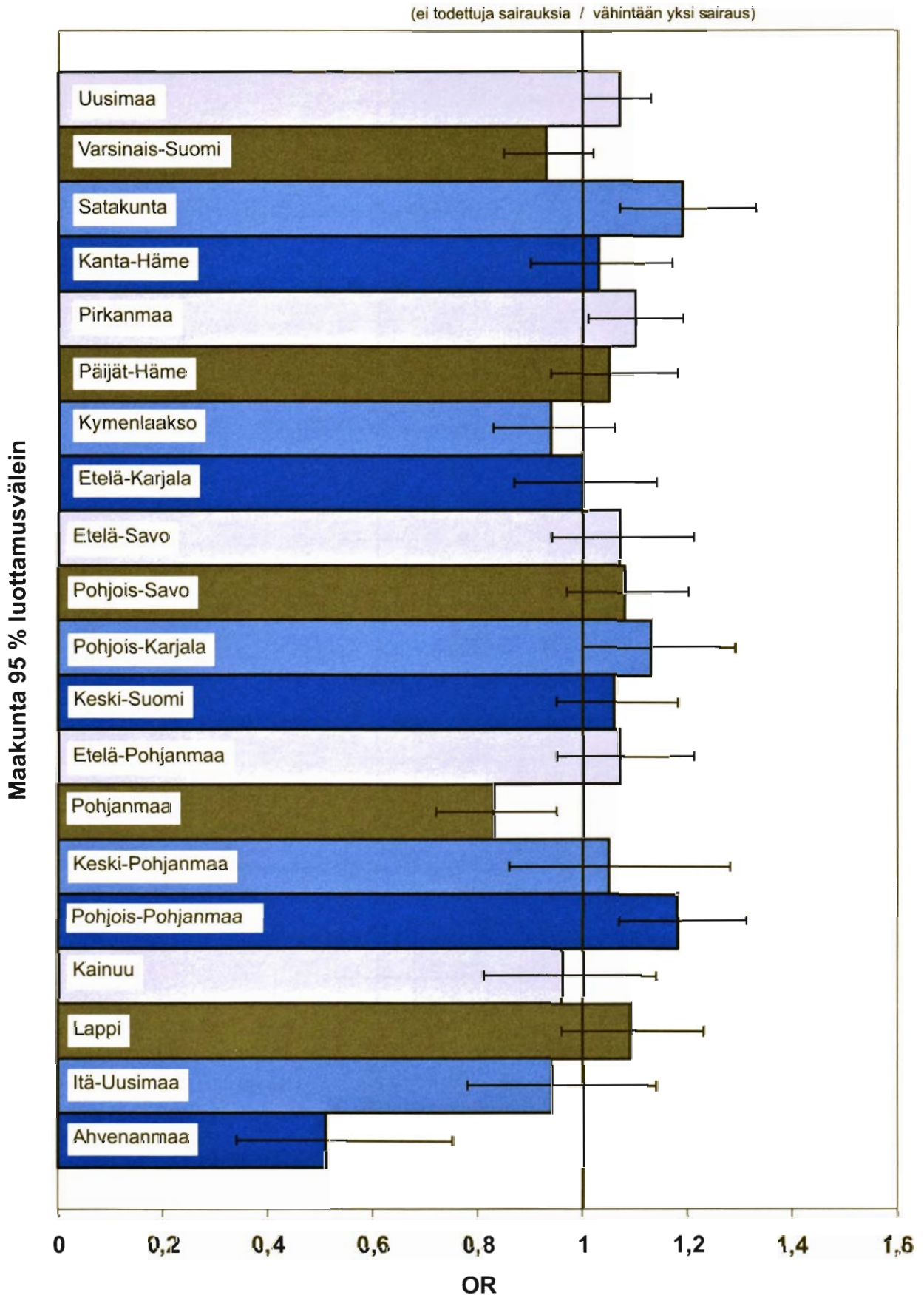
(korkeintaan keskitasoinen / hyvä tai melko hyvä)

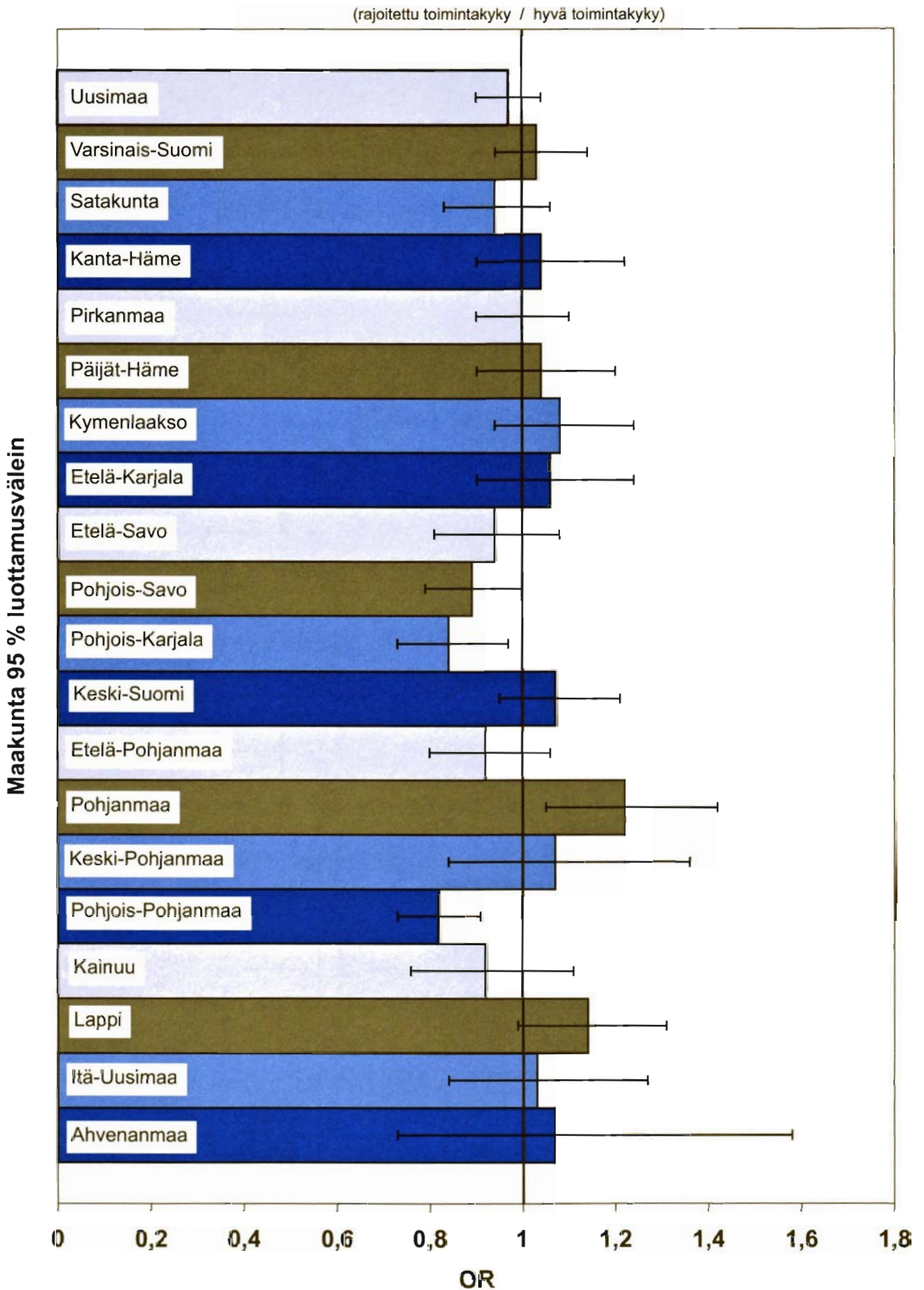
Kuvio 3. Sairastavuuden maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

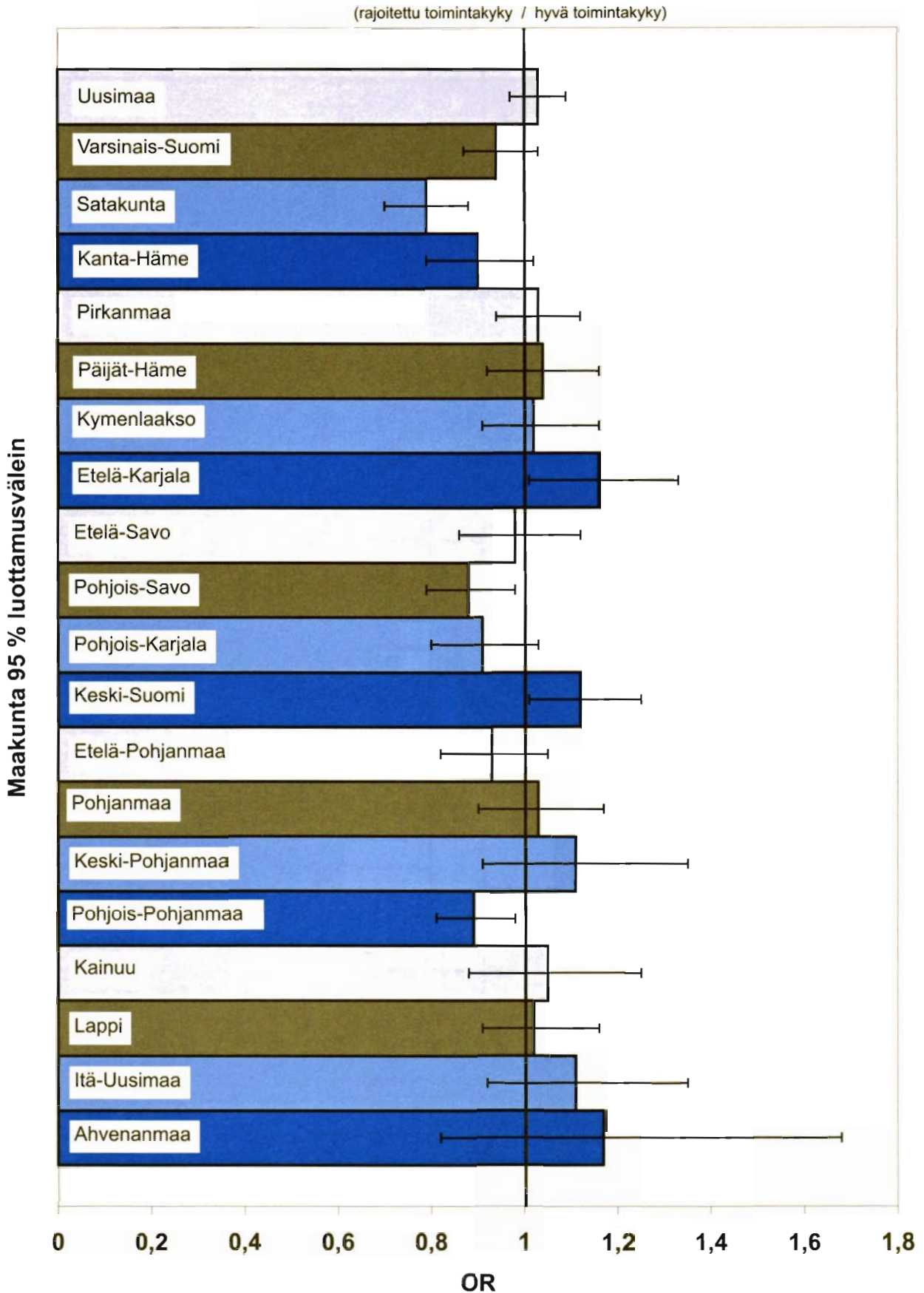
Kuvio 4. Sairastavuuden maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

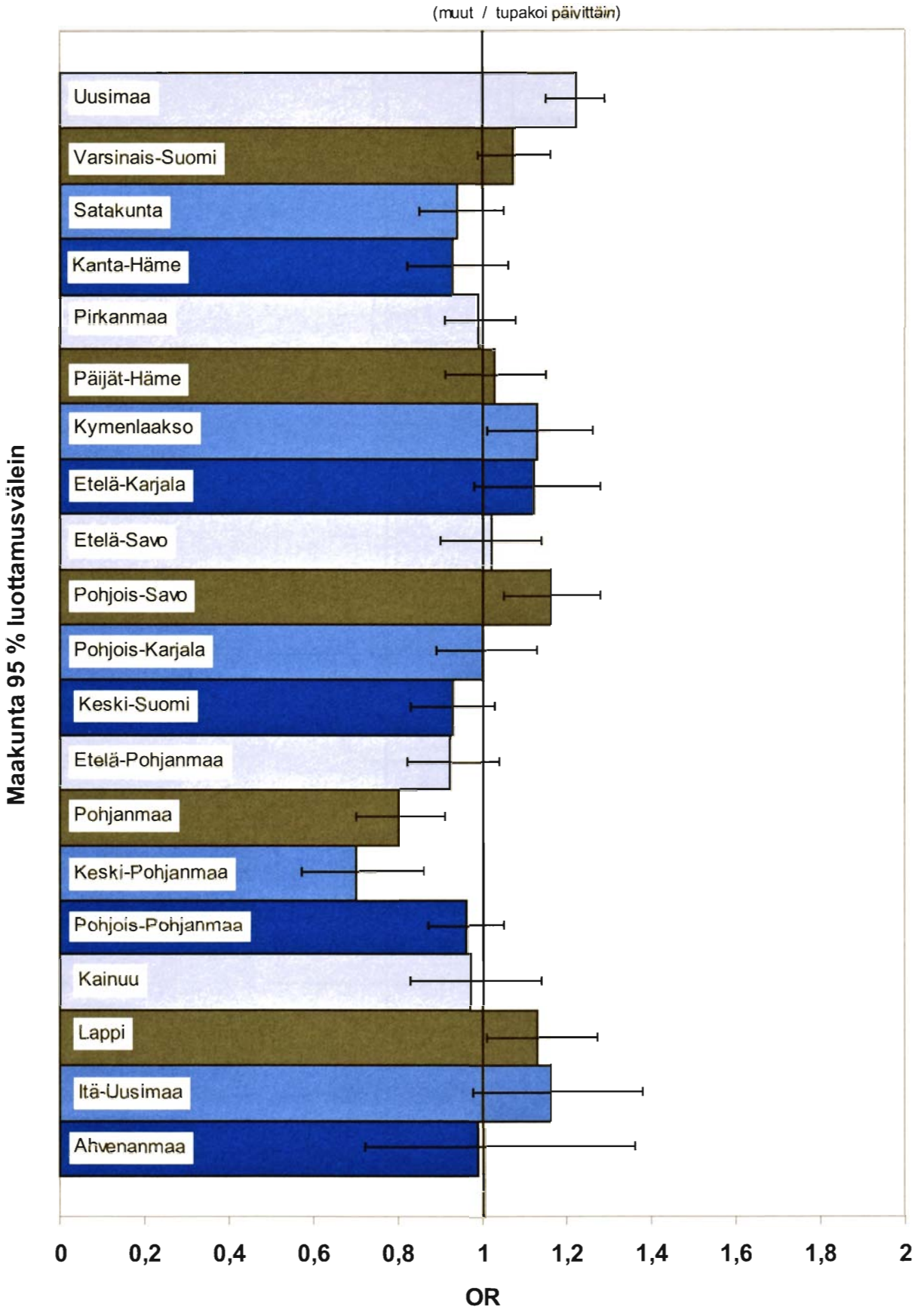
Kuvio 5. Toimintakyvyn maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

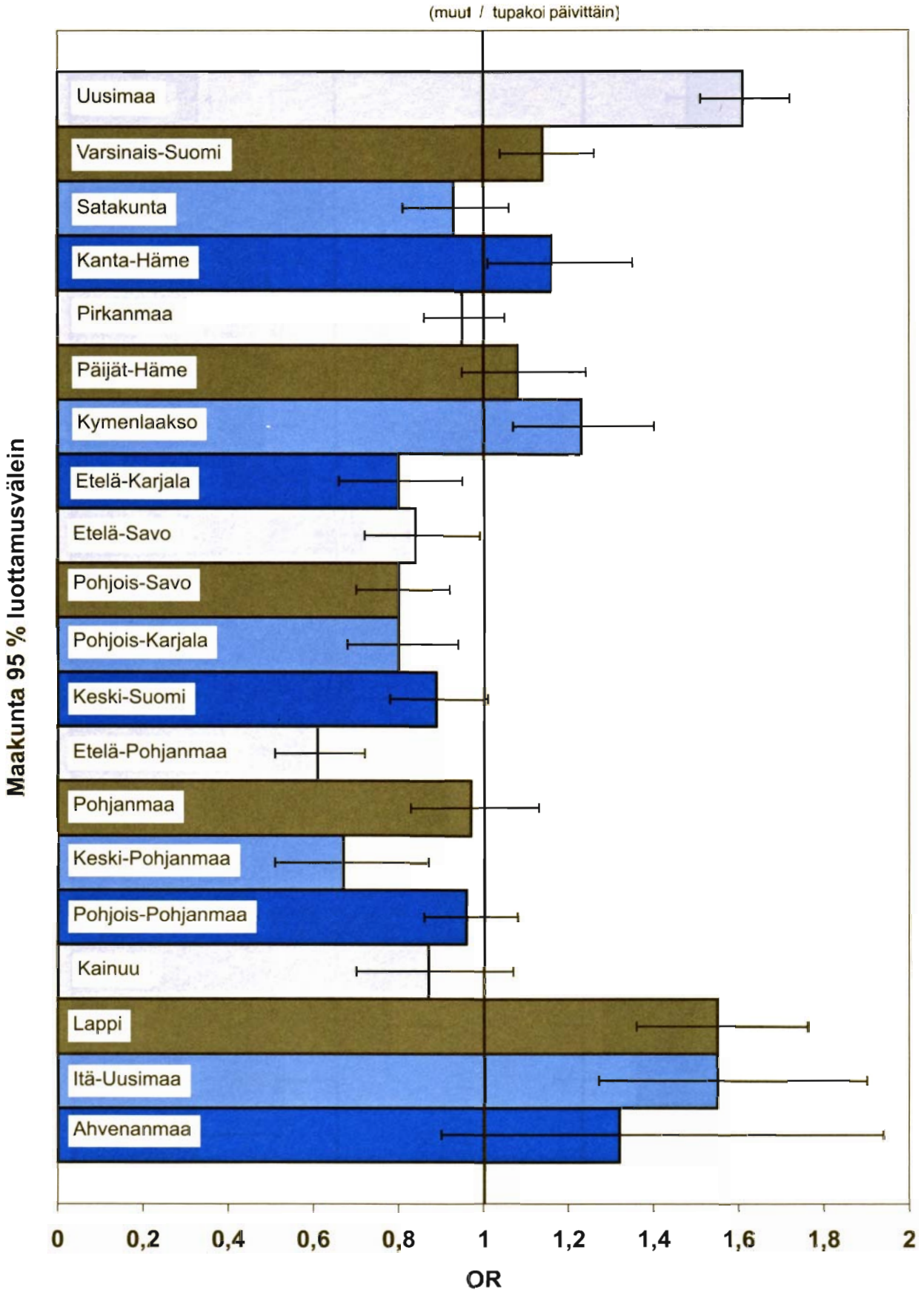
Kuvio 6. Toimintakyvyn maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

Kuvio 7. Päivittäistupakoinnin maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

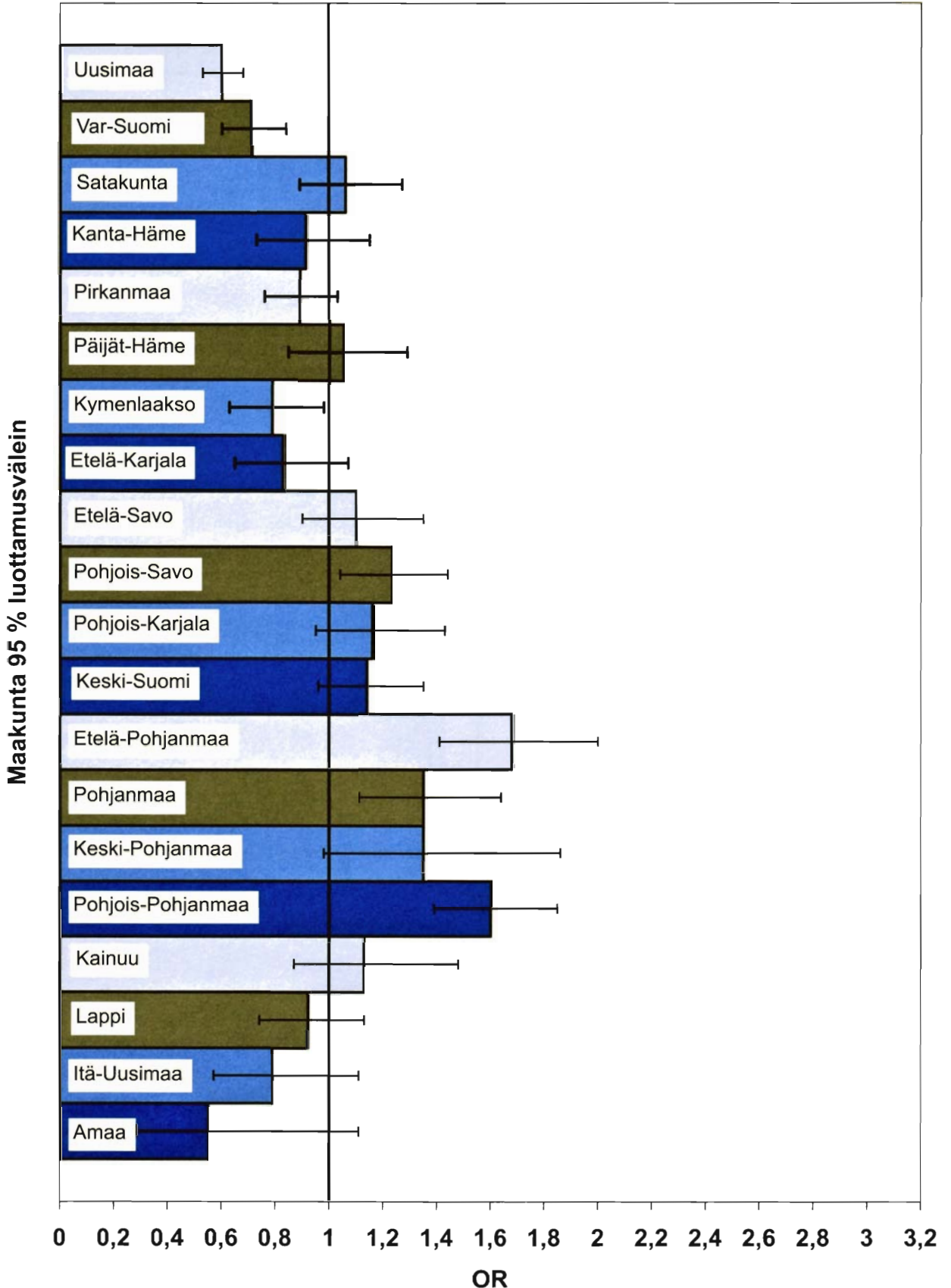

Kuvio 8. Päivittäistupakoinnin maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

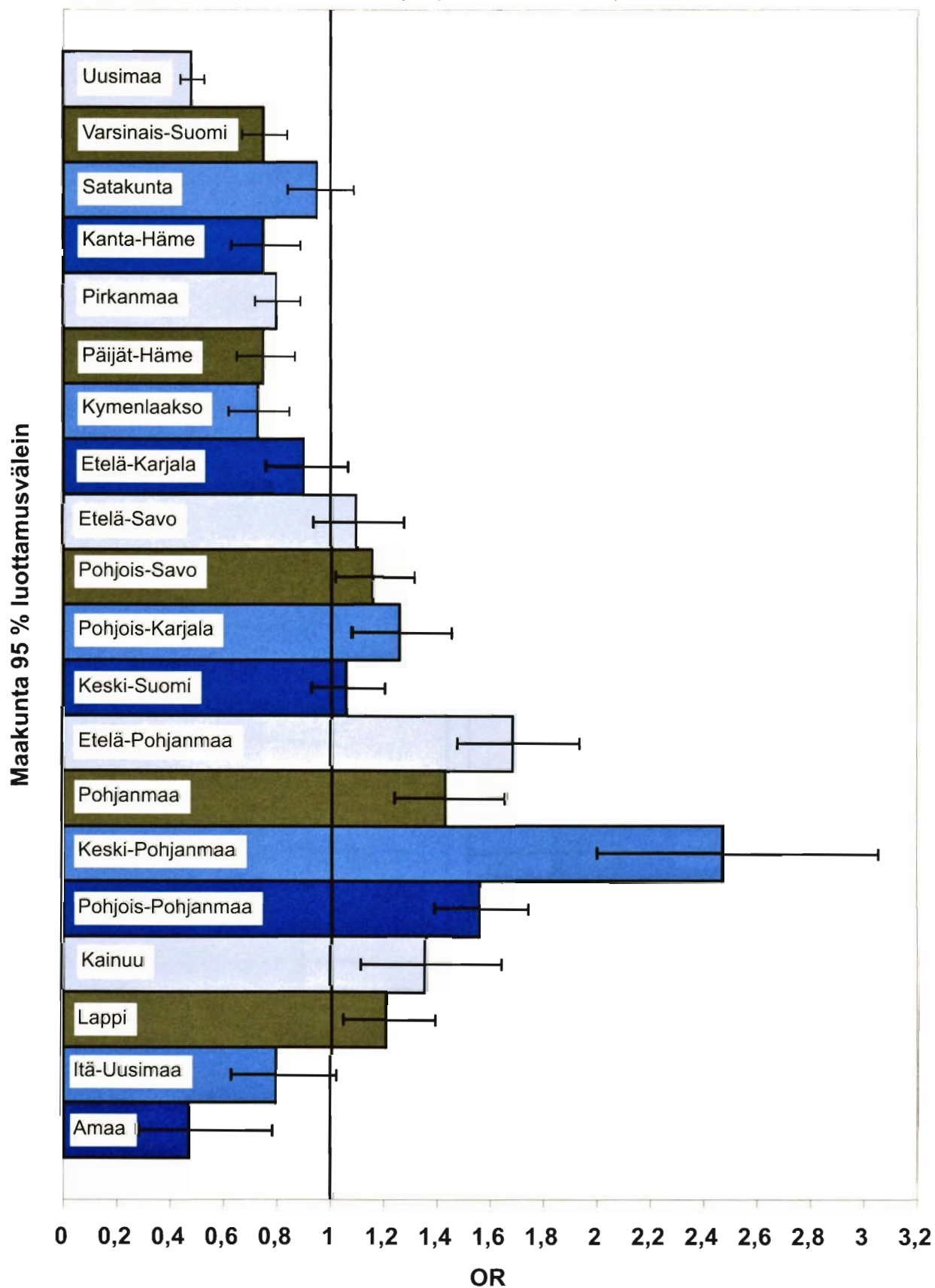
Kuvio 9. Raittiuden maakunnittaiset erot miehillä 1982-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

(käyttänyt alkoholia / ei ole käyttänyt alkoholia 12 kk aikana)

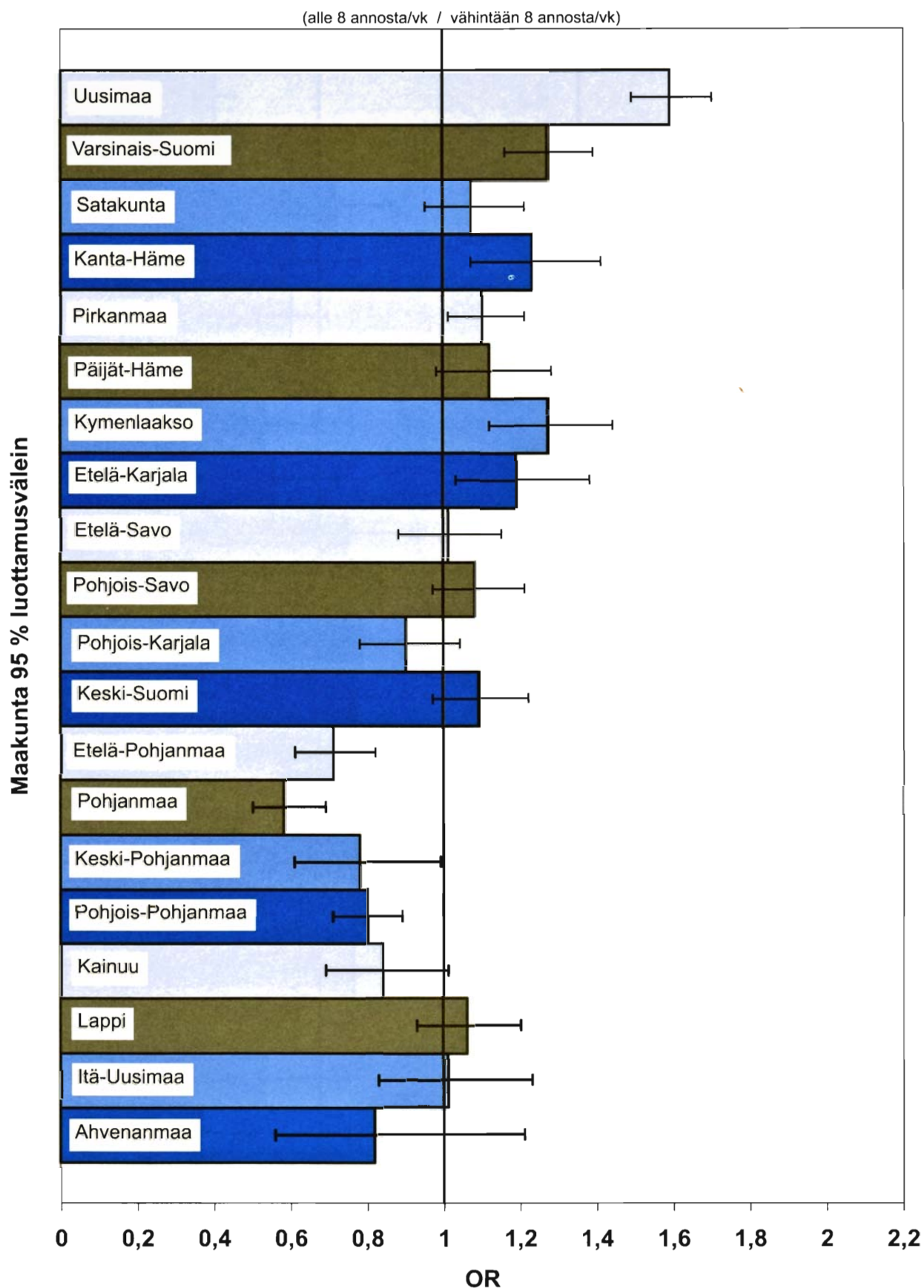

Kuvio 10. Raittiuden maakunnittaiset erot naisilla 1982-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

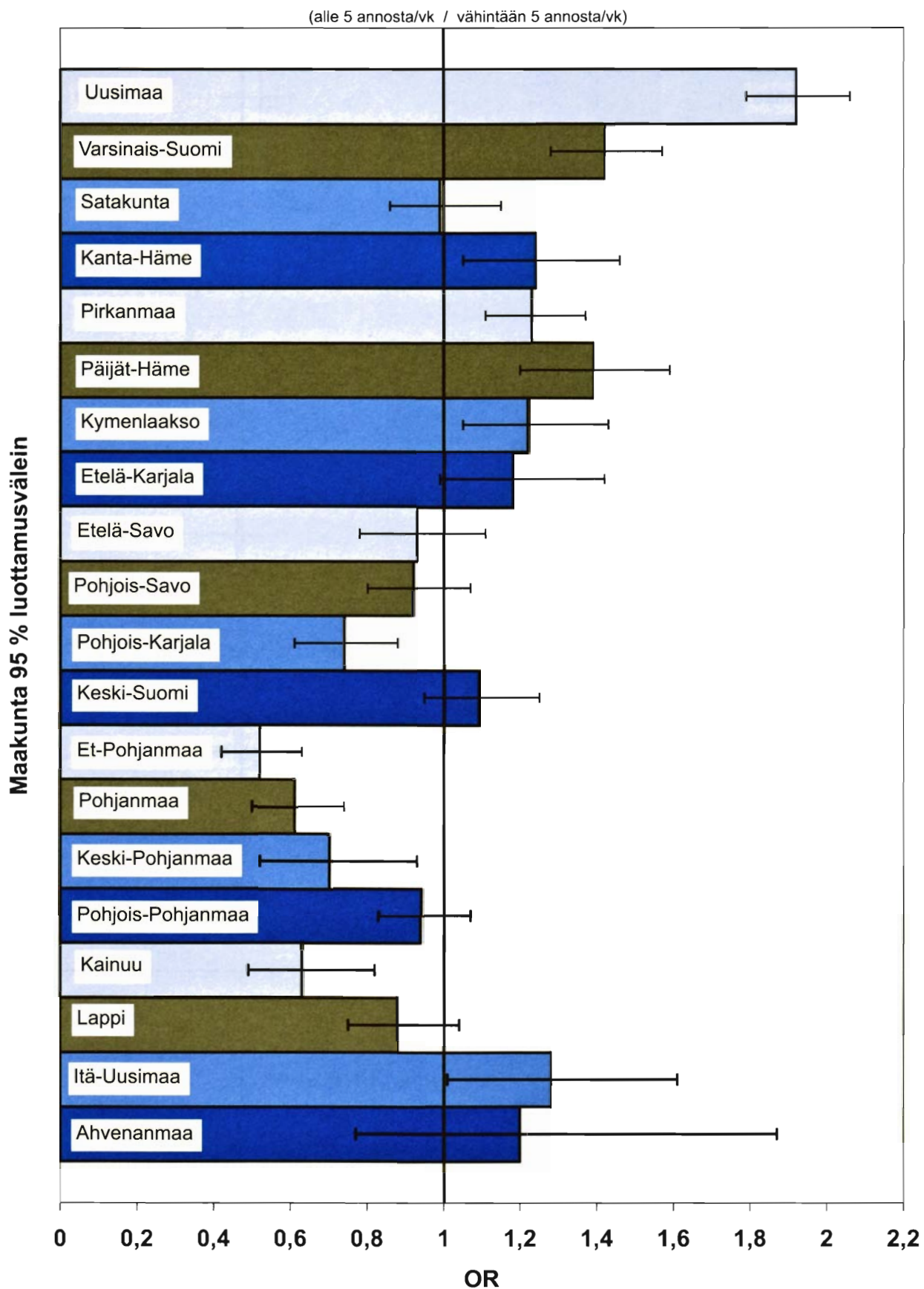
(käyttänyt alkoholia / ei ole käyttänyt alkoholia 12 kk aikana)

Kuvio 11. Alkoholin käytön maakunnittaiset erot miehillä 1982-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

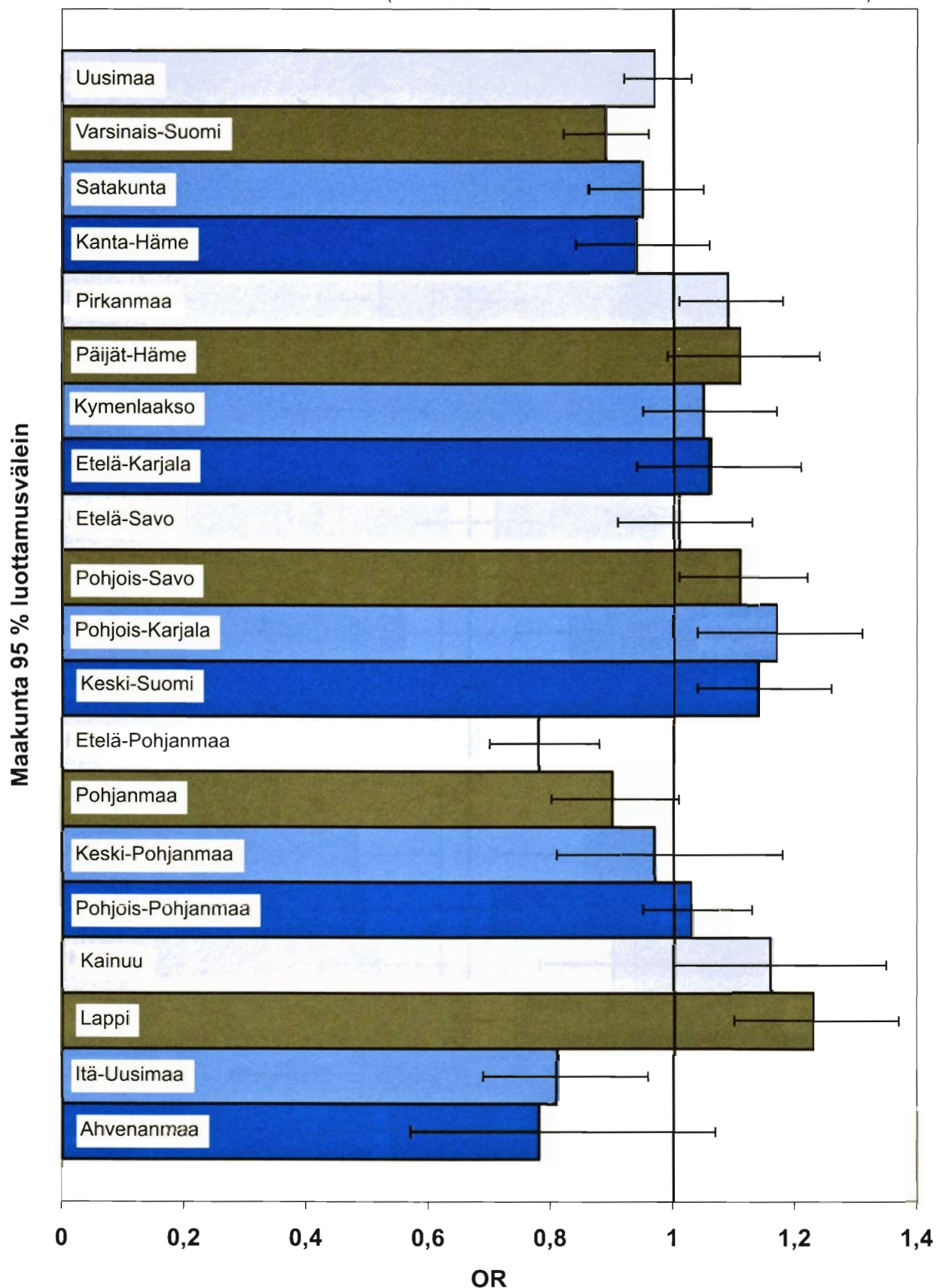

Kuvio 12. Alkoholin käytön maakunnittaiset erot naisilla 1982-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

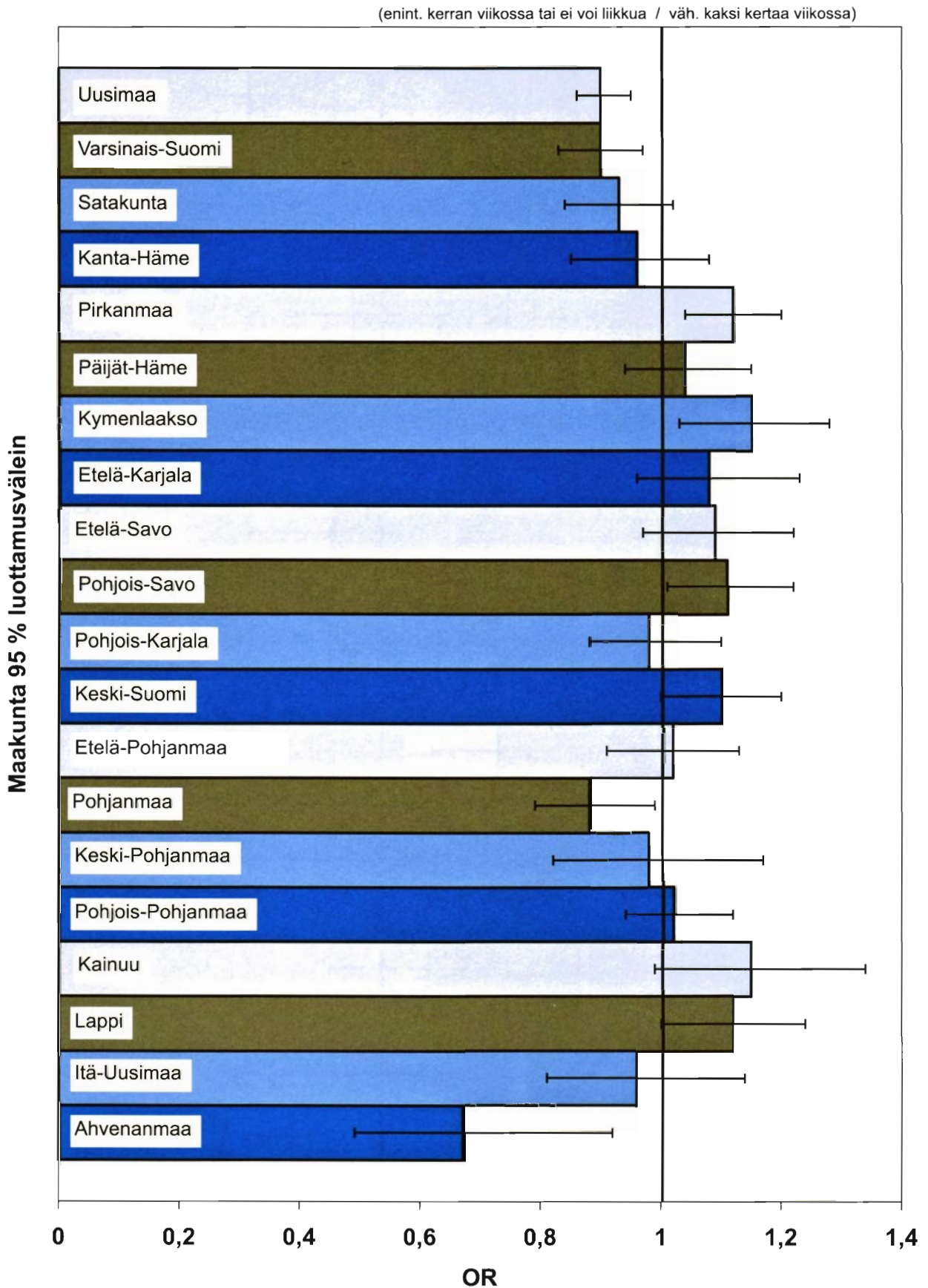

Kuvio 13. Vapaa-ajan liikunnan maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

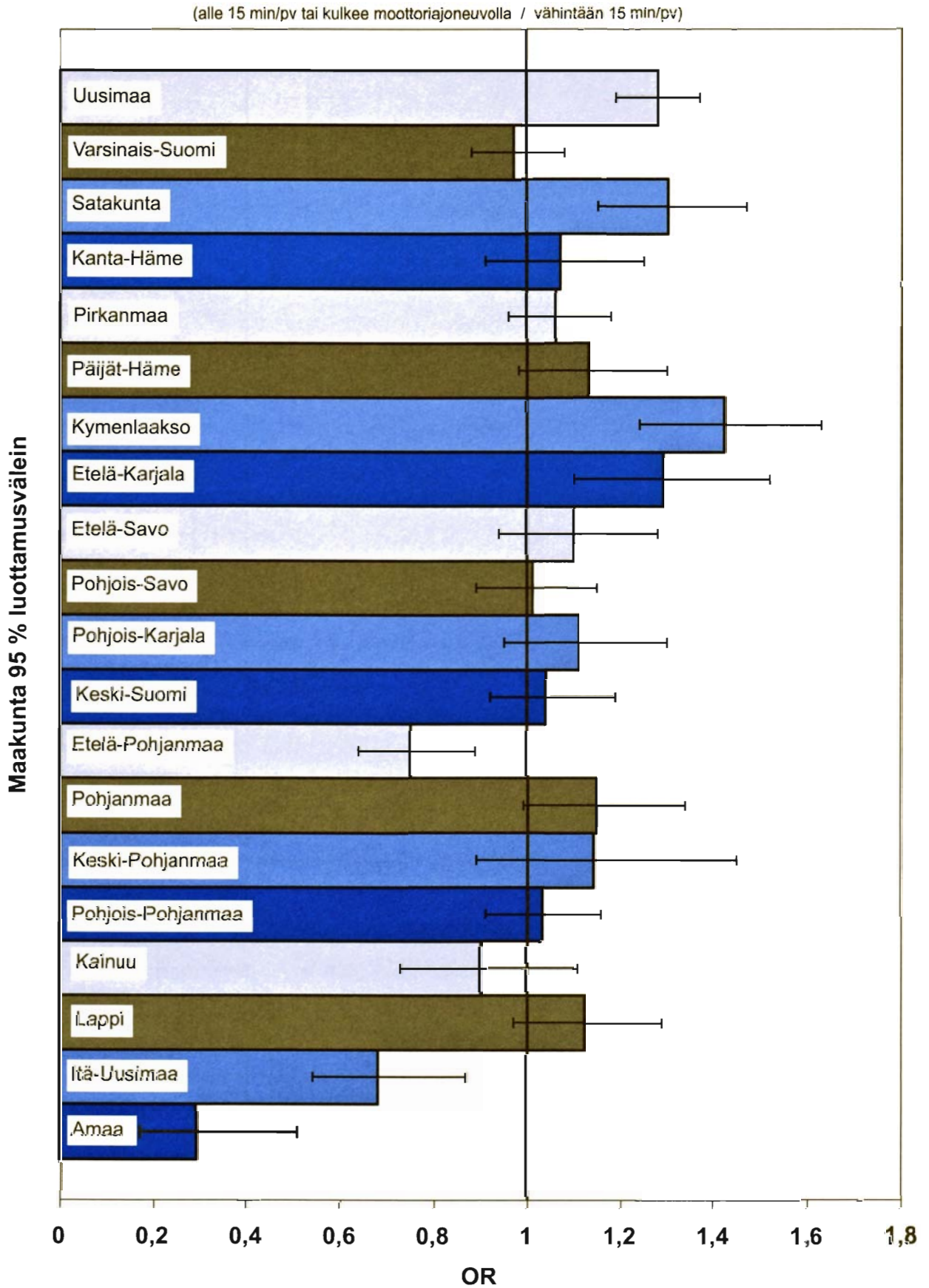
(enint. kerran viikossa tai ei voi liikkua / väh. kaksi kertaa viikossa)

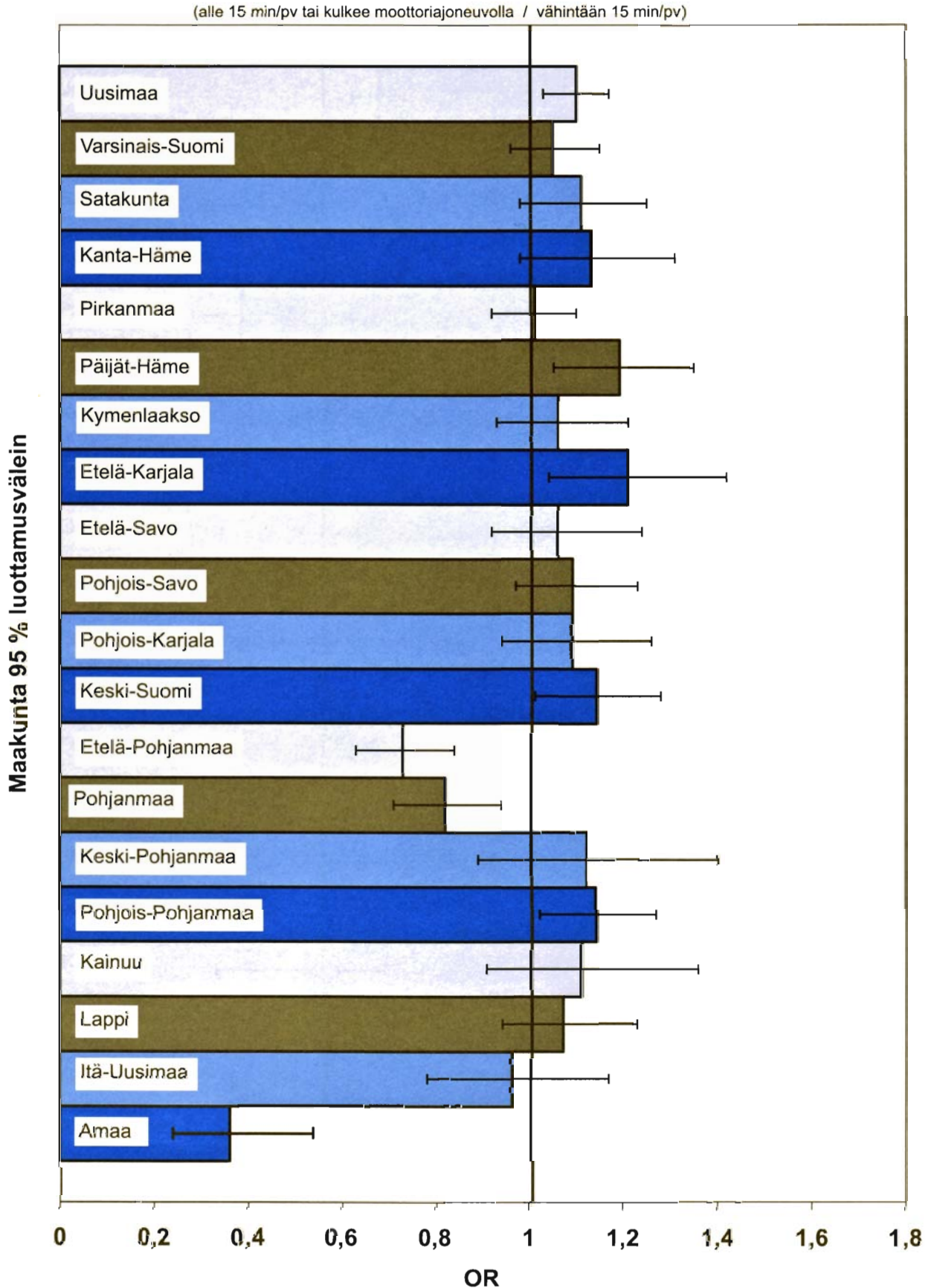
Kuvio 14. Vapaa-ajan liikunnan maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

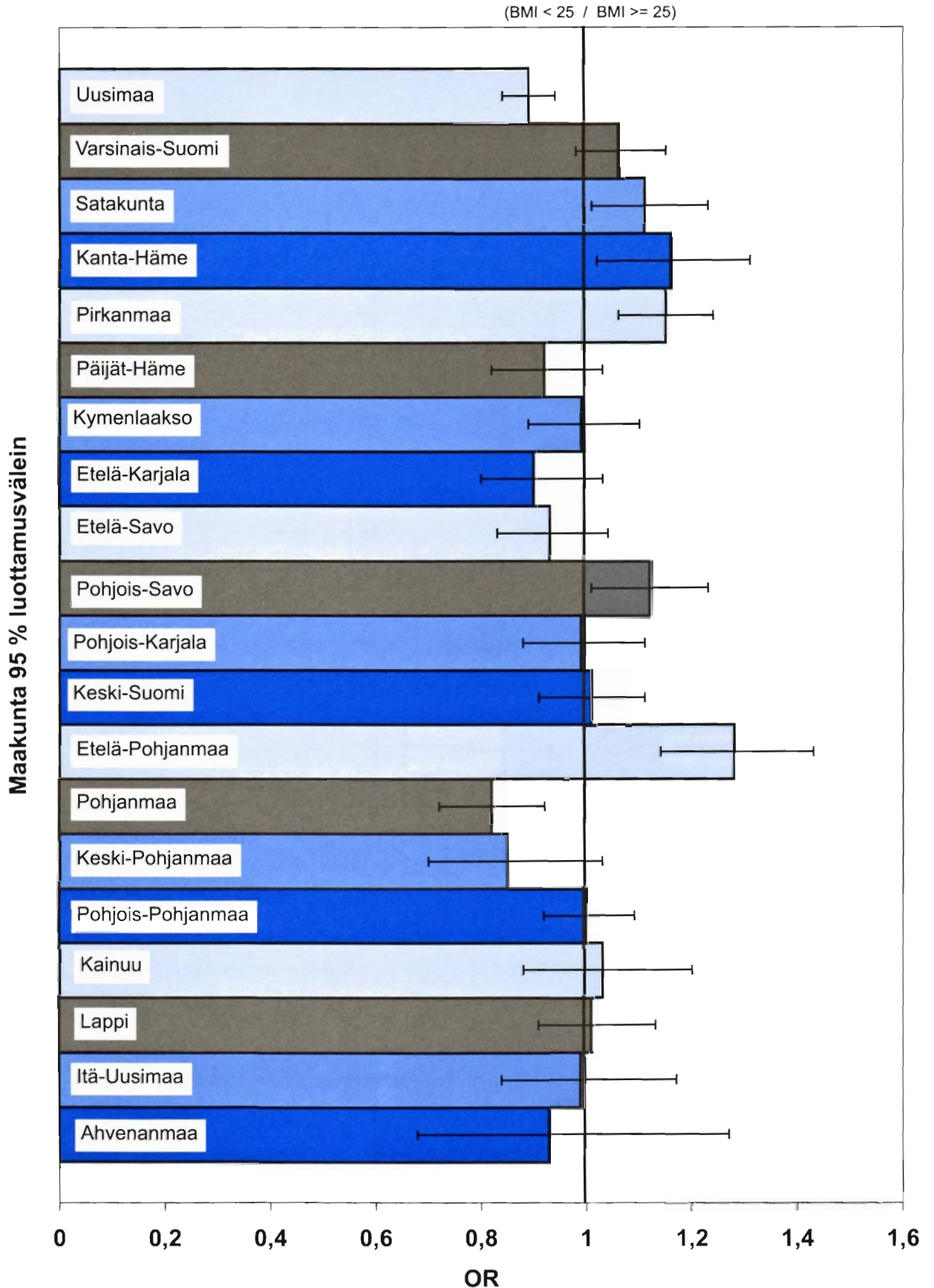
Kuvio 15. Työmatkaliikunnan maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

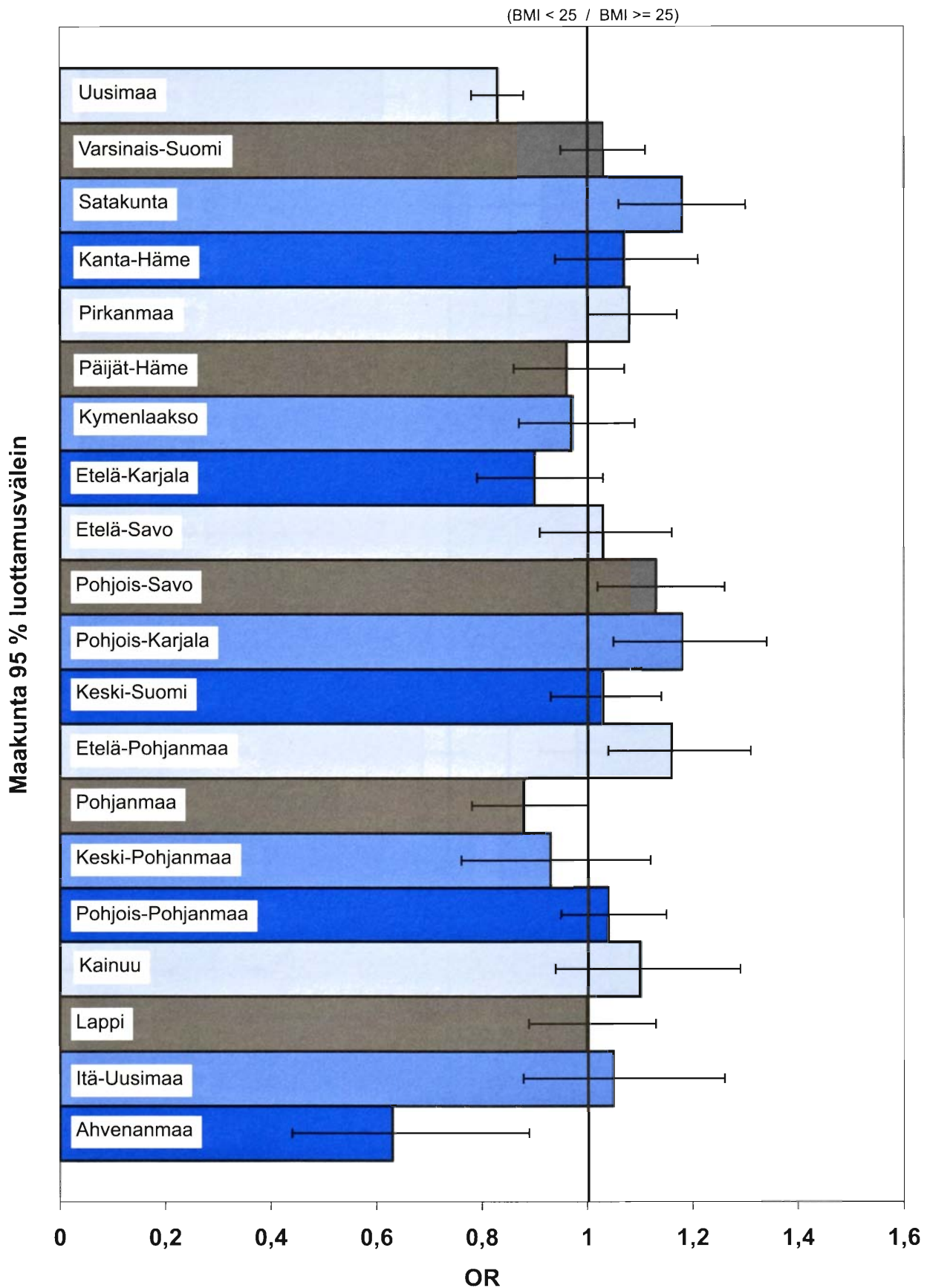
Kuvio 16. Työmatkaliikunnan maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

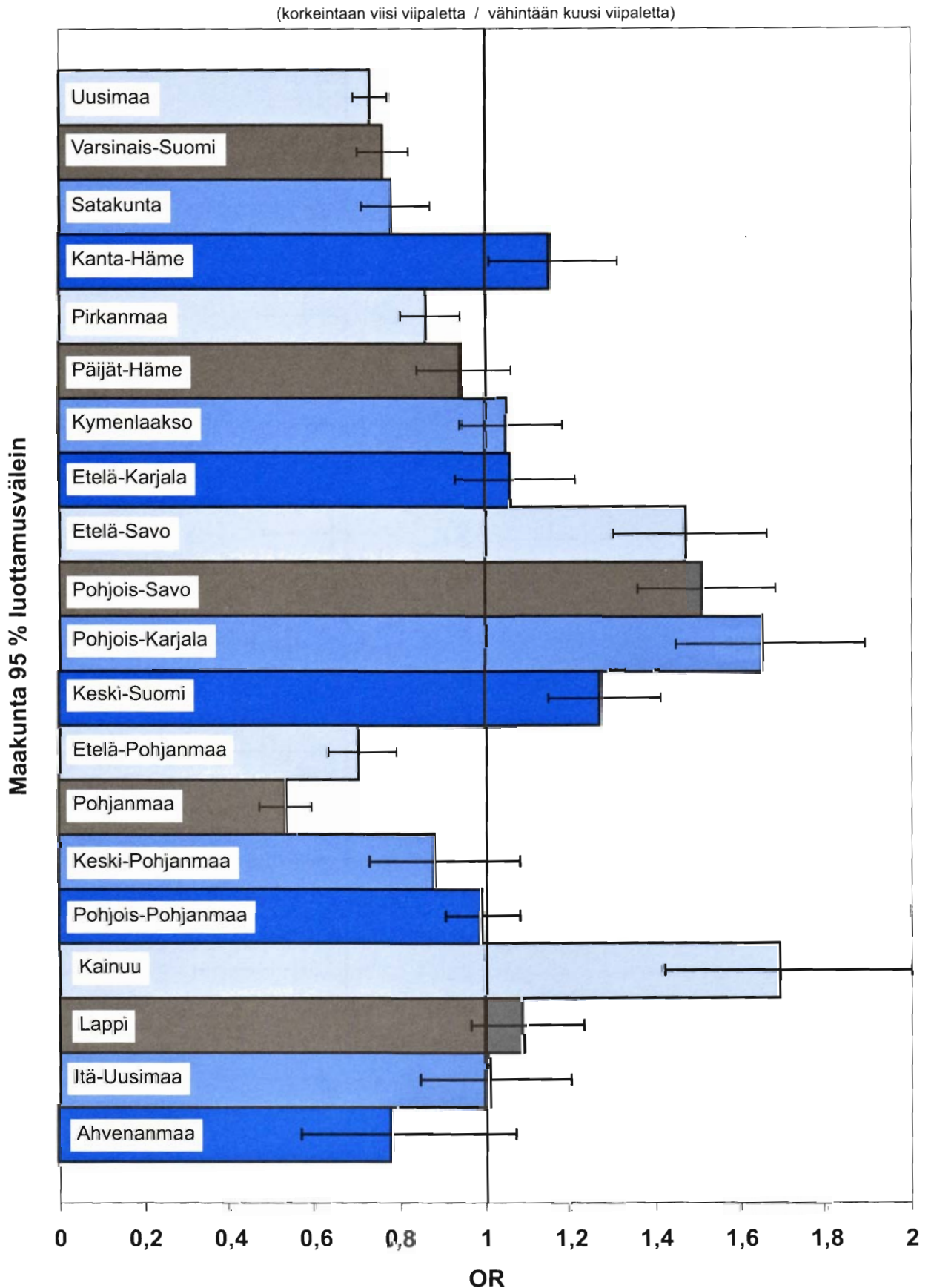
Kuvio 17. Ylipainon ja lihavuuden maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

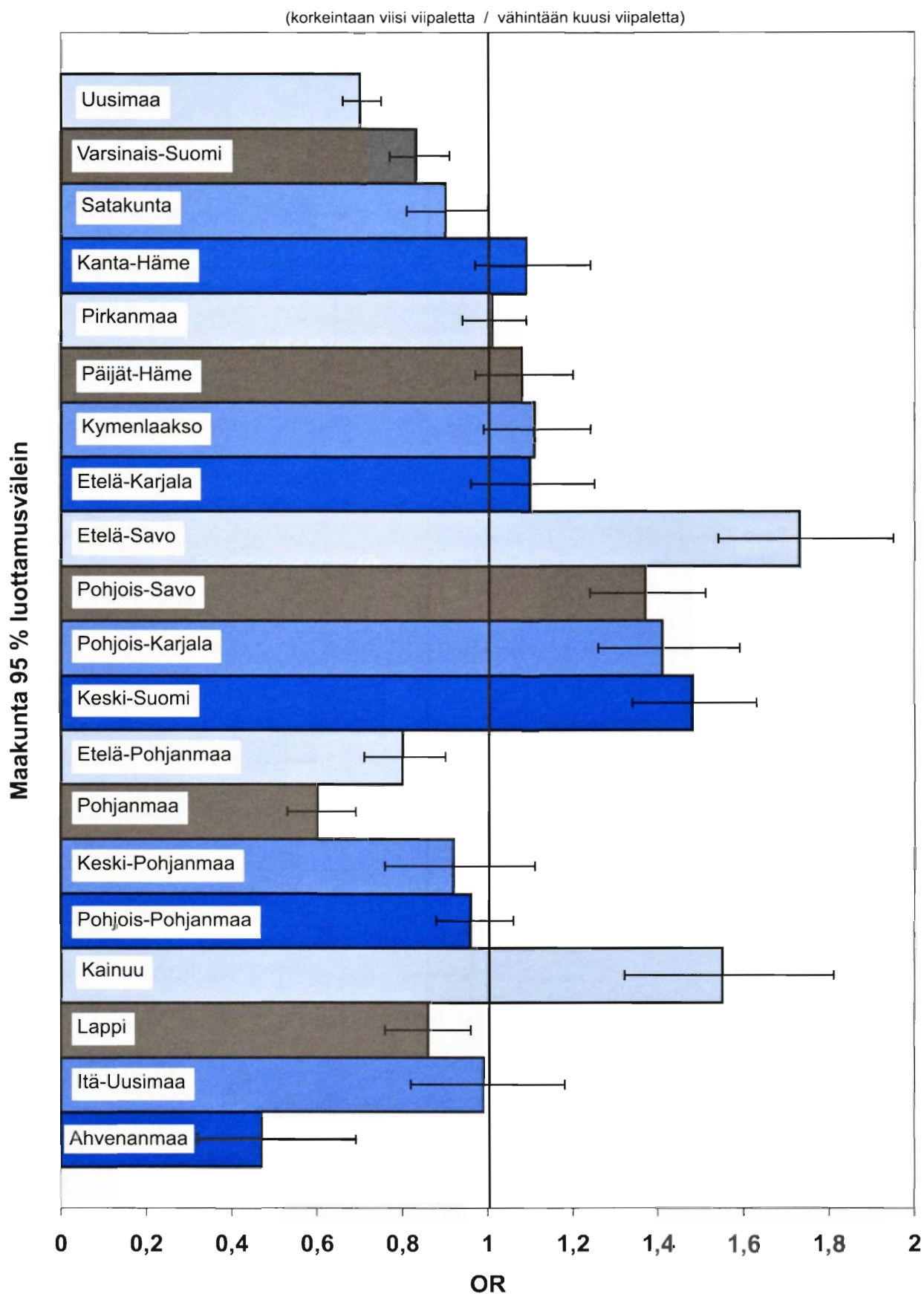
Kuvio 18. Ylipainon ja lihavuuden maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

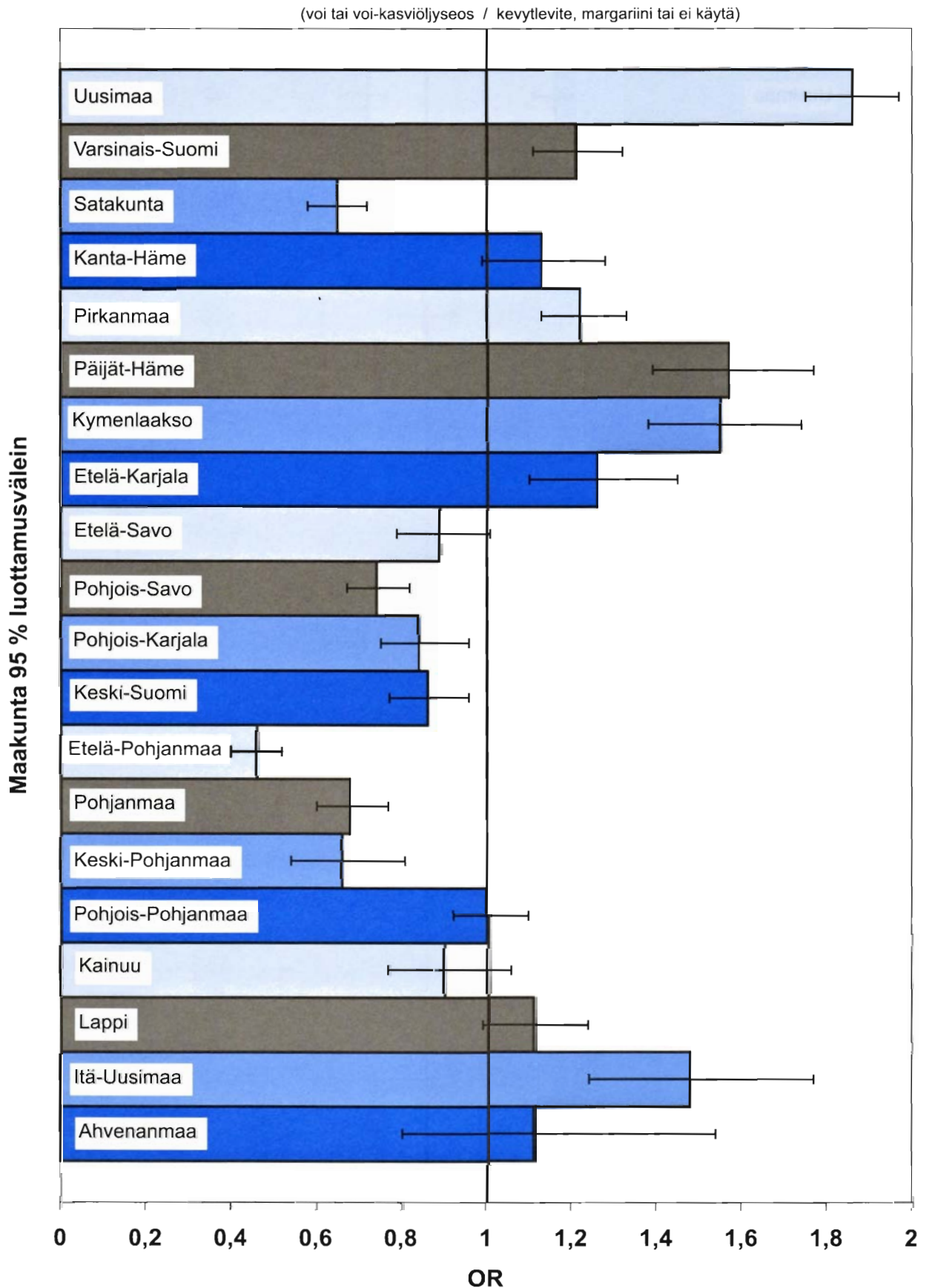
Kuvio 19. Leivän käytön maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

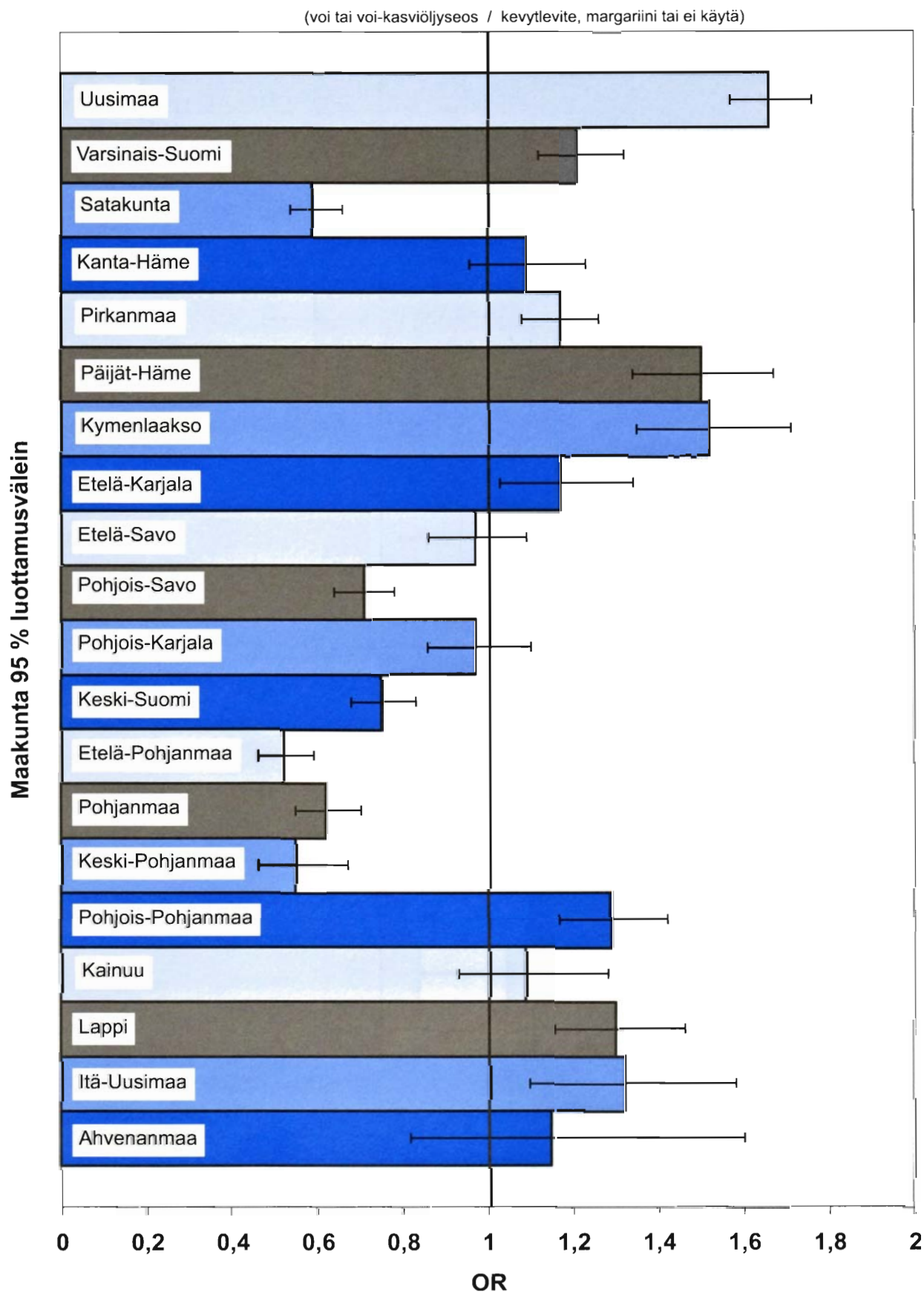
Kuvio 20. Leivän käytön maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

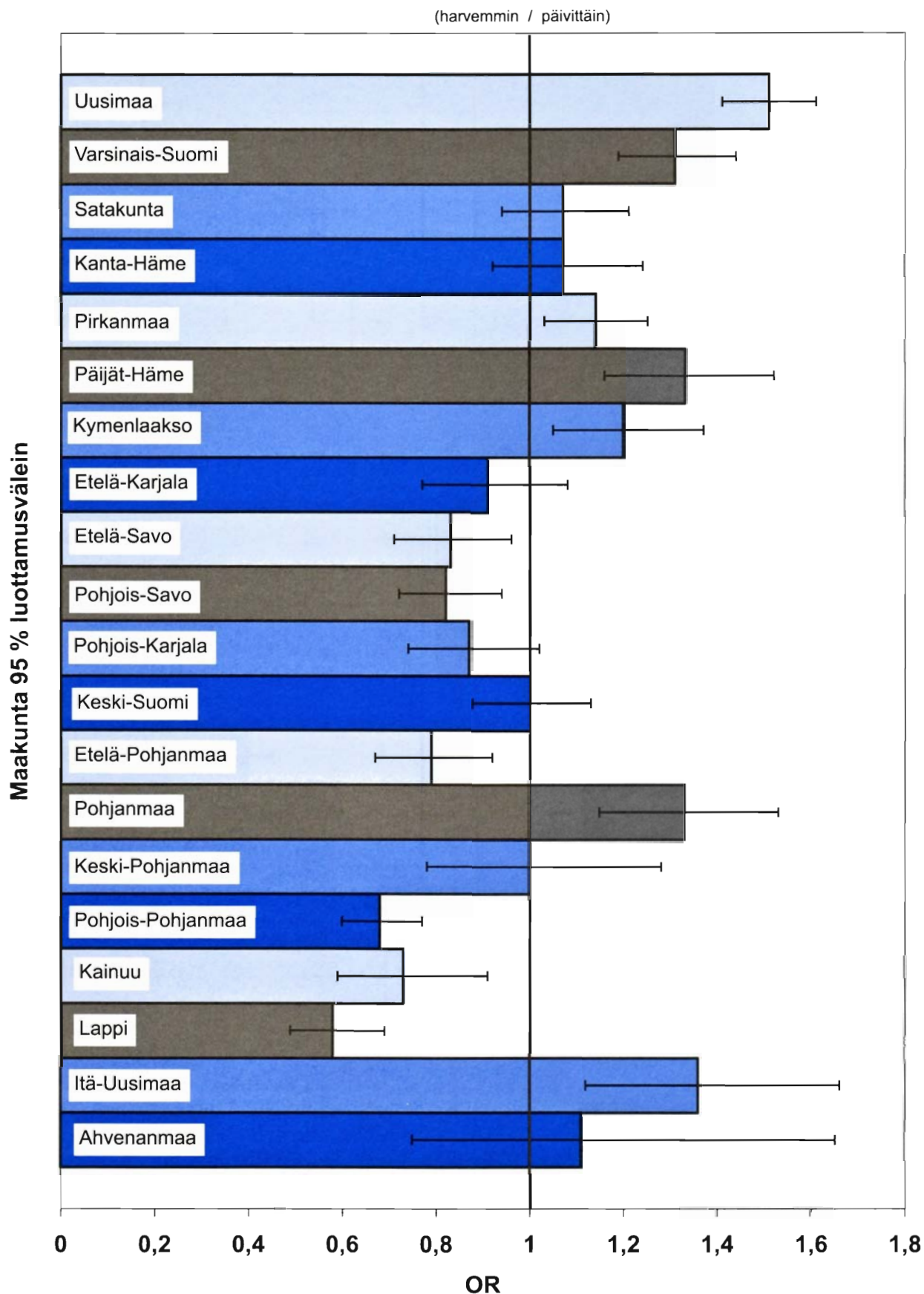
Kuvio 21. Leipärasvan käytön maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

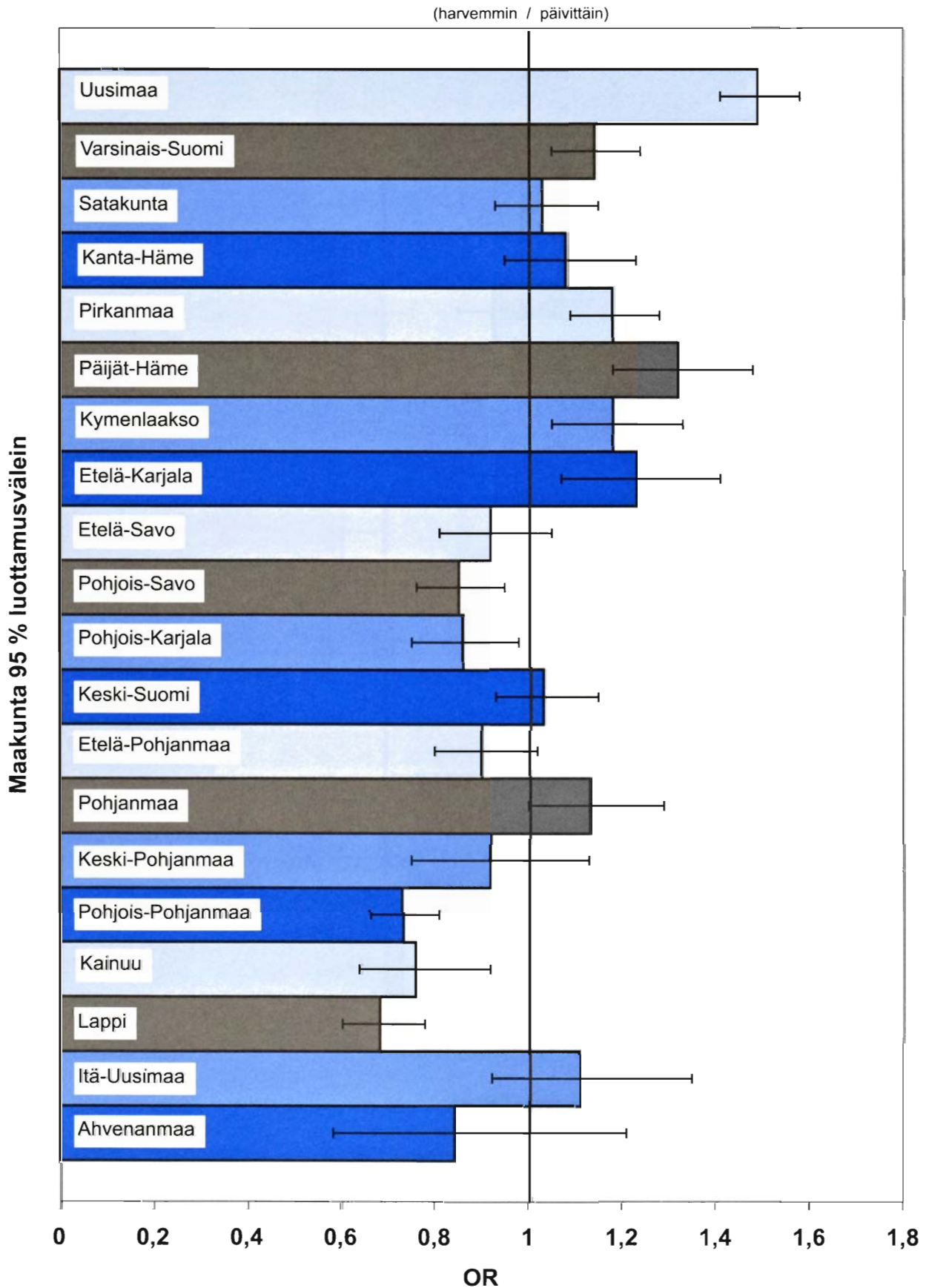
Kuvio 22. Leipärasvan käytön maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

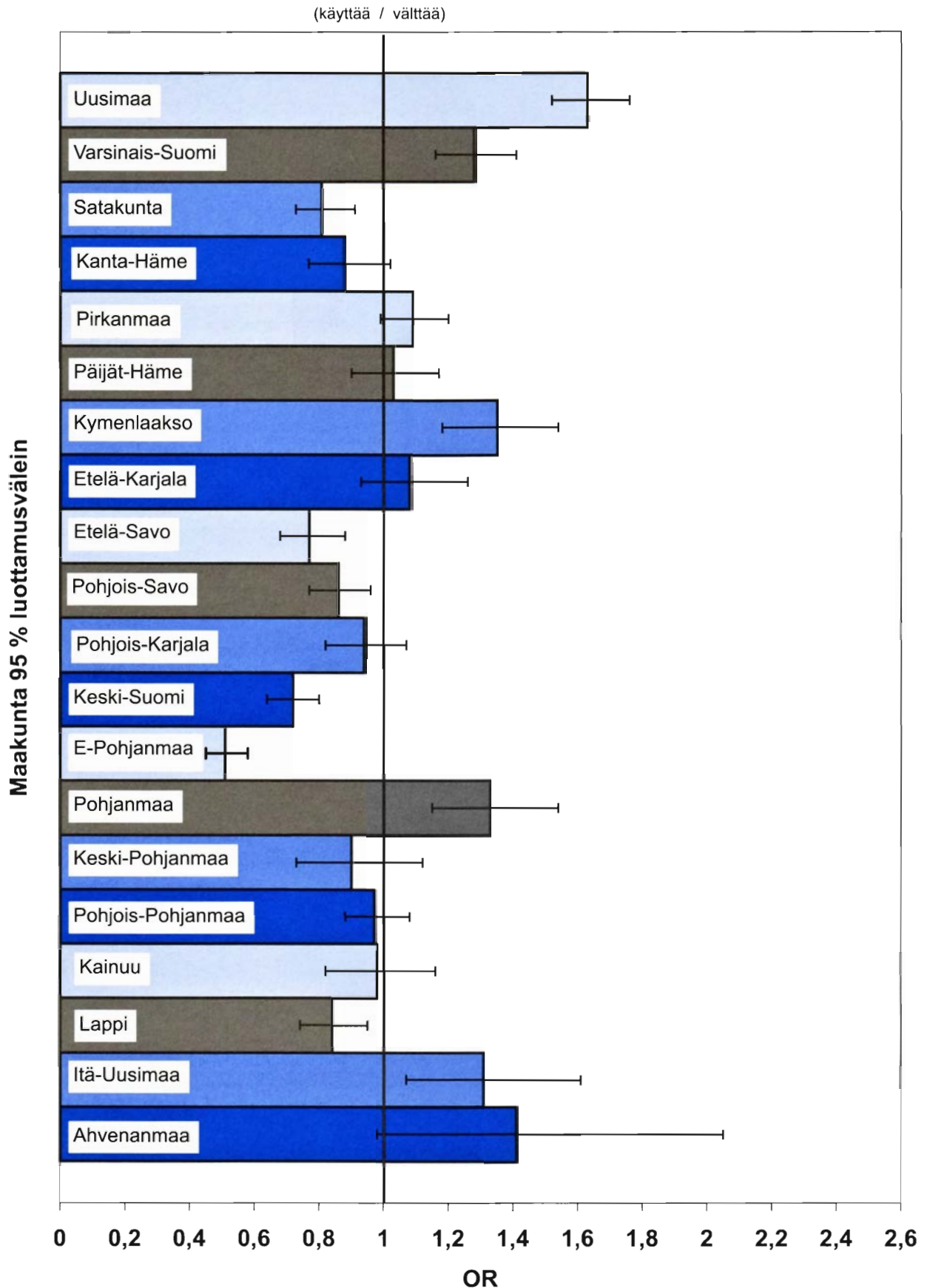
Kuvio 23. Vihannesten käytön maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

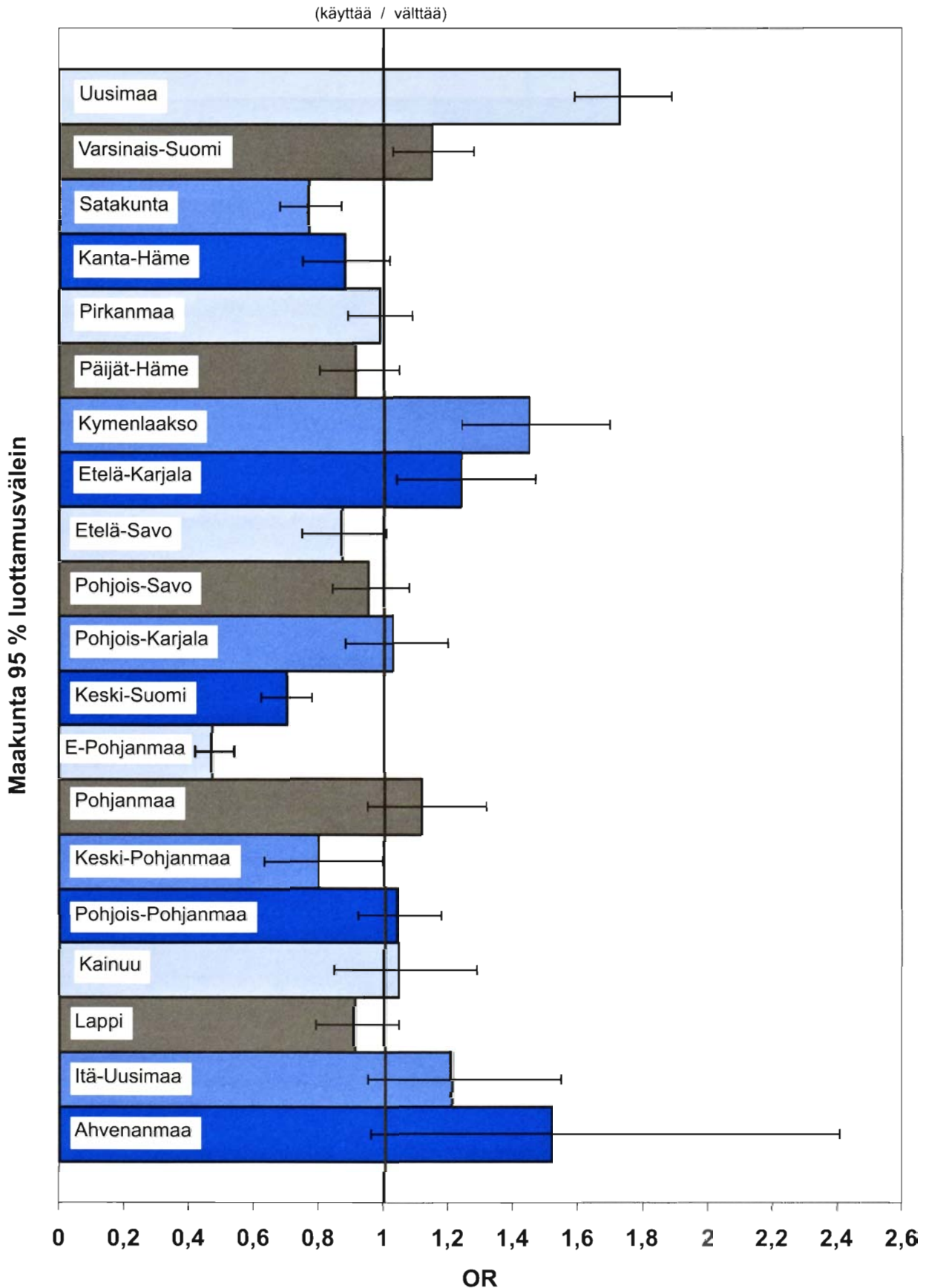
Kuvio 24. Vihannesten käytön maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

Kuvio 25. Rasvaisen maidon käytön maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

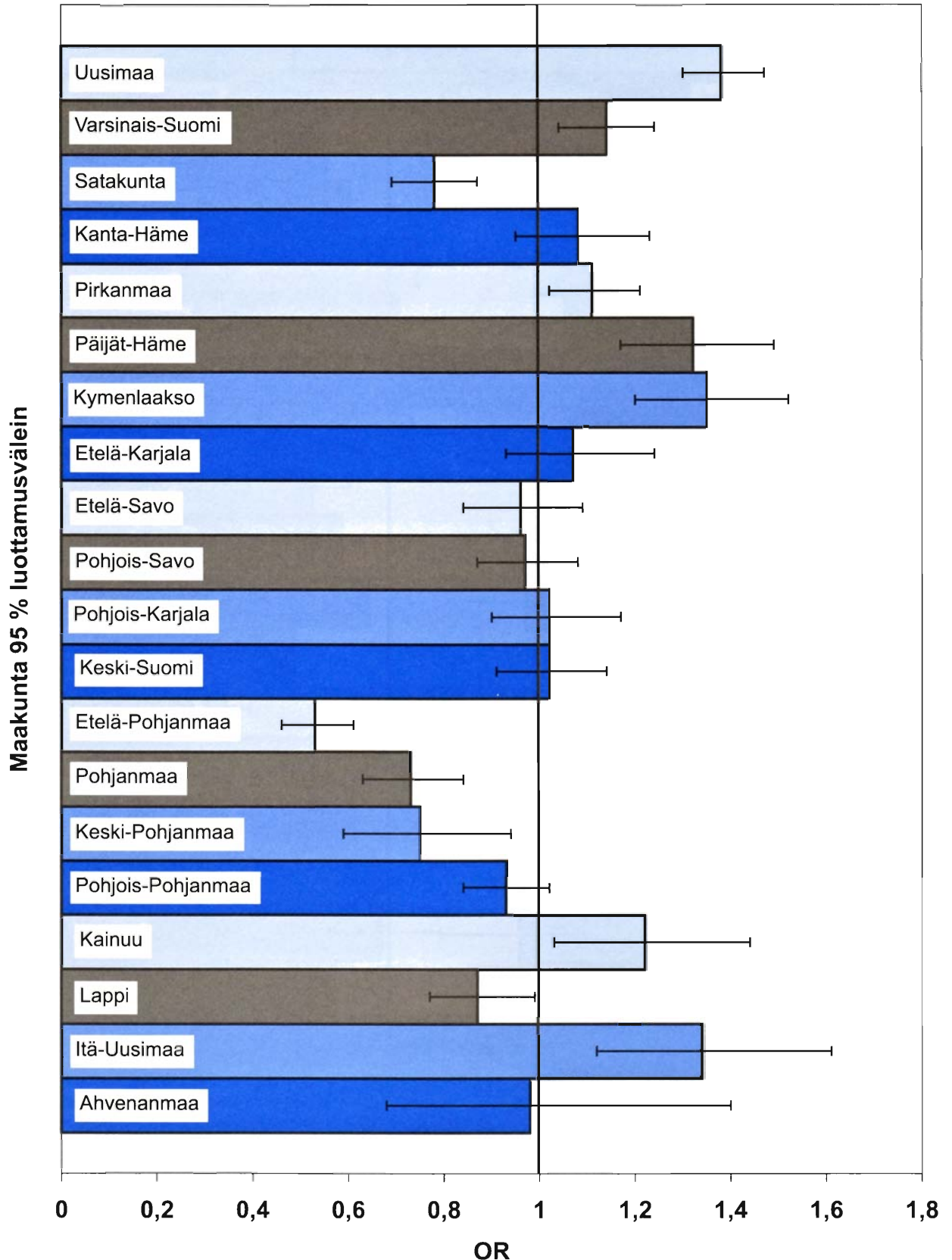

Kuvio 26. Rasvaisen maidon käytön maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

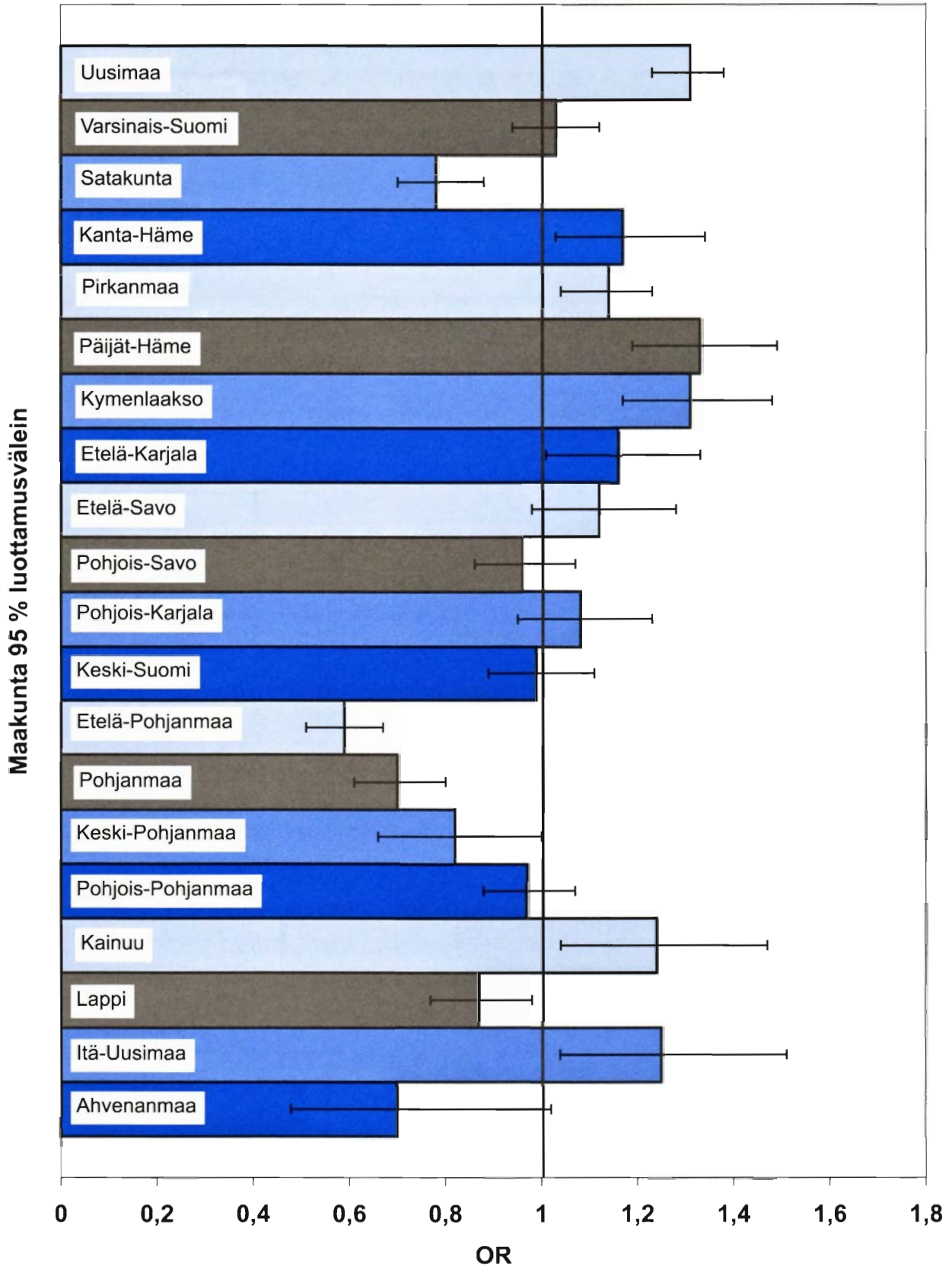
Kuvio 27. Terveellisten ruokatottumusten maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

(korkeintaan 2 / vähintään 3)

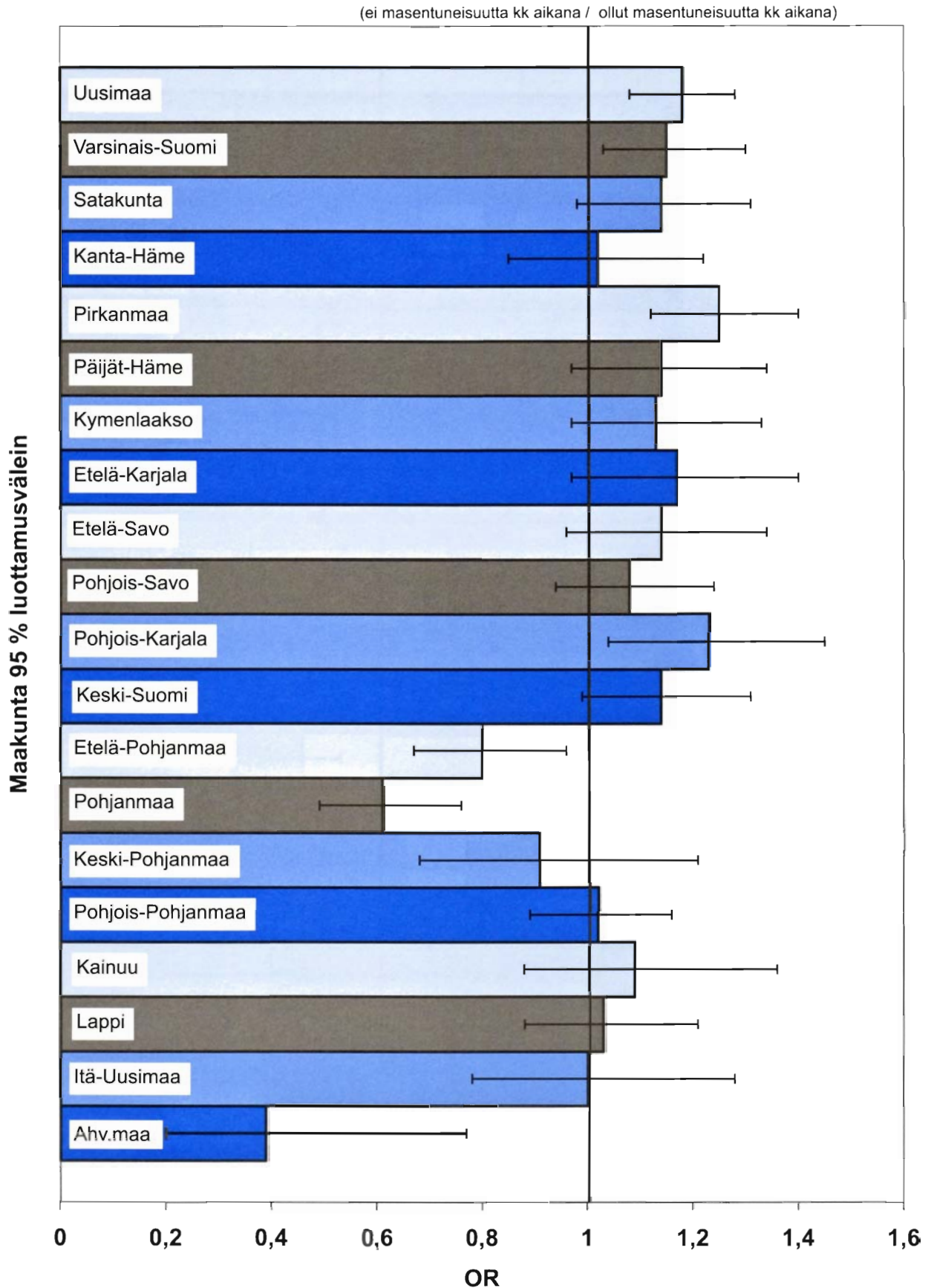

Kuvio 28. Terveellisten ruokatottumusten maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

(korkeintaan 2 / vähintään 3)

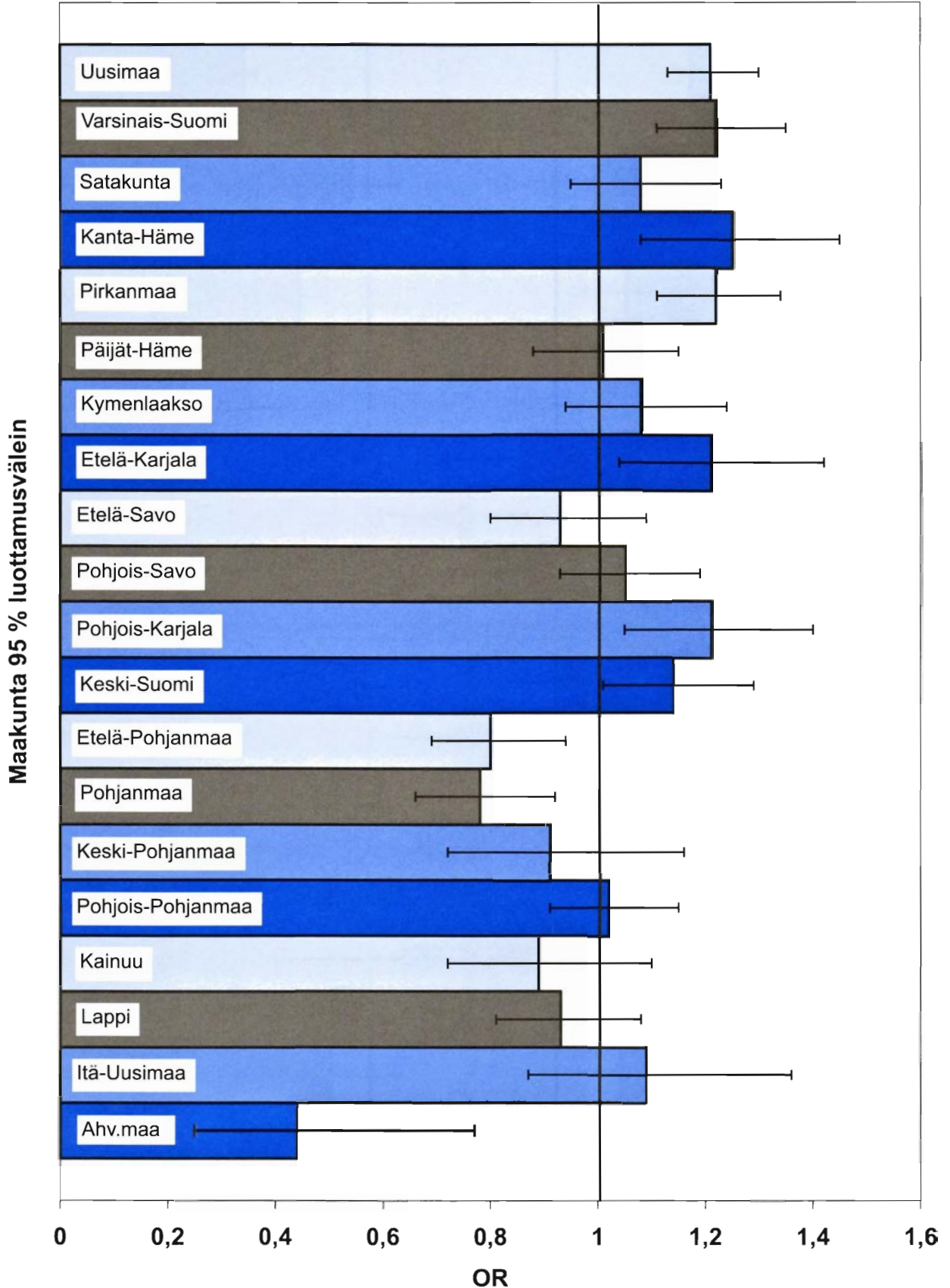

Kuvio 29. Masentuneisuuden maakunnittaiset erot miehillä 1979-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

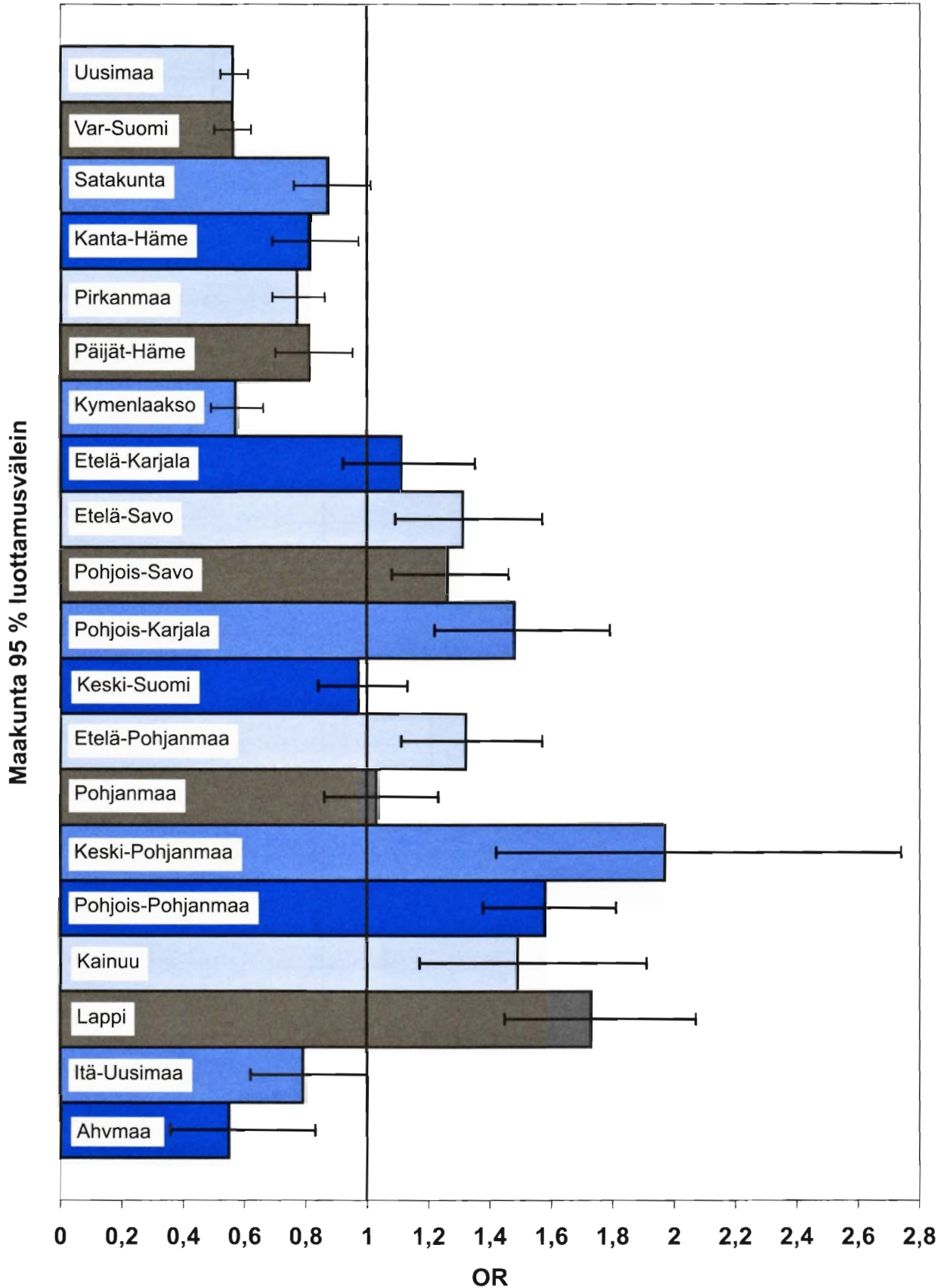
Kuvio 30. Masentuneisuuden maakunnittaiset erot naisilla 1979-99 vakioituna ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa = 1.0).

(ei masentuneisuutta kk aikana / ollut masentuneisuutta kk aikana)

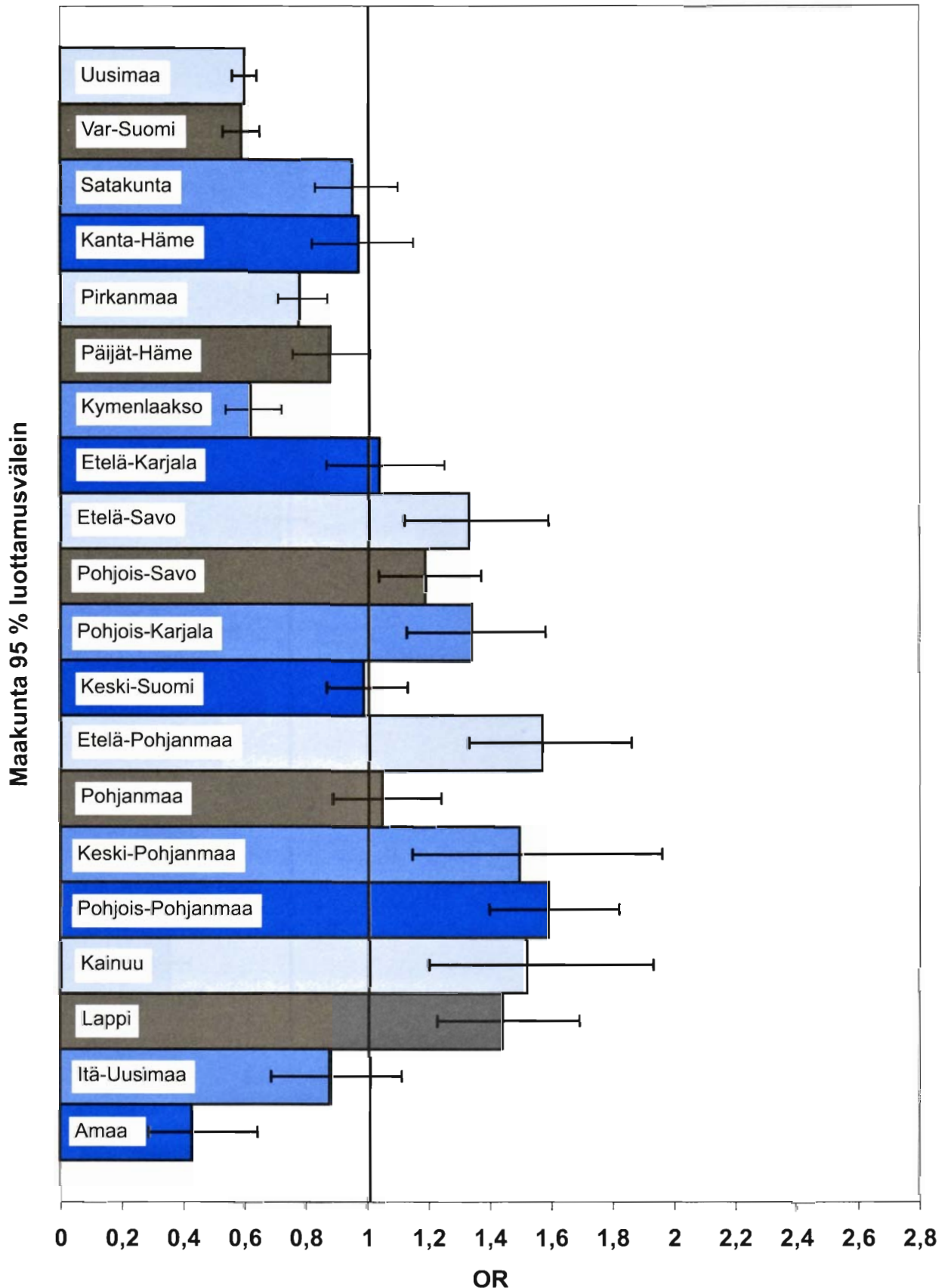
Kuvio 31. Hampaiden puuttumisen maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

(ei puutu yhtään hammasta / puuttuu hammas/hampaita tai on kokoproteesi)

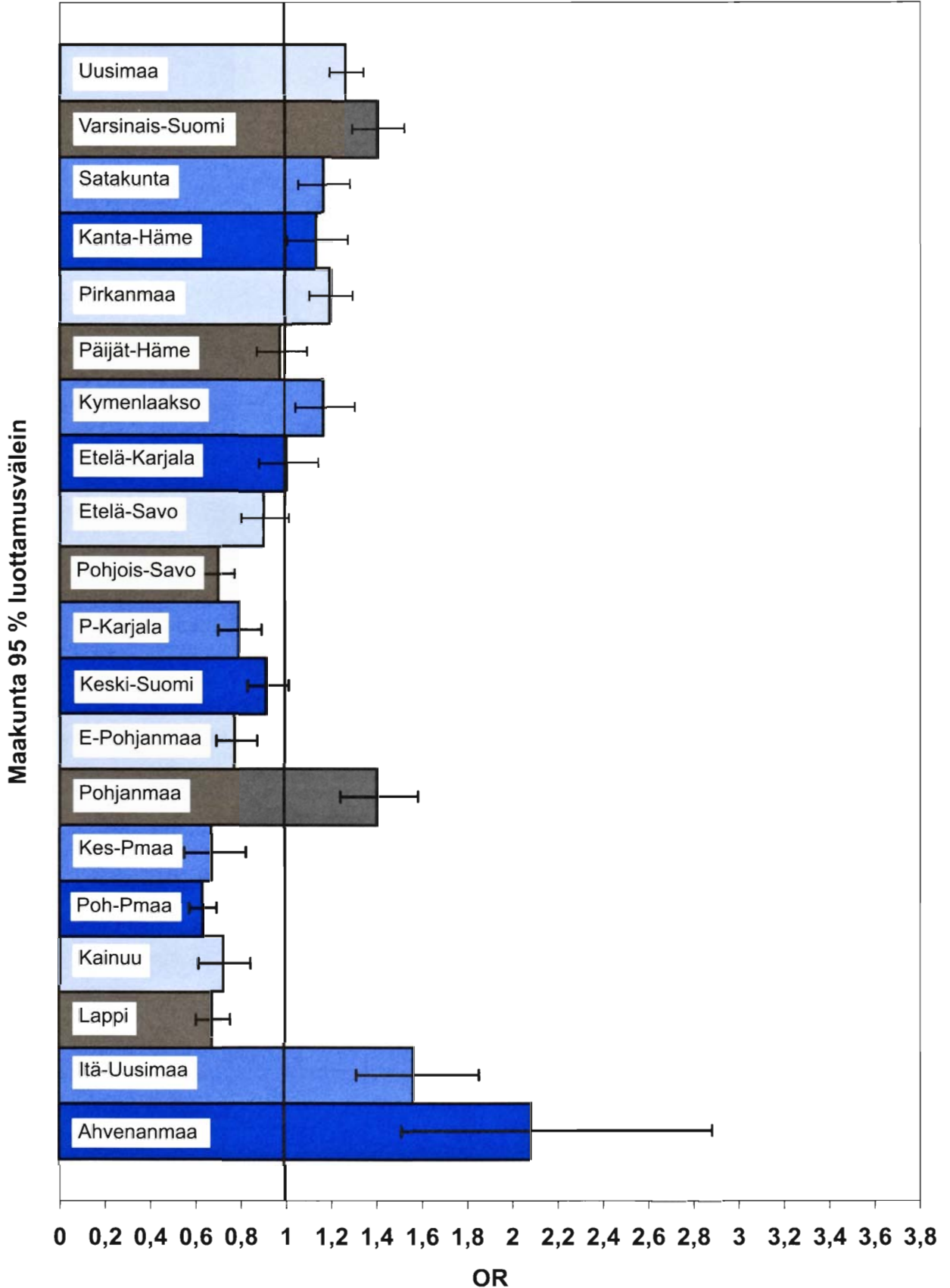
Kuvio 32. Hampaiden puuttumisen maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

(ei puutu yhtään hammasta / puuttuu hammas/hampaita tai on kokoproteesi)

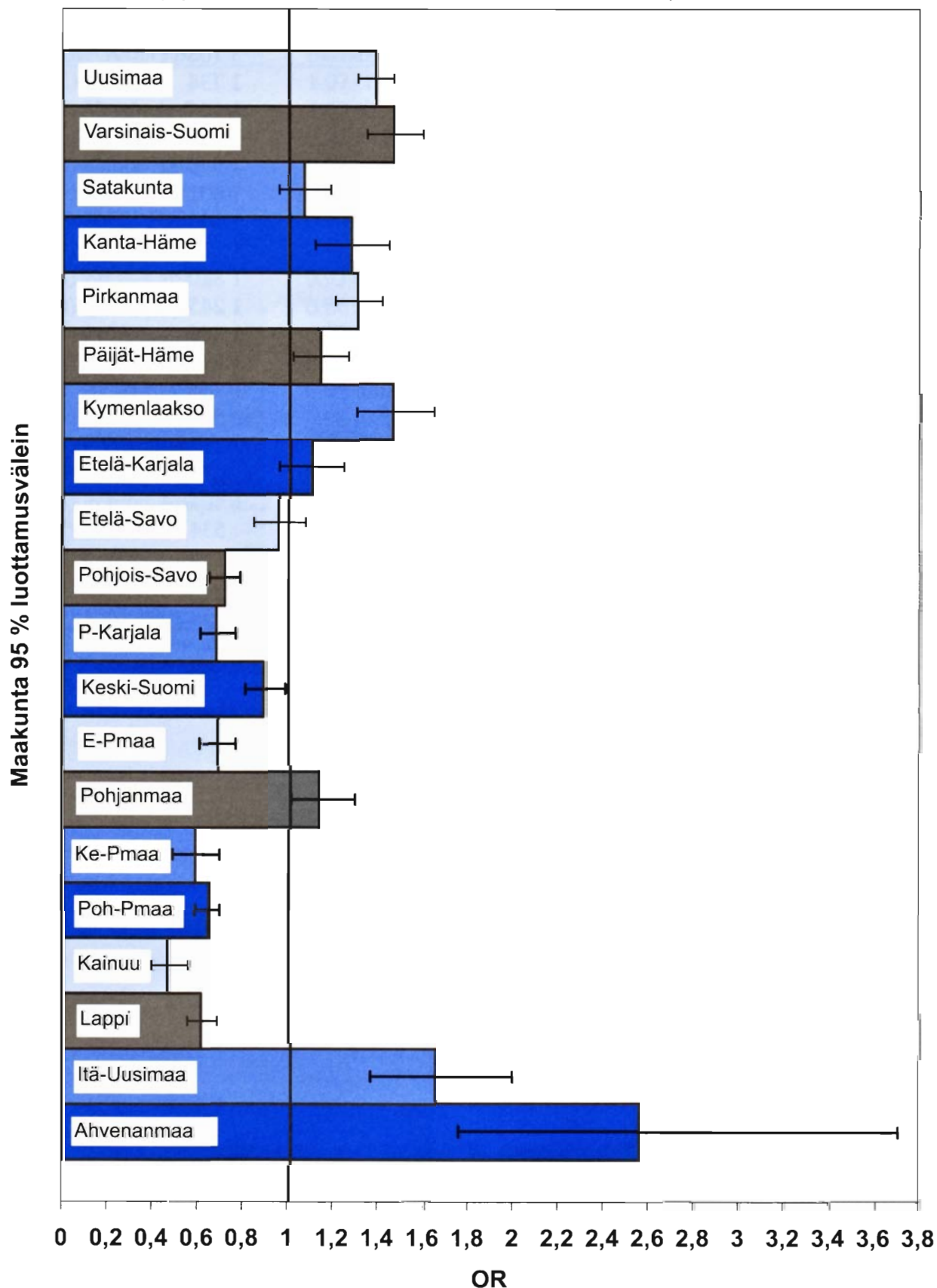
Kuvio 33. Hammaslääkärikäyntien maakunnittaiset erot miehillä 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

(ei yhtään kertaa / vähintään kerran viimeksi kuluneen vuoden aikana)

Kuvio 34. Hammaslääkärikäyntien maakunnittaiset erot naisilla 1978-99 vakioituina ikä, koulutus ja tutkimusvuosi (koko maa=1.0).

(ei yhtään kertaa / vähintään kerran viimeksi kuluneen vuoden aikana)

Taulukko 1. 25-64 –vuotiaiden määrä AVTK-aineistossa maakunnittain 1978-99.

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	7 254	8 497
2) Varsinais-Suomi	2 843	3 108
3) Satakunta	1 714	1 734
4) Kanta-Häme	1 096	1 164
5) Pirkanmaa	2 873	3 308
6) Päijät-Häme	1 264	1 548
7) Kymenlaakso	1 396	1 401
8) Etelä-Karjala	984	1 043
9) Etelä-Savo	1 260	1 223
10) Pohjois-Savo	1 866	1 830
11) Pohjois-Karjala	1 174	1 245
12) Keski-Suomi	1 730	1 846
13) Etelä-Pohjanmaa	1 312	1 391
14) Pohjanmaa	1 149	1 208
15) Keski-Pohjanmaa	436	500
16) Pohjois-Pohjanmaa	2 242	2 212
17) Kainuu	687	677
18) Lappi	1 373	1 404
19) Itä-Uusimaa	562	534
20) Ahvenanmaa	160	158
Yhteensä	33 375	36 031

Taulukko 2. Maakunnittaiset erot koetussa terveydessä (1=hyvä tai melko hyvä, 0=keskitasoinen, melko huono tai huono) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.07 (1.01-1.14) *	1.06 (1.00-1.13)
2) Varsinais-Suomi	1.03 (0.95-1.12)	1.02 (0.93-1.11)
3) Satakunta	0.90 (0.81-1.00)	0.87 (0.78-0.96) **
4) Kanta-Häme	0.98 (0.86-1.12)	0.88 (0.77-1.00)
5) Pirkanmaa	0.86 (0.79-0.94) ***	0.89 (0.82-0.97) **
6) Päijät-Häme	0.98 (0.87-1.11)	0.94 (0.84-1.06)
7) Kymenlaakso	0.91 (0.81-1.02)	1.01 (0.90-1.14)
8) Etelä-Karjala	0.93 (0.81-1.07)	1.02 (0.89-1.17)
9) Etelä-Savo	0.86 (0.76-0.97) *	0.85 (0.75-0.96) **
10) Pohjois-Savo	0.90 (0.81-0.99) *	0.85 (0.76-0.94) **
11) Pohjois-Karjala	0.89 (0.78-1.00)	0.82 (0.73-0.93) **
12) Keski-Suomi	0.95 (0.86-1.06)	1.02 (0.92-1.14)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.96 (0.85-1.08)	0.89 (0.79-1.01)
14) Pohjanmaa	1.25 (1.09-1.42) **	1.17 (1.03-1.34) *
15) Keski-Pohjanmaa	0.96 (0.78-1.18)	1.14 (0.93-1.39)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.84 (0.76-0.92) ***	0.85 (0.77-0.94) ***
17) Kainuu	0.94 (0.80-1.11)	0.95 (0.80-1.12)
18) Lappi	1.01 (0.89-1.13)	1.05 (0.93-1.18)
19) Itä-Uusimaa	1.01 (0.84-1.21)	1.19 (0.98-1.45)
20) Ahvenanmaa	2.41 (1.65-3.54) ***	1.97 (1.34-2.89) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotisikäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 3. Maakunnittaiset erot sairastavuudessa (1=vähintään yksi sairaus, 0=ei todettuja sairauksia) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.02 (0.96-1.09)	1.07 (1.00-1.13) *
2) Varsinais-Suomi	0.87 (0.80-0.96) **	0.93 (0.85-1.02)
3) Satakunta	1.06 (0.95-1.18)	1.19 (1.07-1.33) **
4) Kanta-Häme	0.92 (0.80-1.05)	1.03 (0.90-1.17)
5) Pirkanmaa	1.05 (0.96-1.15)	1.10 (1.01-1.19) *
6) Päijät-Häme	1.09 (0.97-1.24)	1.05 (0.94-1.18)
7) Kymenlaakso	1.07 (0.95-1.21)	0.94 (0.83-1.06)
8) Etelä-Karjala	1.06 (0.92-1.22)	1.00 (0.87-1.14)
9) Etelä-Savo	1.16 (1.02-1.31) *	1.07 (0.94-1.21)
10) Pohjois-Savo	1.20 (1.08-1.33) ***	1.08 (0.97-1.20)
11) Pohjois-Karjala	1.19 (1.04-1.35) **	1.13 (1.00-1.29)
12) Keski-Suomi	0.93 (0.83-1.04)	1.06 (0.95-1.18)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.91 (0.80-1.03)	1.07 (0.95-1.21)
14) Pohjanmaa	0.78 (0.68-0.90) ***	0.83 (0.72-0.95) **
15) Keski-Pohjanmaa	1.03 (0.84-1.27)	1.05 (0.86-1.28)
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.07 (0.97-1.18)	1.18 (1.07-1.31) ***
17) Kainuu	1.27 (1.08-1.50) **	0.96 (0.81-1.14)
18) Lappi	1.09 (0.96-1.23)	1.09 (0.96-1.23)
19) Itä-Uusimaa	1.13 (0.94-1.35)	0.94 (0.78-1.14)
20) Ahvenanmaa	0.47 (0.32-0.70) ***	0.51 (0.34-0.75) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 4. Maakunnittaiset erot toimintakyvyssä (1=hyvä toimintakyky, 0=rajoitettu toimintakyky) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.97 (0.90-1.04)	1.03 (0.97-1.09)
2) Varsinais-Suomi	1.03 (0.94-1.14)	0.94 (0.87-1.03)
3) Satakunta	0.94 (0.83-1.06)	0.79 (0.70-0.88) ***
4) Kanta-Häme	1.04 (0.90-1.22)	0.90 (0.79-1.02)
5) Pirkanmaa	1.00 (0.90-1.10)	1.03 (0.94-1.12)
6) Päijät-Häme	1.04 (0.90-1.20)	1.04 (0.92-1.16)
7) Kymenlaakso	1.08 (0.94-1.24)	1.02 (0.91-1.16)
8) Etelä-Karjala	1.06 (0.90-1.24)	1.16 (1.01-1.33) *
9) Etelä-Savo	0.94 (0.81-1.08)	0.98 (0.86-1.12)
10) Pohjois-Savo	0.89 (0.79-1.00) *	0.88 (0.79-0.98) *
11) Pohjois-Karjala	0.84 (0.73-0.97) *	0.91 (0.80-1.03)
12) Keski-Suomi	1.07 (0.95-1.21)	1.12 (1.01-1.25) *
13) Etelä-Pohjanmaa	0.92 (0.80-1.06)	0.93 (0.82-1.05)
14) Pohjanmaa	1.22 (1.05-1.42) **	1.03 (0.90-1.17)
15) Keski-Pohjanmaa	1.07 (0.84-1.36)	1.11 (0.91-1.35)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.82 (0.73-0.91) ***	0.89 (0.81-0.98) *
17) Kainuu	0.92 (0.76-1.11)	1.05 (0.88-1.25)
18) Lappi	1.14 (0.99-1.31)	1.02 (0.91-1.16)
19) Itä-Uusimaa	1.03 (0.84-1.27)	1.11 (0.92-1.35)
20) Ahvenanmaa	1.07 (0.73-1.58)	1.17 (0.82-1.68)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotisikäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 5. Maakunnittaiset erot päivittäin tupakoinnissa (1=päivittäin tupakoivat, 0=muut) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituna ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.22 (1.15-1.29) ***	1.61 (1.51-1.72) ***
2) Varsinais-Suomi	1.07 (0.99-1.16)	1.14 (1.04-1.26) **
3) Satakunta	0.94 (0.85-1.05)	0.93 (0.81-1.06)
4) Kanta-Häme	0.93 (0.82-1.06)	1.16 (1.01-1.35) *
5) Pirkanmaa	0.99 (0.91-1.08)	0.95 (0.86-1.05)
6) Päijät-Häme	1.03 (0.91-1.15)	1.08 (0.95-1.24)
7) Kymenlaakso	1.13 (1.01-1.26) *	1.23 (1.07-1.40) **
8) Etelä-Karjala	1.12 (0.98-1.28)	0.80 (0.66-0.95) *
9) Etelä-Savo	1.02 (0.90-1.14)	0.84 (0.72-0.99) *
10) Pohjois-Savo	1.16 (1.05-1.28) **	0.80 (0.70-0.92) **
11) Pohjois-Karjala	1.00 (0.89-1.13)	0.80 (0.68-0.94) **
12) Keski-Suomi	0.93 (0.83-1.03)	0.89 (0.78-1.01)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.92 (0.82-1.04)	0.61 (0.51-0.72) ***
14) Pohjanmaa	0.80 (0.70-0.91) ***	0.97 (0.83-1.13)
15) Keski-Pohjanmaa	0.70 (0.57-0.86) ***	0.67 (0.51-0.87) **
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.96 (0.87-1.05)	0.96 (0.86-1.08)
17) Kainuu	0.97 (0.83-1.14)	0.87 (0.70-1.07)
18) Lappi	1.13 (1.01-1.27) *	1.55 (1.36-1.76) ***
19) Itä-Uusimaa	1.16 (0.98-1.38)	1.55 (1.27-1.90) ***
20) Ahvenanmaa	0.99 (0.72-1.36)	1.32 (0.90-1.94)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 6. Maakunnittaiset erot raittiina pysymisessä vuoden aikana (1=ei ole käyttänyt, 0=on käyttänyt alkoholia) 1982-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.60 (0.53-0.68) ***	0.48 (0.44-0.53) ***
2) Varsinais-Suomi	0.71 (0.60-0.84) ***	0.75 (0.67-0.84) ***
3) Satakunta	1.06 (0.89-1.27)	0.95 (0.84-1.09)
4) Kanta-Häme	0.91 (0.73-1.15)	0.75 (0.63-0.89) ***
5) Pirkanmaa	0.89 (0.76-1.03)	0.80 (0.72-0.89) ***
6) Päijät-Häme	1.05 (0.85-1.29)	0.75 (0.65-0.87) ***
7) Kymenlaakso	0.79 (0.63-0.98) *	0.73 (0.62-0.85) ***
8) Etelä-Karjala	0.83 (0.65-1.07)	0.90 (0.76-1.07)
9) Etelä-Savo	1.10 (0.90-1.35)	1.10 (0.94-1.28)
10) Pohjois-Savo	1.23 (1.04-1.44) *	1.16 (1.02-1.32) *
11) Pohjois-Karjala	1.16 (0.95-1.43)	1.26 (1.08-1.46) **
12) Keski-Suomi	1.14 (0.96-1.35)	1.06 (0.93-1.21)
13) Etelä-Pohjanmaa	1.68 (1.41-2.00) ***	1.69 (1.48-1.94) ***
14) Pohjanmaa	1.35 (1.11-1.64) **	1.43 (1.24-1.66) ***
15) Keski-Pohjanmaa	1.35 (0.98-1.86)	2.47 (2.00-3.06) ***
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.60 (1.39-1.85) ***	1.56 (1.39-1.75) ***
17) Kainuu	1.13 (0.87-1.48)	1.36 (1.12-1.65) **
18) Lappi	0.92 (0.74-1.13)	1.21 (1.05-1.40) **
19) Itä-Uusimaa	0.79 (0.57-1.11)	0.80 (0.63-1.03)
20) Ahvenanmaa	0.55 (0.28-1.11)	0.47 (0.28-0.79) **

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 7. Maakunnittaiset erot alkoholin käytössä (1=vähintään 8 [miehet] tai 5 [naiset] annosta/vk, 0=alle 8 tai 5 annosta/vk) 1982-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä kokomaa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.59 (1.49-1.70) ***	1.92 (1.79-2.06) ***
2) Varsinais-Suomi	1.27 (1.16-1.39) ***	1.42 (1.28-1.57) ***
3) Satakunta	1.07 (0.95-1.21)	0.99 (0.86-1.15)
4) Kanta-Häme	1.23 (1.07-1.41) **	1.24 (1.05-1.46) *
5) Pirkanmaa	1.10 (1.01-1.21) *	1.23 (1.11-1.37) ***
6) Päijät-Häme	1.12 (0.98-1.28)	1.39 (1.20-1.59) ***
7) Kymenlaakso	1.27 (1.12-1.44) ***	1.22 (1.05-1.43) **
8) Etelä-Karjala	1.19 (1.03-1.38) *	1.18 (0.99-1.42)
9) Etelä-Savo	1.01 (0.88-1.15)	0.93 (0.78-1.11)
10) Pohjois-Savo	1.08 (0.97-1.21)	0.92 (0.80-1.07)
11) Pohjois-Karjala	0.90 (0.78-1.04)	0.74 (0.61-0.88) **
12) Keski-Suomi	1.09 (0.97-1.22)	1.09 (0.95-1.25)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.71 (0.61-0.82) ***	0.52 (0.42-0.63) ***
14) Pohjanmaa	0.58 (0.50-0.69) ***	0.61 (0.50-0.74) ***
15) Keski-Pohjanmaa	0.78 (0.61-0.99) *	0.70 (0.52-0.93) *
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.80 (0.71-0.89) ***	0.94 (0.83-1.07)
17) Kainuu	0.84 (0.69-1.01)	0.63 (0.49-0.82) ***
18) Lappi	1.06 (0.93-1.20)	0.88 (0.75-1.04)
19) Itä-Uusimaa	1.01 (0.83-1.23)	1.28 (1.01-1.61) *
20) Ahvenanmaa	0.82 (0.56-1.21)	1.20 (0.77-1.87)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 8. Maakunnittaiset erot vapaa-ajan liikunnassa (1=vähintään kaksi kertaa viikossa, 0=enintään kerran viikossa/ei voi liikkua) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.97 (0.92-1.03)	0.90 (0.86-0.95) ***
2) Varsinais-Suomi	0.89 (0.82-0.96) **	0.90 (0.83-0.97) **
3) Satakunta	0.95 (0.86-1.05)	0.93 (0.84-1.02)
4) Kanta-Häme	0.94 (0.84-1.06)	0.96 (0.85-1.08)
5) Pirkanmaa	1.09 (1.01-1.18) *	1.12 (1.04-1.20) **
6) Päijät-Häme	1.11 (0.99-1.24)	1.04 (0.94-1.15)
7) Kymenlaakso	1.05 (0.95-1.17)	1.15 (1.03-1.28) *
8) Etelä-Karjala	1.06 (0.94-1.21)	1.08 (0.96-1.23)
9) Etelä-Savo	1.01 (0.91-1.13)	1.09 (0.97-1.22)
10) Pohjois-Savo	1.11 (1.01-1.22) *	1.11 (1.01-1.22) *
11) Pohjois-Karjala	1.17 (1.04-1.31) **	0.98 (0.88-1.10)
12) Keski-Suomi	1.14 (1.04-1.26) **	1.10 (1.00-1.20)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.78 (0.70-0.88) ***	1.02 (0.91-1.13)
14) Pohjanmaa	0.90 (0.80-1.01)	0.88 (0.79-0.99) *
15) Keski-Pohjanmaa	0.97 (0.81-1.18)	0.98 (0.82-1.17)
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.03 (0.95-1.13)	1.02 (0.94-1.12)
17) Kainuu	1.16 (1.00-1.35)	1.15 (0.99-1.34)
18) Lappi	1.23 (1.10-1.37) ***	1.12 (1.00-1.24) *
19) Itä-Uusimaa	0.81 (0.69-0.96) *	0.96 (0.81-1.14)
20) Ahvenanmaa	0.78 (0.57-1.07)	0.67 (0.49-0.92) *

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 9. Maakunnittaiset erot työmatkaliikunnassa (1=vähintään 15 minuuttia päivässä, 0=alle 15 minuuttia päivässä tai kulkee moottori-ajoneuvolla) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.28 (1.19-1.37) ***	1.10 (1.03-1.17) **
2) Varsinais-Suomi	0.97 (0.88-1.08)	1.05 (0.96-1.15)
3) Satakunta	1.30 (1.15-1.47) ***	1.11 (0.98-1.25)
4) Kanta-Häme	1.07 (0.91-1.25)	1.13 (0.98-1.31)
5) Pirkanmaa	1.06 (0.96-1.18)	1.01 (0.92-1.10)
6) Päijät-Häme	1.13 (0.98-1.30)	1.19 (1.05-1.35) **
7) Kymenlaakso	1.42 (1.24-1.63) ***	1.06 (0.93-1.21)
8) Etelä-Karjala	1.29 (1.10-1.52) **	1.21 (1.04-1.42) *
9) Etelä-Savo	1.10 (0.94-1.28)	1.06 (0.92-1.24)
10) Pohjois-Savo	1.01 (0.89-1.15)	1.09 (0.97-1.23)
11) Pohjois-Karjala	1.11 (0.95-1.30)	1.09 (0.94-1.26)
12) Keski-Suomi	1.04 (0.92-1.19)	1.14 (1.01-1.28) *
13) Etelä-Pohjanmaa	0.75 (0.64-0.89) ***	0.73 (0.63-0.84) ***
14) Pohjanmaa	1.15 (0.99-1.34)	0.82 (0.71-0.94) **
15) Keski-Pohjanmaa	1.14 (0.89-1.45)	1.12 (0.89-1.40)
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.03 (0.91-1.16)	1.14 (1.02-1.27) *
17) Kainuu	0.90 (0.73-1.11)	1.11 (0.91-1.36)
18) Lappi	1.12 (0.97-1.29)	1.07 (0.94-1.23)
19) Itä-Uusimaa	0.68 (0.54-0.87) **	0.96 (0.78-1.17)
20) Ahvenanmaa	0.29 (0.17-0.51) ***	0.36 (0.24-0.54) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 10. Maakunnittaiset erot ylipainossa (1=BMI \geq 25, 0=BMI $<$ 25) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituna ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.89 (0.84-0.94) ***	0.83 (0.78-0.88) ***
2) Varsinais-Suomi	1.06 (0.98-1.15)	1.03 (0.95-1.11)
3) Satakunta	1.11 (1.01-1.23) *	1.18 (1.06-1.30) **
4) Kanta-Häme	1.16 (1.02-1.31) *	1.07 (0.94-1.21)
5) Pirkanmaa	1.15 (1.06-1.24) ***	1.08 (1.00-1.17) *
6) Päijät-Häme	0.92 (0.82-1.03)	0.96 (0.86-1.07)
7) Kymenlaakso	0.99 (0.89-1.10)	0.97 (0.87-1.09)
8) Etelä-Karjala	0.90 (0.80-1.03)	0.90 (0.79-1.03)
9) Etelä-Savo	0.93 (0.83-1.04)	1.03 (0.91-1.16)
10) Pohjois-Savo	1.12 (1.01-1.23) *	1.13 (1.02-1.26) *
11) Pohjois-Karjala	0.99 (0.88-1.11)	1.18 (1.05-1.34) **
12) Keski-Suomi	1.01 (0.91-1.11)	1.03 (0.93-1.14)
13) Etelä-Pohjanmaa	1.28 (1.14-1.43) ***	1.16 (1.04-1.31) **
14) Pohjanmaa	0.82 (0.72-0.92) ***	0.88 (0.78-1.00) *
15) Keski-Pohjanmaa	0.85 (0.70-1.03)	0.93 (0.76-1.12)
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.00 (0.92-1.09)	1.04 (0.95-1.15)
17) Kainuu	1.03 (0.88-1.20)	1.10 (0.94-1.29)
18) Lappi	1.01 (0.91-1.13)	1.00 (0.89-1.13)
19) Itä-Uusimaa	0.99 (0.84-1.17)	1.05 (0.88-1.26)
20) Ahvenanmaa	0.93 (0.68-1.27)	0.63 (0.44-0.89) **

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotisikäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 11. Maakunnittaiset erot leivän käytössä (1=vähintään kuusi viipaletta, 0=korkeintaan viisi viipaletta) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.73 (0.69-0.77) ***	0.70 (0.66-0.75) ***
2) Varsinais-Suomi	0.76 (0.70-0.82) ***	0.83 (0.77-0.91) ***
3) Satakunta	0.78 (0.71-0.87) ***	0.90 (0.81-1.00) *
4) Kanta-Häme	1.15 (1.01-1.31) *	1.09 (0.97-1.24)
5) Pirkanmaa	0.86 (0.80-0.94) ***	1.01 (0.94-1.09)
6) Päijät-Häme	0.94 (0.84-1.06)	1.08 (0.97-1.20)
7) Kymenlaakso	1.05 (0.94-1.18)	1.11 (0.99-1.24)
8) Etelä-Karjala	1.06 (0.93-1.21)	1.10 (0.96-1.25)
9) Etelä-Savo	1.47 (1.30-1.66) ***	1.73 (1.54-1.95) ***
10) Pohjois-Savo	1.51 (1.36-1.68) ***	1.37 (1.24-1.51) ***
11) Pohjois-Karjala	1.65 (1.45-1.89) ***	1.41 (1.26-1.59) ***
12) Keski-Suomi	1.27 (1.15-1.41) ***	1.48 (1.34-1.63) ***
13) Etelä-Pohjanmaa	0.70 (0.63-0.79) ***	0.80 (0.71-0.90) ***
14) Pohjanmaa	0.53 (0.47-0.59) ***	0.60 (0.53-0.69) ***
15) Keski-Pohjanmaa	0.88 (0.73-1.08)	0.92 (0.76-1.11)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.99 (0.91-1.08)	0.96 (0.88-1.06)
17) Kainuu	1.69 (1.42-2.00) ***	1.55 (1.32-1.81) ***
18) Lappi	1.09 (0.97-1.23)	0.86 (0.76-0.96) **
19) Itä-Uusimaa	1.01 (0.85-1.20)	0.99 (0.82-1.18)
20) Ahvenanmaa	0.78 (0.57-1.07)	0.47 (0.32-0.69) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 12. Maakunnittaiset erot leipärasvan käytössä (1=kevytlevite tai margariini tai ei käytä mitään, 0=voi tai voi-kasviöljyseos) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.86 (1.75-1.97) ***	1.66 (1.57-1.76) ***
2) Varsinais-Suomi	1.21 (1.11-1.32) ***	1.21 (1.12-1.32) ***
3) Satakunta	0.65 (0.58-0.72) ***	0.59 (0.54-0.66) ***
4) Kanta-Häme	1.13 (0.99-1.28)	1.09 (0.96-1.23)
5) Pirkanmaa	1.22 (1.13-1.33) ***	1.17 (1.08-1.26) ***
6) Päijät-Häme	1.57 (1.39-1.77) ***	1.50 (1.34-1.67) ***
7) Kymenlaakso	1.55 (1.38-1.74) ***	1.52 (1.35-1.71) ***
8) Etelä-Karjala	1.26 (1.10-1.45) ***	1.17 (1.03-1.34) *
9) Etelä-Savo	0.89 (0.79-1.01)	0.97 (0.86-1.09)
10) Pohjois-Savo	0.74 (0.67-0.82) ***	0.71 (0.64-0.78) ***
11) Pohjois-Karjala	0.84 (0.75-0.96) **	0.97 (0.86-1.10)
12) Keski-Suomi	0.86 (0.77-0.96) **	0.75 (0.68-0.83) ***
13) Etelä-Pohjanmaa	0.46 (0.40-0.52) ***	0.52 (0.46-0.59) ***
14) Pohjanmaa	0.68 (0.60-0.77) ***	0.62 (0.55-0.70) ***
15) Keski-Pohjanmaa	0.66 (0.54-0.81) ***	0.55 (0.46-0.67) ***
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.00 (0.92-1.10)	1.29 (1.17-1.42) ***
17) Kainuu	0.90 (0.77-1.06)	1.09 (0.93-1.28)
18) Lappi	1.11 (0.99-1.24)	1.30 (1.16-1.46) ***
19) Itä-Uusimaa	1.48 (1.24-1.77) ***	1.32 (1.10-1.58) **
20) Ahvenanmaa	1.11 (0.80-1.54)	1.15 (0.82-1.60)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 13. Maakunnittaiset erot tuoreiden vihannesten päivittäisessä käytössä (1=päivittäin, 0=harvemmin) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.51 (1.41-1.61) ***	1.49 (1.41-1.58) ***
2) Varsinais-Suomi	1.31 (1.19-1.44) ***	1.14 (1.05-1.24) **
3) Satakunta	1.07 (0.94-1.21)	1.03 (0.93-1.15)
4) Kanta-Häme	1.07 (0.92-1.24)	1.08 (0.95-1.23)
5) Pirkanmaa	1.14 (1.03-1.25) *	1.18 (1.09-1.28) ***
6) Päijät-Häme	1.33 (1.16-1.52) ***	1.32 (1.18-1.48) ***
7) Kymenlaakso	1.20 (1.05-1.37) **	1.18 (1.05-1.33) **
8) Etelä-Karjala	0.91 (0.77-1.08)	1.23 (1.07-1.41) **
9) Etelä-Savo	0.83 (0.71-0.96) *	0.92 (0.81-1.05)
10) Pohjois-Savo	0.82 (0.72-0.94) **	0.85 (0.76-0.95) **
11) Pohjois-Karjala	0.87 (0.74-1.02)	0.86 (0.75-0.98) *
12) Keski-Suomi	1.00 (0.88-1.13)	1.03 (0.93-1.15)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.79 (0.67-0.92) **	0.90 (0.80-1.02)
14) Pohjanmaa	1.33 (1.15-1.53) ***	1.13 (1.00-1.29)
15) Keski-Pohjanmaa	1.00 (0.78-1.28)	0.92 (0.75-1.13)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.68 (0.60-0.77) ***	0.73 (0.66-0.81) ***
17) Kainuu	0.73 (0.59-0.91) **	0.76 (0.64-0.92) **
18) Lappi	0.58 (0.49-0.69) ***	0.68 (0.60-0.78) ***
19) Itä-Uusimaa	1.36 (1.12-1.66) **	1.11 (0.92-1.35)
20) Ahvenanmaa	1.11 (0.75-1.65)	0.84 (0.58-1.21)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 14. Maakunnittaiset erot rasvaisen maidon käytössä (1=välttää rasvaista maitoa, 0=käyttää rasvaista maitoa) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.63 (1.52-1.76) ***	1.73 (1.59-1.89) ***
2) Varsinais-Suomi	1.28 (1.16-1.41) ***	1.15 (1.03-1.28) *
3) Satakunta	0.81 (0.73-0.91) ***	0.77 (0.68-0.87) ***
4) Kanta-Häme	0.88 (0.77-1.02)	0.88 (0.75-1.02)
5) Pirkanmaa	1.09 (0.99-1.20)	0.99 (0.89-1.09)
6) Päijät-Häme	1.03 (0.90-1.17)	0.91 (0.80-1.05)
7) Kymenlaakso	1.35 (1.18-1.54) ***	1.45 (1.24-1.70) ***
8) Etelä-Karjala	1.08 (0.93-1.26)	1.24 (1.04-1.47) *
9) Etelä-Savo	0.77 (0.68-0.88) ***	0.87 (0.75-1.01)
10) Pohjois-Savo	0.86 (0.77-0.96) **	0.95 (0.84-1.08)
11) Pohjois-Karjala	0.94 (0.82-1.07)	1.03 (0.88-1.20)
12) Keski-Suomi	0.72 (0.64-0.80) ***	0.70 (0.62-0.78) ***
13) Etelä-Pohjanmaa	0.51 (0.45-0.58) ***	0.47 (0.42-0.54) ***
14) Pohjanmaa	1.33 (1.15-1.54) ***	1.12 (0.95-1.32)
15) Keski-Pohjanmaa	0.90 (0.73-1.12)	0.80 (0.63-1.00)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.97 (0.88-1.08)	1.04 (0.92-1.18)
17) Kainuu	0.98 (0.82-1.16)	1.05 (0.85-1.29)
18) Lappi	0.84 (0.74-0.95) **	0.91 (0.79-1.05)
19) Itä-Uusimaa	1.31 (1.07-1.61) **	1.21 (0.95-1.55)
20) Ahvenanmaa	1.41 (0.98-2.05)	1.52 (0.96-2.41)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotisikäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 15. Maakunnittaiset erot terveellisissä ruokatottumuksissa (1=vähintään 3, 0=korkeintaan 2) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.38 (1.30-1.47) ***	1.31 (1.23-1.38) ***
2) Varsinais-Suomi	1.14 (1.04-1.24) **	1.03 (0.94-1.12)
3) Satakunta	0.78 (0.69-0.87) ***	0.78 (0.70-0.88) ***
4) Kanta-Häme	1.08 (0.95-1.23)	1.17 (1.03-1.34) *
5) Pirkanmaa	1.11 (1.02-1.21) *	1.14 (1.04-1.23) **
6) Päijät-Häme	1.32 (1.17-1.49) ***	1.33 (1.19-1.49) ***
7) Kymenlaakso	1.35 (1.20-1.52) ***	1.31 (1.17-1.48) ***
8) Etelä-Karjala	1.07 (0.93-1.24)	1.16 (1.01-1.33) *
9) Etelä-Savo	0.96 (0.84-1.09)	1.12 (0.98-1.28)
10) Pohjois-Savo	0.97 (0.87-1.08)	0.96 (0.86-1.07)
11) Pohjois-Karjala	1.02 (0.90-1.17)	1.08 (0.95-1.23)
12) Keski-Suomi	1.02 (0.91-1.14)	0.99 (0.89-1.11)
13) Etelä-Pohjanmaa	0.53 (0.46-0.61) ***	0.59 (0.51-0.67) ***
14) Pohjanmaa	0.73 (0.63-0.84) ***	0.70 (0.61-0.80) ***
15) Keski-Pohjanmaa	0.75 (0.59-0.94) *	0.82 (0.66-1.00)
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.93 (0.84-1.02)	0.97 (0.88-1.07)
17) Kainuu	1.22 (1.03-1.44) *	1.24 (1.04-1.47) *
18) Lappi	0.87 (0.77-0.99) *	0.87 (0.77-0.98) *
19) Itä-Uusimaa	1.34 (1.12-1.61) **	1.25 (1.04-1.51) *
20) Ahvenanmaa	0.98 (0.68-1.40)	0.70 (0.48-1.02)

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 16. Maakunnittaiset erot masentuneisuudessa viimeksi kuluneen kuukauden aikana (1=kyllä, 0=ei) 1979-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.18 (1.08-1.28) ***	1.21 (1.13-1.30) ***
2) Varsinais-Suomi	1.15 (1.03-1.30) *	1.22 (1.11-1.35) ***
3) Satakunta	1.14 (0.98-1.31)	1.08 (0.95-1.23)
4) Kanta-Häme	1.02 (0.85-1.22)	1.25 (1.08-1.45) **
5) Pirkanmaa	1.25 (1.12-1.40) ***	1.22 (1.11-1.34) ***
6) Päijät-Häme	1.14 (0.97-1.34)	1.01 (0.88-1.15)
7) Kymenlaakso	1.13 (0.97-1.33)	1.08 (0.94-1.24)
8) Etelä-Karjala	1.17 (0.97-1.40)	1.21 (1.04-1.42) *
9) Etelä-Savo	1.14 (0.96-1.34)	0.93 (0.80-1.09)
10) Pohjois-Savo	1.08 (0.94-1.24)	1.05 (0.93-1.19)
11) Pohjois-Karjala	1.23 (1.04-1.45) *	1.21 (1.05-1.40) **
12) Keski-Suomi	1.14 (0.99-1.31)	1.14 (1.01-1.29) *
13) Etelä-Pohjanmaa	0.80 (0.67-0.96) *	0.80 (0.69-0.94) **
14) Pohjanmaa	0.61 (0.49-0.76) ***	0.78 (0.66-0.92) **
15) Keski-Pohjanmaa	0.91 (0.68-1.21)	0.91 (0.72-1.16)
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.02 (0.89-1.16)	1.02 (0.91-1.15)
17) Kainuu	1.09 (0.88-1.36)	0.89 (0.72-1.10)
18) Lappi	1.03 (0.88-1.21)	0.93 (0.81-1.08)
19) Itä-Uusimaa	1.00 (0.78-1.28)	1.09 (0.87-1.36)
20) Ahvenanmaa	0.39 (0.20-0.77) **	0.44 (0.25-0.77) **

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryryhmittäin viiteen eri koulutusvuosisiryhmään jaoteltuna
 *** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 17. Maakunnittaiset erot hampaiden puuttumisessa (1=puuttuu hammas/hampaita tai on kokoproteesi, 0=ei puutu yhtään hammasta) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituina ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	0.56 (0.52-0.61) ***	0.60 (0.56-0.64) ***
2) Varsinais-Suomi	0.56 (0.50-0.62) ***	0.59 (0.53-0.65) ***
3) Satakunta	0.87 (0.76-1.01)	0.95 (0.83-1.10)
4) Kanta-Häme	0.81 (0.69-0.97) *	0.97 (0.82-1.15)
5) Pirkanmaa	0.77 (0.69-0.86) ***	0.78 (0.71-0.87) ***
6) Päijät-Häme	0.81 (0.70-0.95) *	0.88 (0.76-1.01)
7) Kymenlaakso	0.57 (0.49-0.66) ***	0.62 (0.54-0.72) ***
8) Etelä-Karjala	1.11 (0.92-1.35)	1.04 (0.87-1.25)
9) Etelä-Savo	1.31 (1.09-1.57) **	1.33 (1.12-1.59) **
10) Pohjois-Savo	1.26 (1.08-1.46) **	1.19 (1.04-1.37) *
11) Pohjois-Karjala	1.48 (1.22-1.79) ***	1.34 (1.13-1.58) ***
12) Keski-Suomi	0.97 (0.84-1.13)	0.99 (0.87-1.13)
13) Etelä-Pohjanmaa	1.32 (1.11-1.57) **	1.57 (1.33-1.86) ***
14) Pohjanmaa	1.03 (0.86-1.23)	1.05 (0.89-1.24)
15) Keski-Pohjanmaa	1.97 (1.42-2.74) ***	1.50 (1.15-1.96) **
16) Pohjois-Pohjanmaa	1.58 (1.38-1.81) ***	1.59 (1.40-1.82) ***
17) Kainuu	1.49 (1.17-1.91) **	1.52 (1.20-1.93) ***
18) Lappi	1.73 (1.45-2.07) ***	1.44 (1.23-1.69) ***
19) Itä-Uusimaa	0.79 (0.62-1.00) *	0.88 (0.69-1.11)
20) Ahvenanmaa	0.55 (0.36-0.83) **	0.43 (0.29-0.64) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotisikäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05

Taulukko 18. Maakunnittaiset erot hammaslääkärin vastaanotolla käymisessä viimeksi kuluneen vuoden aikana (1=vähintään kerran, 0=ei yhtään kertaa) 1978-99 sukupuolittain iällä, koulutuksella ja tutkimusvuodella vakioituna ristitulosuhteina. Suluissa 95 % luottamusvälit. Vertailuryhmänä koko maa (OR=1.0).

MAAKUNTA	MIEHET	NAISET
1) Uusimaa	1.26 (1.19-1.34) ***	1.39 (1.31-1.47) ***
2) Varsinais-Suomi	1.40 (1.29-1.52) ***	1.47 (1.35-1.60) ***
3) Satakunta	1.16 (1.05-1.28) **	1.07 (0.96-1.19)
4) Kanta-Häme	1.13 (1.00-1.27) *	1.28 (1.12-1.45) ***
5) Pirkanmaa	1.19 (1.10-1.29) ***	1.31 (1.21-1.42) ***
6) Päijät-Häme	0.97 (0.87-1.09)	1.14 (1.02-1.27) *
7) Kymenlaakso	1.16 (1.04-1.30) **	1.46 (1.30-1.65) ***
8) Etelä-Karjala	1.00 (0.88-1.14)	1.10 (0.96-1.25)
9) Etelä-Savo	0.90 (0.80-1.01)	0.96 (0.85-1.08)
10) Pohjois-Savo	0.70 (0.63-0.77) ***	0.72 (0.65-0.79) ***
11) Pohjois-Karjala	0.79 (0.70-0.89) ***	0.68 (0.61-0.77) ***
12) Keski-Suomi	0.91 (0.83-1.01)	0.89 (0.81-0.99) *
13) Etelä-Pohjanmaa	0.77 (0.69-0.87) ***	0.69 (0.61-0.77) ***
14) Pohjanmaa	1.40 (1.24-1.58) ***	1.14 (1.01-1.30) *
15) Keski-Pohjanmaa	0.67 (0.55-0.82) ***	0.58 (0.48-0.70) ***
16) Pohjois-Pohjanmaa	0.63 (0.57-0.69) ***	0.64 (0.58-0.70) ***
17) Kainuu	0.72 (0.61-0.84) ***	0.47 (0.40-0.56) ***
18) Lappi	0.67 (0.60-0.75) ***	0.61 (0.55-0.69) ***
19) Itä-Uusimaa	1.56 (1.31-1.85) ***	1.65 (1.36-2.00) ***
20) Ahvenanmaa	2.08 (1.51-2.88) ***	2.55 (1.75-3.71) ***

Vakioitu 25-64 -vuotiaisiin 5-vuotiskäryhmittäin viiteen eri koulutusvuosiryhmään jaoteltuna

*** P < 0.001, ** P < 0.01, * P < 0.05